

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชน
ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

เสนอ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชน
ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

เสนอ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงสิริ วิชิรานนท์

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2568

บทสรุปผู้บริหาร

ศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญในฐานะองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ให้หลักประกันความเชื่อมั่นแก่องค์กรทุกฝ่าย รวมถึงสาธารณชนว่า เมื่อใดก็ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายและการทำหน้าที่ หรือใช้อำนาจขององค์กรใด ๆ ก่อให้เกิด “ปัญหาความขัดแย้งรัฐธรรมนูญ” หรือส่งผลกระทบต่อ “สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ” ของบุคคล ย่อมสามารถถูกโต้แย้ง และหาข้อยุติในกระบวนการทางตุลาการด้วยความเป็นธรรมได้ โดยการยื่นคำร้องเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้บทบัญญัติใดของกฎหมาย และการกระทำใดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ด้วยเหตุที่ “ไม่ขัดแย้งรัฐธรรมนูญ” ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จึงได้กำหนดให้มีการดำเนินการโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ คือ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยในการศึกษารั้วนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔,๓๕๔ คน กระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใน ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ รวม ๓๐ จังหวัด รวมถึง การสนทนากลุ่ม/การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๔๐๙ คน กระจายใน ๑๘ จังหวัด ดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาศาสามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีหลากหลายวัยกระจายตั้งแต่อายุ ๑๘ ปีจนถึงอายุมากกว่า ๖๐ ปี อย่างไรก็ตามกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ ๔๑ - ๔๕ ปี (๑๔.๘๘%) รองลงมาคือ ๔๖ - ๕๐ ปี (๑๓.๔๘%) และ ๓๖ - ๔๐ ปี (๑๒.๒๐%) โดยมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๕๕.๔%) จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ (๓๑.๒๘%) เป็นข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนภูมิภาค) รองลงมาเป็น

ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น) (๑๗.๒๐%) และข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง) (๑๒.๔๓%) ส่วนที่เหลือมีอาชีพหลักแตกต่างกันไป โดยกลุ่มตัวอย่างกระจายอยู่ใน ๓๐ จังหวัด ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีร้อยละสูงสุด (๑๒.๕๒%) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (๗๔.๖๔%) และไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ (๘๕.๘๑%)

ส่วนที่ ๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้มากที่สุด ๕ ลำดับแรก ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) (๕๖.๙๔%) โทรศัพท์ (๕๐.๔๖%) ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น (๑๕.๗๓%) เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ (๑๓.๒๑%) และแผ่นพับ (๑๑.๘๑%)

ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ น้อยที่สุด ๕ ลำดับแรก ได้แก่ สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ (๐.๔๘%) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๐๖%) นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๕๖%) เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๕๘%) และรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น (๒.๕๗%)

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ (๘๙.๓๒%) มีเพียงส่วนน้อยที่เคยใช้บริการ (๑๐.๖๘%) สำหรับกลุ่มที่เคยใช้บริการ เป็นการให้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด (๖.๓๑%) รองลงมา ได้แก่ ใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๕.๐๕%) เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๒.๒๙%) ศึกษาดูงานศาลสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๔๙%) และอื่น ๆ (๐.๕๗%) ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้น พบว่ามีเพียง ๑๘ คนเท่านั้น (๐.๔๑%) โดยจำนวน ๑๕ คน (๘๓.๓๓%) ศาลรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ส่วนอีก ๓ คน (๑๖.๖๗%) ศาลไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ส่วนที่ ๓ ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผลจากการศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชน ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) โดยมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางทุกด้าน อย่างไรก็ตามด้านที่ประชาชนมีความรู้มากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๐) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) และด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ (ค่าเฉลี่ย .๕๓) ตามลำดับ

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน และภาพรวม

โครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ ฯ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความรู้ฯ
ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง	๐.๕๗	๐.๔๐๖	ปานกลาง
ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่	๐.๖๐	๐.๔๐๔	ปานกลาง
ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ	๐.๕๓	๐.๔๑๒	ปานกลาง
ภาพรวม	๐.๕๗	๐.๓๗๐	ปานกลาง

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึกยังพบว่า (๑) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มนักการเมือง หรือประชาชนที่สนใจการเมือง กลุ่มประชาชนทั่วไปที่เคยรับฟังผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มเด็ก และเยาวชนที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีระบบการสื่อสารต่าง ๆ (๒) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ เพราะประชาชนขาดการรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง ประชาชน/หน่วยงานขาดความสนใจมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประเด็นที่จะต้องติดต่อศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนมองว่าข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ออกมาเป็นเรื่องของการเมือง จึงไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ประชาชน/หน่วยงานขาดความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รับรู้เฉพาะประเด็นด้านการเมือง ขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ขาดความรู้ว่าประเด็นใดจึงจะสามารถร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้บ้าง จะเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) เงื่อนไขที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจน้อยเพราะขาดประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อเป็นหลัก ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลทางการเมือง ข้อมูล ข่าวสาร องค์กรความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นภาษากฎหมายที่เข้าใจยาก เป็นเรื่องไกลตัว คุณลักษณะของประชาชน ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไปตามวัย และตามกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

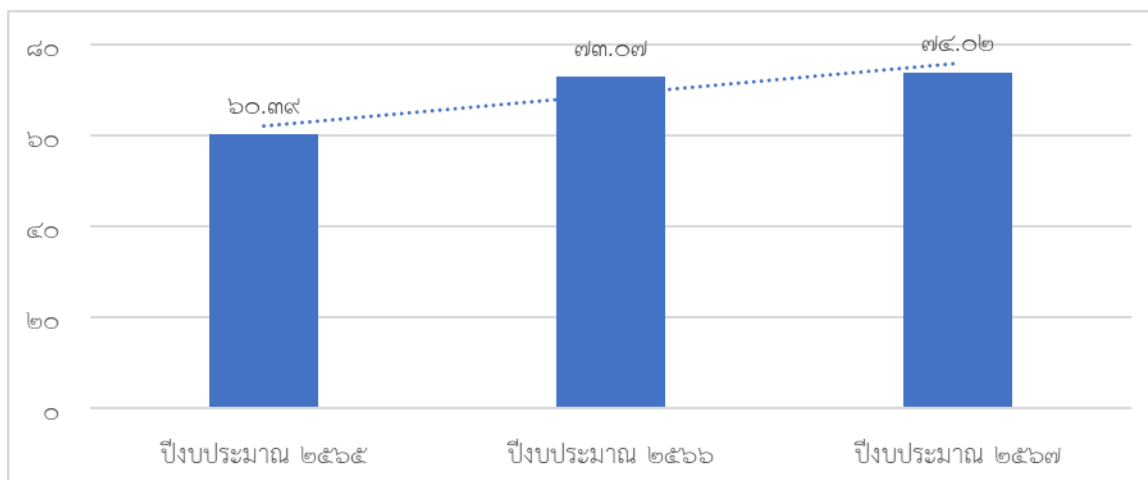
จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ผลจากการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยประเด็นที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาล

รัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) ส่วนด้านที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑)

ตารางที่ ๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน และภาพรวม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเชื่อมั่น
ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	๓.๖๕	๐.๘๕๗	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล	๓.๖๑	๐.๙๖๗	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ	๓.๖๙	๐.๙๔๘	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	๓.๗๓	๐.๙๕๕	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ	๓.๗๑	๐.๙๒๖	เชื่อมั่น
ภาพรวม	๓.๖๖	๐.๘๘๐	เชื่อมั่น

นอกจากนี้เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญตามตัวชี้วัด “ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่มีค่าเป้าหมายร้อยละ ๘๕ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญแก่ประชาชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่น – เชื่อมั่นมากคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๒ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด (ร้อยละ ๘๕) อยู่ร้อยละ ๑๐.๙๘ อย่างไรก็ตามผลการประเมินมีระดับสูงกว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ เล็กน้อย (ร้อยละ ๗๓.๐๗) คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๕ และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น

ภาพที่ ๑ เปรียบเทียบผลการประเมินตามตัวชี้วัด ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

นอกจากนี้จากการสนทนากลุ่มยังพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๑) กลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย เพราะเกี่ยวข้องโดยตรง เพราะเคยมีประสบการณ์ เพราะเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น เพราะได้รับการอบรมให้ความรู้ เพราะมีช่องทางการยื่นคำร้องที่หลากหลาย ไม่เสียค่าใช้จ่าย และ (๒) กลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีการเมือง เพราะอยู่ห่างไกล ประชาชนนิยมติดต่อกับหน่วยงานโดยตรงในพื้นที่ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะขาดประสบการณ์ เพราะคิดว่ายังมีค่าใช้จ่ายบางอย่างที่ต้องเสีย เพราะประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และมีความเชื่อมั่นองค์กรอื่นมากกว่า เพราะมีกระบวนการซับซ้อน ยุ่งยาก ต้องใช้เวลา ต้องผ่านหน่วยงาน เพราะขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี เพราะไม่เกี่ยวข้อง ไกลตัว ไม่สนใจ เพราะมองว่าต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย เพราะไม่รู้ถึงสิทธิของตนเอง เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ เพราะขาดการทำงานเชิงรุก เพราะประชาชนบางกลุ่มมองว่าตนเองไม่เกี่ยวข้อง

๒) ด้านความเป็นอิสระ (๑) กลุ่มที่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ เพราะเชื่อมั่นว่าศาลทุกศาลยึดหลักความเป็นอิสระ เพราะเชื่อมั่นในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพราะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพราะคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกัน ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกฉันท์ เพราะเป็นการดำเนินงานตามตัวบทกฎหมาย เพราะประชาชนมีความพึงพอใจในผลการวินิจฉัย (๒) กลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ เพราะผลการวินิจฉัยไม่เป็นเอกฉันท์ ทำให้ประชาชนเกิดข้อสงสัย และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของ

ประชาชน เพราะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงกับรัฐประหาร เพราะมองว่ายังมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยไม่เชื่อมั่นในรัฐธรรมนูญ ไม่เชื่อมั่นในคำวินิจฉัยทางการเมือง ไม่เชื่อมั่นในตัวตุลาการ เพราะการสรรหา/การคัดเลือกตุลาการต้องผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา ด้วยมองว่าไม่อิสระ การนำเสนอของสื่อ มองว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการต่อสู้กันทางการเมือง เพราะคำวินิจฉัยไม่ถูกใจประชาชน ไม่เชื่อมั่นในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ มองว่าถูกครอบงำโดยผู้มีอิทธิพล ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือก เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยแล้วเห็นว่าไม่อิสระ ประชาชนเข้าถึงยาก ไม่มีเกณฑ์มาตัดสินว่าอิสระ

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (๑) กลุ่มที่เห็นว่าทำหน้าที่ได้ดีแล้ว เพราะครอบคลุมทุกประเด็น เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย เพราะพิจารณาจากผลการดำเนินงาน จากคำวินิจฉัย (๒) กลุ่มที่เห็นว่ายังทำหน้าที่ได้น้อย เพราะเมื่อเทียบกับศาลอื่นแล้วยังมีการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนน้อย เพราะขาดมาตรการเชิงรุก เพราะไม่สามารถลงมาทำงานเชิงรุกได้ เพราะเห็นว่ามีความขัดแย้งกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังเข้าไม่ถึงสิทธิ และ (๓) กลุ่มที่เห็นว่ายังไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ เพราะเมื่อพิจารณาเทียบกับศาลอื่น ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (๑) กลุ่มที่พึงพอใจ เพราะได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพราะได้รับข้อมูลการเผยแพร่คำวินิจฉัย เพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพราะมีระเบียบการดำเนินงานทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่กำหนด เพราะเคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการแล้วมีการให้บริการที่ดี และ (๒) กลุ่มยังไม่พึงพอใจ เพราะมองว่ายังขาดการทำงานเชิงรุก เพราะประชาชนยังขาดการรับรู้ เพราะแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีข้อจำกัด

ส่วนที่ ๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๗) โดยมีความคาดหวังมากที่สุดในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) ส่วนด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ประชาชนมีความคาดหวังน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐)

นอกจากนี้ผลการสนทนากลุ่มยังพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะอาศัยเครือข่ายหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกไปยังผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน มีการประชาสัมพันธ์สร้างความรับรู้ให้กับประชาชนให้มากโดยทำผ่านแพลตฟอร์มเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ มีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงกลุ่มเด็ก และเยาวชน (๒) ด้านการนำผลการประเมินไปปฏิบัติ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญเมื่อได้มีการประเมินความเชื่อมั่นแล้วจะนำผลการวิจัยไปไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้มากยิ่งขึ้น และ (๓) ด้านการเข้าถึงประชาชน คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น

๒) ด้านความเป็นอิสระ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อแสดงให้เห็นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการคัดเลือกมาอย่างไร มีการกีดหน้าอย่างไร มีความเป็นอิสระอย่างไร

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชาสัมพันธ์ หรือการลงพื้นที่เพื่อไปพบกับประชาชนโดยตรง หรือพบปะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเข้าถึงประชาชน และหน่วยงานมากขึ้น (๒) ด้านการยื่นคำร้อง คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาลดสิทธิการยื่นคำร้องกับกลุ่ม “นักร้อง” ด้วยมองว่ามีการยื่นคำร้องมากเกินไป บางประเด็นประชาชนไม่เห็นถึงประโยชน์ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และประโยชน์ส่วนรวม คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนมากยิ่งขึ้น (๔) ด้านการบังคับใช้ คาดหวังว่าศาลจะพิจารณาคูในข้อกฎหมาย ว่ากฎหมายมีข้อบกพร่องตรงไหนแล้วต้องเข้าไปแก้ไข บังคับให้ส่วนราชการนั้นแก้กฎหมาย และ (๕) ด้านการให้ความรู้ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญลงมามีความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (๑) ด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ คาดหวังว่าจะมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในช่องทางที่หลากหลาย เหมาะสมในแต่ละกลุ่ม (๒) ด้านการเผยแพร่ผลการวิจัย คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะนำผลงานวิจัยออกมาเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนรับทราบมากยิ่งขึ้น (๓) ด้านหน่วยงานในพื้นที่ คาดหวังว่าธุรการของศาลรัฐธรรมนูญจะลงพื้นที่เพื่อเข้าไปคุยกับประชาชนในเรื่องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านเครือข่าย คาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปประสานกับมหาวิทยาลัย หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้กับอาจารย์ บุคลากรเพื่อนำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา หรือประชาชนให้มีความเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น (๕) ด้านช่องทางการติดต่อ คาดหวังว่าจะมีช่องทางการเข้าติดต่อ การเข้าถึงได้ง่ายขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น และ (๖) ด้านความรวดเร็วในการทำงาน คาดหวังว่ากระบวนการเข้าถึงจะต้องง่าย และรวดเร็ว

ส่วนที่ ๖ ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๔ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๓๑๒) ส่วนความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญพบว่ามีสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๒๕๑) นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (.๕๘๘)

๒) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๑) ความรู้ความเข้าใจ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

(๒.๒) ความเชื่อมั่น อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ

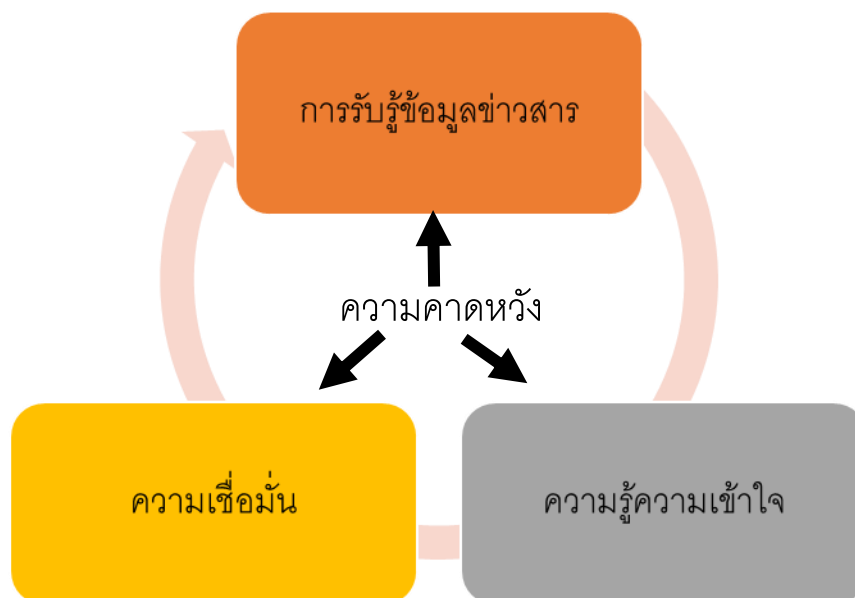
การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

(๒.๓) ความคาดหวัง อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และ ประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

ส่วนที่ ๗ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทำให้พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ประชาชนก็จะมี ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย และเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น ความสนใจที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารก็จะมีมากขึ้นไปด้วย เป็นกระบวนการสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่ สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวัง
ของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ (๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) และสื่อโทรทัศน์เป็นหลักในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ ด้วยเป็นช่องทางที่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด และเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของวัย ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี พื้นที่ (เมือง และชนบท) ส่วนวิธีการสื่อสารอื่น ๆ ซึ่งประชาชนยังเข้าถึงได้น้อย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรปรับปรุงให้เหมาะสม และใช้กับเฉพาะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม (๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยประเด็นดังกล่าว ประชาชนยังมีความรู้ต่ำกว่าประเด็นอื่น (๓) ปรับปรุง และพัฒนาข้อมูลข่าวสาร สื่อความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย (๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในส่วนภูมิภาค และจังหวัด และใช้เครือข่ายดังกล่าวประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนต่อไป (๕) การใช้บุคคลที่มีอิทธิพลทางการสื่อสารออนไลน์ช่วยในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ เข้าถึงได้ง่าย และสามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย (๖) จัดหาเจ้าหน้าที่คอยตอบคำถามทางออนไลน์ เพื่อตอบข้อซักถามต่าง ๆ ที่ประชาชนมีข้อสงสัยต่าง ๆ รวมถึงเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนที่มาใช้บริการ

๒) ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้วยความรู้ความเข้าใจของประชาชนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดย (๑) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นที่ประชาชนยังขาดความ

รู้อยู่มาก ได้แก่ สิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิของศาลรัฐธรรมนูญ สิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้ กระบวนการในการยื่นคำร้อง ประโยชน์ที่จะได้รับการยื่นคำร้อง ฯลฯ อำนาจหน้าที่กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การทำหน้าที่ที่ผ่านมา คำวินิจฉัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น ความเกี่ยวพัน หรือประโยชน์ของศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน เพราะประชาชนมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ห่างไกลจากวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ทำให้ไม่สนใจ จนทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับประเด็นที่อยู่ใกล้ตัวประชาชน (๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ภูมิภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมไปถึงคุณลักษณะอื่น ๆ อาทิ ผู้สูงอายุ พิกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นิติกร กำนันผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ/ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/นายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ภาคเอกชน เป็นต้น โดยควรมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ใกล้ตัว ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง (๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัย หรือการทำหน้าที่อื่น ๆ แก่ประชาชน นอกเหนือจากคำวินิจฉัยเรื่องการเมือง (๔) ด้วยประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลอื่น ๆ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีเครื่องมือ/วิธีการที่จะสร้างประสบการณ์ดังกล่าวให้กับประชาชนโดยอ้อม อาทิ การผลิตสื่อภาพยนตร์ คลิปที่แสดงให้เห็นกรณีตัวอย่างของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ การจำลองเหตุการณ์ต่าง ๆ การสร้างศาลจำลองในรูปแบบสื่อออนไลน์ เป็นต้น โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ (๕) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรส่งเสริมให้เกิดการเผยแพร่ผลการวิจัย เช่น การตีพิมพ์ การจัดประชุมสัมมนา การนำมาทำเป็นหนังสือคู่มือต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง (๖) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรประสานเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษา ด้วยกลุ่มอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นคนกล่อมเกลาคเด็ก และเยาวชน อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญมีเครือข่ายสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรใช้เครือข่ายดังกล่าวในการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงนักเรียน/นักศึกษา เพื่อให้บุคลากรกลุ่มนี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น

๓) ด้านการสร้างความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) มุ่งเน้นสร้างความเชื่อมั่นด้านความอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยมีผลประเมินความเชื่อมั่นต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ การอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ หรือด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น โดยอาจมุ่งเน้นไปที่ด้านนี้ก่อนก็สามารถทำได้ (๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ทั้งอำนาจหน้าที่ กระบวนการในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การเข้าสู่กระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญ ประโยชน์ที่จะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น (๓) ในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๔) ด้านการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) ประเด็นที่ประชาชนมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นหากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามที่ประชาชนคาดหวัง ระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญก็จะเพิ่มขึ้น และ (๒) เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความคาดหวัง

๕) ด้านอื่น ๆ ได้แก่ ทบทวนเรื่องการมีหน่วยงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาค/จังหวัด ด้วยปัญหาหลักที่ทำให้ประชาชนขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ ปัญหาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้สะดวกเหมือนศาลอื่น ๆ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถลงไปให้ความรู้แก่ประชาชน และหน่วยงานในพื้นที่ได้สะดวก เป็นเพราะไม่มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรทบทวนแนวคิดการตั้งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาค หรือจังหวัดใหม่ โดยอาจเริ่มต้นจากการศึกษาความเป็นไปเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมต่าง ๆ ทั้งในแง่ของอำนาจหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร บุคลากร งบประมาณ ฯลฯ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เช่น อาจเริ่มจากตั้งสำนักงาน ณ ศาลากลางจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคนั้น ๆ หลังจากนั้นค่อยขยายไปยังกลุ่มจังหวัด หรือจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษา และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการ และเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๒
๑.๓ ขอบเขตการศึกษา	๒
๑.๔ นิยามศัพท์	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม	๗
๒.๑ บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ	๗
๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การประเมินความเชื่อมั่น ต่อกระบวนการยุติธรรม และการประเมินความคาดหวัง	๓๖
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๗
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	๕๐
๓.๑ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง	๕๐
๓.๒ เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษา	๕๕
๓.๓ ขั้นตอนในการศึกษา	๕๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๖๖
๔.๑ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ	๖๖
๔.๒ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ	๑๑๒
๔.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๐
บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษา	๑๗๑
๕.๑ ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด	๑๗๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๕.๒ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๗๒
๕.๓ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๗๕
๕.๔ ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๗๖
๕.๕ ข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ	๑๗๗
รายการอ้างอิง	๑๗๙
ภาคผนวก ๑ แบบสอบถามการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗	๑๘๓
ภาคผนวก ๒ แบบสนทนากลุ่มการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗	๑๙๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือร่างกฎหมาย พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ และหน้าที่ และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญในฐานะองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ให้หลักประกันความเชื่อมั่นแก่องค์กรทุกฝ่าย รวมถึงสาธารณชนว่า เมื่อใดก็ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายและการทำหน้าที่ หรือใช้อำนาจขององค์กรใด ๆ ก่อให้เกิด “ปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” หรือส่งผลกระทบต่อกระบวนทัศน์ “สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ” ของบุคคล ย่อมสามารถถูกโต้แย้ง และหาข้อยุติในกระบวนการทางตุลาการด้วยความเป็นธรรมได้ โดยการยื่นคำร้องเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้บทบัญญัติใดของกฎหมาย และการกระทำใดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ด้วยเหตุที่ “ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ

อย่างไรก็ตามเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน สำนักงบประมาณจึงได้ทำความตกลงกับหน่วยรับงบประมาณ (ศาลรัฐธรรมนูญ) กำหนดให้มีการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญตามตัวชี้วัด “ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ ๘๕ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญแก่ประชาชน โดยดำเนินการขับเคลื่อนผ่านแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ที่ประชุมคณะตุลาการตามรัฐธรรมนูญ (เชิงบริหาร) ครั้งที่ ๔/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๕ ได้เห็นชอบแผนปฏิบัติการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และที่ประชุมคณะตุลาการตามรัฐธรรมนูญ (เชิงบริหาร) ครั้งที่ ๒ /๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๖ ได้เห็นชอบแผนปฏิบัติการรายปี (พ.ศ. ๒๕๖๗) ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้กำหนดให้มีการดำเนินการโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดให้มีการดำเนินการโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ โดยผลการสำรวจพบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อมั่นที่ค่าเฉลี่ย ระดับความเชื่อมั่น ๓.๖๒ หรือร้อยละ ๗๓.๐๗ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากการสำรวจในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ที่ค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อมั่น ๓.๕๔ หรือร้อยละ ๖๐.๓๙ ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ สำนักงานศาล

รัฐธรรมนูญจึงได้จัดสรรงบประมาณให้มีการดำเนินการโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลที่ได้จากการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อีกทั้งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญยังสามารถนำผลที่ได้จากการสำรวจ ไปใช้ในการทบทวน และวางแผนการดำเนินงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

๑.๒.๒ เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๓ เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๔ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๕ เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ในครั้งนี้ มีขอบเขตการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) การสำรวจครั้งนี้ เป็นการนำเสนอเนื้อหาของการดำเนินการใน ๒ ส่วน ส่วนแรกเป็นการสำรวจเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และส่วนที่สองเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๒) การสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชน อย่างน้อยต้องครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ (๑) โครงสร้าง (๒) บทบาท หน้าที่ และอำนาจ (๓) ผลดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓) การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ อย่างน้อยต้องครอบคลุมประเด็นเกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔) การสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ อย่างน้อยต้องครอบคลุมประเด็นเกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๕) การสำรวจความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของตัวแทนกลุ่มต่างๆ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมประเด็นเกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๖) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน

๗) จัดทำข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจไปใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มี ๒ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มที่ ๑ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป รวมแล้วไม่น้อยกว่า ๔,๐๐๐ คน กำหนดให้ในแต่ละพื้นที่ที่สุ่มตัวอย่างขึ้นมา มีสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกัน

๒) กลุ่มที่ ๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือสัมภาษณ์เชิงลึก อาทิ ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ องค์กร

พัฒนาเอกชน (NGOs) กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ผู้นำชุมชน โดยในแต่ละภูมิภาคจะต้องมีจำนวนตัวอย่างที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุม ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

๑.๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

๑) แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยครอบคลุมประเด็นการสำรวจ ดังนี้

- (๑.๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- (๑.๒) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑.๓) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผลดำเนินงานในมิติต่างๆของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑.๔) ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑.๕) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาล

รัฐธรรมนูญ

- (๑.๖) ข้อเสนอแนะต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๒) ประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีประเด็นคำถามครอบคลุม ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ที่ปรึกษาสามารถพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาและสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒ กลุ่ม ข้างต้น

๑.๓.๕ อื่น ๆ

๑) ที่ปรึกษาต้องให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) อย่างน้อย ๒ ครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า ๓ คน โดยต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทราบล่วงหน้า และที่ปรึกษาจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

๒) ที่ปรึกษาจะต้องส่งหลักฐานการดำเนินการตามข้อ ๓.๒.๑ อาทิ บัญชีการรับ-ส่งแบบสอบถาม และหลักฐานการดำเนินการตามข้อ ๒ อาทิ ภาพถ่าย และสรุปผลการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในแต่ละครั้ง หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

๓) การนำเสนอผลการศึกษา ที่ปรึกษาต้องจัดให้มีการประชุมนำเสนอผลการศึกษาต่อที่ปรึกษาด้านการเงิน และงบประมาณ ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการ รวมแล้วไม่น้อยกว่า ๕๐ คน จำนวน ๑ ครั้ง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ หรือสถานที่ที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเห็นชอบ โดยในการนำเสนอผลการศึกษาดังกล่าว ที่ปรึกษาจะต้องส่งร่างรายงานการศึกษานี้แบบสมบูรณ์ ก่อนดำเนินการจัดประชุมหรือสัมมนา

๑.๔ นิยามศัพท์

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน หมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากการประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด โดยตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๕.๒ ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๕.๓ ศาสตร์รัฐธรรมนูญได้ทราบถึงแนวทาง ข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) สำหรับนำมาใช้ในการพัฒนาการอำนวยความสะดวกและการกำหนดแผนงานโครงการของ ศาสตร์รัฐธรรมนูญให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

จากวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานและคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ (๑) บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ การประเมินความเชื่อมั่น และการอำนวยความสะดวกยุติธรรม การประเมินความคาดหวัง (๓) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (๔) กรอบแนวคิด ปรากฏผลการทบทวนดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ

จากขอบเขตการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนการสำรวจความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจากการทบทวนพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และอำนาจ และการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕)

๒.๑.๑ โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐๐ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) **ผู้พิพากษาในศาลฎีกา** ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน ๓ คน

๒) **บุคลากรในศาลปกครองสูงสุด** ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๒ คน

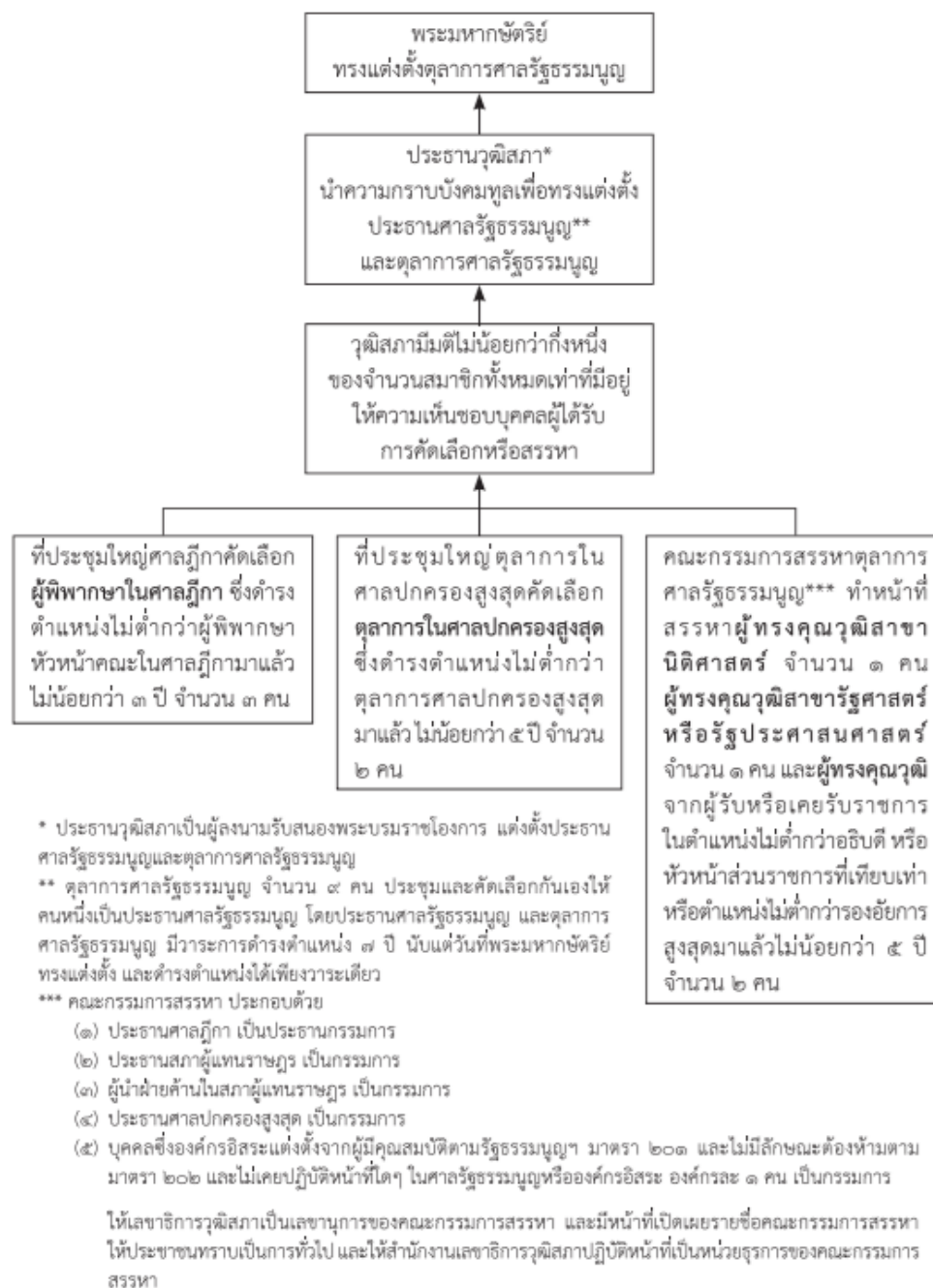
๓) **ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์จำนวน ๑ คน

๔) **ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน ๑ คน

๕) **ผู้ทรงคุณวุฒิ** ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๒ คน

ในกรณีไม่อาจเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาตาม (๑) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจะเลือกบุคคลจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี ก็ได้

ดังนั้นการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความแตกต่างกันในสามรูปแบบ คือ (๑) หากเป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (๒) หากเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด และ (๓) หากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้จากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ (ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการ ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นกรรมการ และบุคคลอื่นซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ)

ภาพที่ ๒.๑ กระบวนการคัดเลือก หรือสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑.๒ หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการที่มีหน้าที่ และอำนาจต่างจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กล่าวคือ มีหน้าที่ และอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือร่างกฎหมาย การกระทำ และกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือเรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ และอำนาจดังนี้ (๑) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือร่างกฎหมาย (๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระและ (๓) หน้าที่ และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ อาจแบ่งหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เป็น ๗ กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕)

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่พิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ด้วยการทำหน้าที่ “ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” เมื่อมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือเรื่องการกระทำ การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญขึ้น และเป็นคดีเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ โดยนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับกับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันกับทุกองค์กร

โดย “หน้าที่และอำนาจ” ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๐ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำแนกตามลักษณะบทบาทหน้าที่ ซึ่งการพิจารณา วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายหรือกฎหมาย เป็นหน้าที่และอำนาจหลักของศาลรัฐธรรมนูญ แบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) การตรวจสอบร่างกฎหมายก่อนมีการประกาศใช้ อาทิ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๒ และมาตรา ๑๔๘) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะตรวจสอบได้ในประเด็นว่าร่างพระราชบัญญัติตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่และมีเนื้อหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งรวมถึงร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๙) และการวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๙)

ศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดว่า เป็นไปตามเงื่อนไขเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓)

๒) การตรวจสอบกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว ได้แก่ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ในกรณีที่ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร หรือคู่ความในคดี เห็นว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๑๒) หรือในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่ากฎหมายมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๑ (๑))

โดยหน้าที่และอำนาจประการต่อมาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กร ดังเช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

โดยศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ โดยบทบาทสำคัญที่สุดของศาลรัฐธรรมนูญคือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เป็นคนละส่วนจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น รัฐธรรมนูญยังให้สิทธิแก่ประชาชนในการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ขยายวัตถุประสงค์ให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญจากเดิมที่ตรวจสอบเฉพาะ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ให้สามารถตรวจสอบ “การกระทำ” ซึ่งละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้อีกด้วยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑ ยังบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ในการวินิจฉัยกรณีที่บุคคลหรือชุมชน ซึ่งได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควรของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยบัญญัติรายละเอียดขั้นตอนและวิธีการไว้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕

อีกทั้งยังมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ รวมถึงการวินิจฉัยหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ได้แก่

๑. การพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ หรือการ

แก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ต้องมีการออกเสียงประชามติ โดยมีได้จัดให้มีการออกเสียงประชามติ หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖)

๒. การวินิจฉัยว่าบุคคลใดกระทำการโดยใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙)

๓. การพิจารณาว่าหนังสือสัญญาระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่โดยหนังสือสัญญาดังกล่าว ได้แก่ หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญานั้น หรือหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๘)

ศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการมีการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนหรือไม่ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม)

ทั้งนี้หน้าที่และอำนาจดังกล่าวเป็นหน้าที่และอำนาจที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติว่าด้วยผลแห่งการวินิจฉัยว่าถ้าผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพและถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าวแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง ให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะและถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมในขณะที่มีมติ และให้ผู้กระทำการดังกล่าวต้องรับผิดชอบใช้นั้นคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย

หน้าที่และอำนาจอื่นประการต่อมาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒) และการวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐) เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นอีกด้วย ได้แก่

๑. หน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้แก่ การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติให้เพิกถอนข้อบังคับพรรคการเมือง การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้นจากตำแหน่ง การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพการเป็นพรรคการเมือง การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง และการวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล

๒. หน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่า มติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรี เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ หรือไม่ ซึ่งหน้าที่และอำนาจทั้งหมดของศาลรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สร้างความถูกต้องตามหลักนิติธรรม ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และธำรงไว้ซึ่งหลักการอันเป็นสาระสำคัญแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังปณิธานของศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า “ยึดหลักนิติธรรม ค้ำจุนประชาธิปไตย ห่วงใยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน” (หน้าที่และอำนาจของ “ศาลรัฐธรรมนูญ” เข้าถึงจาก [https://occ.th.constitutionalcourt.or.th/article_detail/หน้าที่และอำนาจของ “ศาลรัฐธรรมนูญ”](https://occ.th.constitutionalcourt.or.th/article_detail/หน้าที่และอำนาจของ_ศาลรัฐธรรมนูญ) ๒๕๖๗)

๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมาย ด้วย “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” เป็นหลักการที่ยอมรับว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลำดับชั้นสูงสุดในระบบกฎหมายของกฎหมายที่มีลำดับชั้นต่ำกว่าจะขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ในกรณีที่กฎหมายที่มีลำดับชั้นต่ำกว่าขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นย่อมเป็นอันใช้บังคับมิได้ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมายประกอบไปด้วยการพิจารณาใน ๘ ประเด็น ได้แก่

(๑.๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(๑.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ

(๑.๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑.๔) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภามีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่

(๑.๕) การพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมการ ทางการเมืองใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่

(๑.๖) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตรา พระราชกำหนด

(๑.๗) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใด ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

(๑.๘) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่ง กฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ

๒) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ และ อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระด้วย โดย “องค์กรอิสระ” ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการ แผ่นดิน คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓) การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

(๓.๑) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของ รัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้รัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ ประชาชนและยังให้สิทธิประชาชน และชุมชนในการติดตาม และเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมทั้งยังมีสิทธิ ฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น

ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ให้บุคคล หรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐดังกล่าว และได้รับความเสียหายจาก (๑) การไม่ปฏิบัติ หน้าที่ของรัฐ หรือ (๒) การปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือ (๓) ปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร และเมื่อร้อง ขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดให้คนได้รับประโยชน์แล้ว หน่วยงานของรัฐ (๑) ปฏิเสธไม่ดำเนินการ หรือ (๒) ไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน หรือ (๓) ปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง บุคคล หรือชุมชนย่อมมีสิทธิยื่น คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

โดยเป็นการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรก และกำหนดให้ประชาชน และชุมชนมีสิทธิ ติดตาม เร่งรัด และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ หากหน่วยงานของรัฐไม่ได้กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ และเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ โดยให้บุคคล หรือชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจาก การทำหน้าที่ของรัฐ หากได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน

หรือล่าช้าเกินสมควร มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๓)

โดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยมีวิธีการดังนี้ (๑) บุคคล หรือชุมชนดังกล่าว ได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และหน่วยงานของรัฐปฏิเสธที่จะดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และบุคคล หรือชุมชนดังกล่าวได้โต้แย้งการดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการเป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบ หรือวันที่ได้รับแจ้ง หรือถือว่าได้รับแจ้ง และ (๒) บุคคล หรือชุมชนดังกล่าว ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิหนังสือโต้แย้งการดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการ ในกรณีนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว ก็ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้บุคคล หรือชุมชน และหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ไปปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วน ก็ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ (๓) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน และสั่งการตามที่เห็นสมควร เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใด ให้แจ้งบุคคล หรือชุมชนดังกล่าวทราบ ถ้าบุคคล หรือชุมชนเห็นว่า ข้อสั่งการของคณะรัฐมนตรีมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ได้รับแจ้ง

(๓.๒) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ทั้งจาก (๑) หน่วยงานของรัฐ (๒) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ (๓) หน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ

อย่างไรก็ตามต้องมีใช้เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ (๑) การกระทำของรัฐบาล (๒) รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้อง หรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (๓) กฎหมายบัญญัติขั้นตอน และวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอน หรือวิธีการนั้นครบถ้วน (๔) เรื่องที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว (๕) การกระทำของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจระหว่างศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒ และ (๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้น โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน ๙๐ วัน นับแต่

วันที่รู้ หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ยังบัญญัติให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง

๔) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ

(๔.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๔.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

๕) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้หนังสือสัญญาใดที่ประเทศไทยทำกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยหนังสือสัญญาดังกล่าว ได้แก่

(๕.๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

(๕.๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศ

(๕.๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา

(๕.๔) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง

๖) การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

(๖.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง หรือไม่

๗) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

(๗.๑) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านมติ คำสั่ง และประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

(๗.๑.๑) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่

(๗.๑.๒) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่

(๗.๑.๓) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า

(๗.๑.๔) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ วรรคสาม

(๗.๑.๕) การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๒

(๗.๑.๖) การวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๑

(๗.๒) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคัดค้านมติของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่าเป็นการกำหนดนโยบาย หรือหลักเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมีผลให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๑)

(๗.๓) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญ และประธานศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่ และอำนาจหน้าที่ นอกเหนือจากการวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) การเสนอแนะความเห็นต่อร่างกฎหมาย และพิจารณาแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และ(๒) หน้าที่ และอำนาจของประธานศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ตารางที่ ๒.๑ สรุปการพิจารณาวินิจฉัย และผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

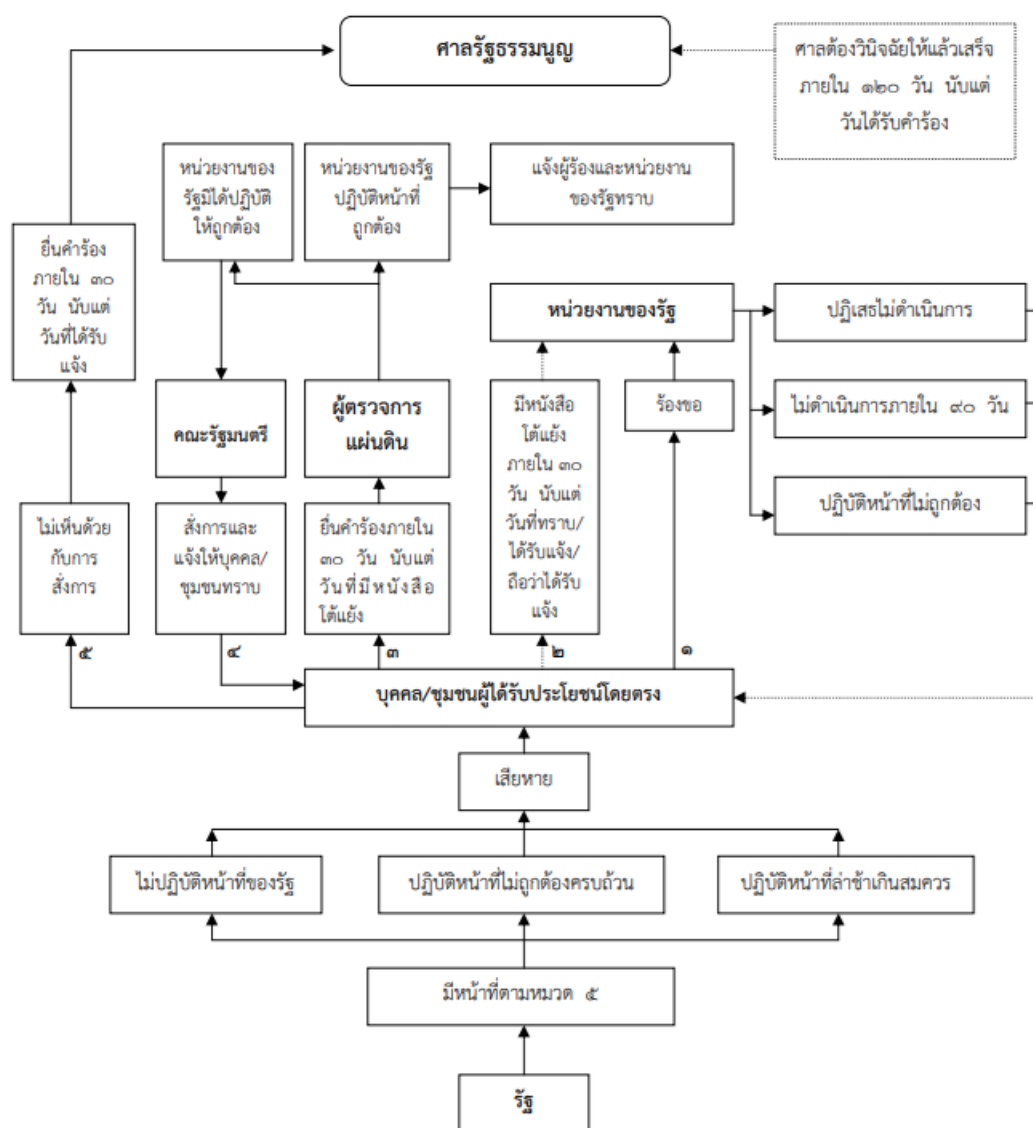
การพิจารณาวินิจฉัย	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง
๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมาย	
(๑.๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ นายกรัฐมนตรี
(๑.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ นายกรัฐมนตรี
(๑.๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา
(๑.๔) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภามีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา
(๑.๕) การพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ การกระทำใด เพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/ สมาชิกวุฒิสภา/ คณะกรรมการ ป.ป.ช.
(๑.๖) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา
(๑.๗) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่	ศาลยุติธรรม/ ศาลปกครอง/ ศาลทหาร
(๑.๘) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ	ผู้ตรวจการแผ่นดิน
๒) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ	
(๒.๑) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ คณะรัฐมนตรี/ ประธานองค์กรอิสระ
๓) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (ภาพที่ ๒.๒)	
(๓.๑) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	บุคคล หรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือล่าช้าเกินสมควร

การพิจารณาวินิจฉัย	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง
(๓.๒) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่า การกระทำนั้นขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	บุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้/ ผู้ตรวจการแผ่นดิน
๔) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ	
(๔.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	อัยการสูงสุด/ ผู้ทราบการกระทำ
(๔.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา
๕) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อนหรือไม่	
(๕.๑) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่	คณะรัฐมนตรี
๖) การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	
(๖.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ คณะกรรมการการเลือกตั้ง
(๖.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่	ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ คณะกรรมการการเลือกตั้ง
๗) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ	
(๗.๑) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านมติ คำสั่ง และประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง และการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐	ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง
(๗.๑.๑) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสาม และวรรคสี่	หัวหน้าพรรคการเมือง
(๗.๑.๒) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า	หัวหน้าพรรคการเมือง

การพิจารณาวินิจฉัย	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง
ด้วยพรกการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่	
(๗.๑.๓) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของ คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้น จากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า	กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่พ้นจาก ตำแหน่ง
(๗.๑.๔) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของ คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า	กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่พ้นจาก ตำแหน่ง
(๗.๑.๕) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของ คณะกรรมการการเลือกตั้งให้พรรค การเมืองสิ้นสภาพความเป็นพรรค การเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๑ วรรคสาม	หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศให้สิ้น สภาพ
(๗.๑.๖) การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒	คณะกรรมการการเลือกตั้ง/ นายทะเบียน พรรคการเมืองโดยได้รับมอบหมายจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง
(๗.๑.๗) การวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็น ด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการ เลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่ บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๑	พรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากการ วินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
(๗.๒) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคัดค้านมติของ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	ผู้ตรวจการแผ่นดิน

การพิจารณาวินิจฉัย	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง
การพิจารณาขอให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนได้ และมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยต่อไป	
(๗.๓) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ^๑	วุฒิสภา
(๗.๔) ช่องทางการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา๕๔	คณะกรรมการการเลือกตั้ง

¹ มาตรา 29 ในระหว่างอายุของวุฒิสภาตามมาตรา 269 (4) ของรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติหรือแผนแม่บท เป็นผลจากมติคณะรัฐมนตรี หรือเป็นการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีโดยตรง ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแจ้งให้คณะกรรมการ และวุฒิสภาทราบ และให้วุฒิสภาดำเนินการตามมาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่วุฒิสภาเห็นว่าเป็นปัญหาว่ามติของคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ให้วุฒิสภามีมติเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยโดยเร็ว หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการตามหน้าที่ และอำนาจโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณา และมีมติให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติโดยให้ฟังข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตามที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (อ้างอิงจาก ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 79 ก 31 กรกฎาคม 2560)

ภาพที่ ๒.๒ การใช้สิทธิของประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

๒.๑.๓ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ระบบไต่สวน โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณ หรือโทษแก่ฝ่ายใดฝ่าย

หนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้วก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น นอกจากนี้ยังกำหนดให้การพิจารณาของศาลจะต้องเป็นไปโดยความรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ และในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

๑) การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ สามารถกระทำได้ ๒ กรณี คือ (๑) กรณีจัดทำเป็นคำร้อง และ (๒) กรณีจัดทำเป็นหนังสือราชการ

โดยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๗ ได้กำหนดช่องทางการยื่นคำร้องต่อศาลไว้ ๓ ช่องทาง ได้แก่ (๑) ยื่นคำร้องต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน (๒) ส่งทางไปรษณีย์ และ (๓) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนด

นอกจากนี้ ประชาชนสามารถขอรับคำปรึกษาทางด้านกฎหมายได้ ๓ ช่องทาง ดังนี้ (๑) ติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐ (๒) ติดต่อทางโทรศัพท์ หมายเลข ๐ ๒๑๔๒ ๕๐๗๔ และหมายเลข ๐ ๒๑๔๒ ๕๐๗๕ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการและ (๓) ติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ (www.constitutionalcourt.or.th) ภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ‘office@constitutionalcourt.or.th’

๒) การพิจารณารับคำร้อง เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ กำหนดให้การพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณา ศาลจะแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นผู้พิจารณาก็ได้ และเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องตามข้อกำหนดของศาล ตุลาการมีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายใน ๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับความแจ้งเรื่องจากศาลรัฐธรรมนูญ คำสั่งดังกล่าวให้ถือว่าเป็นคำสั่งของศาล

๓) การแจ้งผู้ร้อง และส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้อง ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้นำความในมาตรา ๔๒ เกี่ยวกับรายละเอียดของคำร้องมาใช้บังคับโดยอนุโลม กรณีผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อ

กล่าวหาภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔

๔) องค์คณะ และการพิจารณาคดี โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ (๑) องค์คณะ และการพิจารณาคดี โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๕๙ กำหนดให้การนั่งพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่ศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาคดีได้ (๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน (๓) การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล และ (๔) การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดี หรือปิดคดี

๕) มาตรการ หรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย เป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งอันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนมีผลในทางปฏิบัติเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราวไว้ เพื่อต้องการที่จะให้มีการชะลอ หรือระงับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราว หรือคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอในระหว่างการพิจารณาคดี อันจะมีผลเป็นการคุ้มครอง ป้องกัน และยับยั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากต่อการแก้ไขเยียวยาในภายหลัง

๖) การทำคำวินิจฉัย หรือคำสั่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๕ กำหนดให้ในการวินิจฉัยคดี ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเข้าใจส่วนตนเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของตุลาการทุกคนที่จะต้องร่วมนั่งพิจารณา และร่วมทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ความเห็นส่วนตนของตุลาการ ให้ทำโดยลับ และต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะตามข้อกำหนดของศาล

๗) การบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล หากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดคำบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไข หรือมาตรการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ตามความจำเป็น หรือสมควรตามความเป็นธรรมแห่งกรณี

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ที่สำคัญ อาทิ องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณา และในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่า ๗ คน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียง

ข้างมาก เว้นแต่จะมีพยานหลักฐานของรัฐธรรมนูญกำหนดข้อยกเว้นอย่างอื่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ ความเห็นส่วนตนให้ทำโดยสังเขปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ โดยการทำความวินิจฉัยดังกล่าว คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตามมติของศาลก็ได้ คำวินิจฉัยของศาลให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่มีคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

๒.๑.๔ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๙๓ บัญญัติ ให้ศาลแต่ละศาล ยกเว้นศาลทหารมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินงานอื่น ซึ่งได้แก่ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีอำนาจหน้าที่ ๔ ส่วน ได้แก่ (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ศึกษา และรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

ทั้งนี้ส่วนราชการภายในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ (๒) กลุ่มตรวจสอบภายใน (๓) กลุ่มงานนิติการ (๔) กลุ่มงานสนับสนุนที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ (๕) สำนักคดี ๑ ถึง ๔ (๖) สำนักบริหารจัดการคดี (๗) สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ (๘) สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา (๙) กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศ (๑๐) วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ (๑๑) กองวิเทศสัมพันธ์ และการต่างประเทศ (๑๒) กองสื่อสารองค์กร (๑๓) กลุ่มงานหอสมุด จดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์ (๑๔) สำนักบริหาร และอำนวยการ (๑๕) สำนักเทคโนโลยีดิจิทัล (๑๖) สำนักบริหารกลาง (๑๗) กองยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณ

๒.๑.๕ วิสัยทัศน์ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ และแผนการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

แผนปฏิบัติราชการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ระบุวิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญไว้ คือ “เป็นสถาบันนำที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับสากล” โดยมี พันธกิจ คือ ค้ำครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน โดยยึดหลักนิติธรรม ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยมีเป้าประสงค์ ๔ ประการ คือ (๑) ยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานการพิจารณาคดีตาม

หลักสากล (๒) เสริมสร้าง และพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีความทันสมัยโปร่งใส (๓) บุคลากรมีความรู้ความสามารถควบคุมคุณธรรม และจริยธรรม (๓) บุคลากรมีความรู้ความสามารถควบคุมคุณธรรม และจริยธรรม และ (๔) ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ และมีค่านิยมหลัก คือ “ยึดหลักนิติธรรม คำนึงประชาธิปไตย ห่วงใยสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน” (กลุ่มยุทธศาสตร์ แผนงาน และนโยบาย, ๒๕๖๕, น. ๓๙)

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ มี ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (กลุ่มยุทธศาสตร์ แผนงาน และนโยบาย, ๒๕๖๕, น. ๓๙ - ๔๐)

(๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานด้านงานคดี งานบริหารงานวิชาการให้เป็นมาตรฐานสากล มีกลยุทธ์ ๒ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๑.๑ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำข้อมูล และงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถสนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกลยุทธ์ที่ ๑.๒ การปรับปรุง และพัฒนาแผนการบริหารความเสี่ยง และระบบการควบคุมภายใน เพื่อใช้เป็นกรอบการบริหารงานตามภารกิจ

(๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการองค์กรที่มีธรรมาภิบาล จัดการองค์กรที่มีธรรมาภิบาล ก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็นมาตรฐานสากล มี ๓ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๒.๑ พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้มีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ให้การปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นมาตรฐานสากล กลยุทธ์ที่ ๒.๒ พัฒนาการเรียนรู้ ด้วยระบบบริหารจัดการองค์ความรู้ที่มีความทันสมัย และกลยุทธ์ที่ ๒.๓ พัฒนาระบบการติดตามการปฏิบัติงาน ควบคู่ไปกับการสร้างความโปร่งใส และมาตรฐานการปฏิบัติงาน

(๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง ได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร มี ๒ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ มีความพร้อมด้านภาษาต่างประเทศ และระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และกลยุทธ์ที่ ๓.๒ ปรับปรุงทัศนคติมุ่งให้บุคลากรมีค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน

(๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ มี ๔ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๔.๑ ส่งเสริม และขยายการพัฒนางานให้ครอบคลุมตามข้อตกลงความร่วมมือทั้งในประเทศ และต่างประเทศ กลยุทธ์ที่ ๔.๒ พัฒนางานเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ กลยุทธ์ที่ ๔.๓ พัฒนาองค์ความรู้ และความร่วมมือด้านวิชาการ และกลยุทธ์ที่ ๔.๔ พัฒนา และปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ และพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัย

นอกจากนี้จากการศึกษาแผนปฏิบัติราชการรายปี (พ.ศ. ๒๕๖๗) ของสำนักงานรัฐธรรมนูญพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีโครงการต่าง ๆ ในแต่ละยุทธศาสตร์ดังนี้ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์ แผนงานงาน และนโยบาย, ๒๕๖๖)

(๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานด้านงานคดี งานบริหารงานวิชาการให้เป็นมาตรฐานสากล

(๑.๑) กลยุทธ์ที่ ๑.๑ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำข้อมูล และงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถสนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนงานที่ ๑.๑.๑ การพัฒนาระบบงานคดี งานบริหาร งานวิชาการ เพื่อสนับสนุนคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑. โครงการสัมมนาประเด็นรัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๒. โครงการประเมินผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

แผนงานที่ ๑.๑.๒ สร้าง/พัฒนาข้อมูลและงานวิจัย ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้สนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓. โครงการบูรณาการองค์ความรู้ และพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ และรัฐธรรมนูญ

๔. โครงการ “ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยทางวิชาการ” เงินสัมมนาคุณผลงานทางวิชาการ และบทความทางวิชาการ

๕. โครงการการสร้างองค์ความรู้ทางด้านคดีรัฐธรรมนูญ และด้านวิชาการเพื่อสนับสนุนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ และการสร้างความมั่นคงต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๖. โครงการจัดทำบรรทัดฐานคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

(๑.๒) กลยุทธ์ที่ ๑.๒ การปรับปรุง และพัฒนาแผนการบริหารความเสี่ยง และระบบการควบคุมภายใน เพื่อใช้เป็นกรอบการบริหารงานตามภารกิจ

แผนงานที่ ๑.๒.๑ การจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยง และระบบการควบคุมภายในของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๗. โครงการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๘. โครงการปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน และการวิเคราะห์ความเสี่ยงในงาน และโครงการตามแผนปฏิบัติการ

(๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการองค์กรที่มีธรรมาภิบาล จัดการองค์กรที่มีธรรมาภิบาล ก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็นมาตรฐานสากล

(๒.๑) กลยุทธ์ที่ ๒.๑ พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการศาลรัฐธรรมนูญ และให้มีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ให้การปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นมาตรฐานสากล

แผนงานที่ ๒.๑.๑ การพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ

๙. โครงการ “จัดทำข้อมูล และเอกสารดิจิทัล (Digi-Docs: Document Digitalization with Optical Character Recognition Technology (OCR)) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการวิเคราะห์ข้อมูล

๑๐. โครงการพัฒนาเชื่อมต่อฐานข้อมูลด้านคดีกับหน่วยงานภายนอกในรูปแบบ API Service Center

แผนงานที่ ๒.๑.๒ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑๑. โครงการพัฒนาระบบเว็บไซต์ และเฝ้าระวังป้องกันการบุกรุกโจมตีภัยไซเบอร์

๑๒. โครงการจัดหาครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

(๒.๒) กลยุทธ์ที่ ๒.๒ พัฒนาการเรียนรู้ ด้วยระบบบริหารจัดการองค์ความรู้ที่มีความทันสมัย

แผนงานที่ ๒.๒.๑ การจัดทำระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑๓. โครงการพัฒนาบริการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) รูปแบบ Flip Album

๑๔. โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับผู้พิการ

(๒.๓) กลยุทธ์ที่ ๒.๓ พัฒนาระบบการติดตามการปฏิบัติงาน ควบคุมไปกับการสร้างความโปร่งใส และมาตรฐานการปฏิบัติงาน

แผนงานที่ ๒.๓.๑ การสร้างความโปร่งใส และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

๑๕. โครงการสำรวจความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาศักยภาพให้มีสมรรถนะสูง ได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร

(๓.๑) กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ มีความพร้อมด้านภาษาต่างประเทศ และระบบเทคโนโลยีดิจิทัล

แผนงานที่ ๓.๑.๑ การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตามระดับ
สมรรถนะที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกำหนด

๑๖. โครงการเสริมสร้าง และพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากร
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับองค์กรภายนอก

๑๗. โครงการเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้บุคลากร
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความเป็นธรรมสู่ประชาชน

๑๘. โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรศาลรัฐธรรมนูญ และ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสู่ความเป็นเลิศ

(๓.๒) กลยุทธ์ที่ ๓.๒ ปรับปรุงทัศนคติมุ่งให้บุคลากรมีค่านิยม และวัฒนธรรม
องค์กรร่วมกัน

แผนงานที่ ๓.๒.๑ ส่งเสริมให้บุคลากรมีค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร
ที่ยึดหลักความสามัคคี หลักคุณธรรมจริยธรรม

๑๙. โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมให้กับ
บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้ง
ภายในประเทศ และต่างประเทศ

(๔.๑) กลยุทธ์ที่ ๔.๑ ส่งเสริม และขยายการพัฒนางานให้ครอบคลุมตาม
ข้อตกลงความร่วมมือทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

แผนงานที่ ๔.๑.๑ ทบทวน และเสริมสร้างการดำเนินการตามข้อตกลง
ความร่วมมือทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

๒๐. โครงการพัฒนาเครือข่ายสมาคมศาลรัฐธรรมนูญภูมิภาค
เอเชียและสถาบันเทียบเท่า และองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

๒๑. โครงการมอบหมายข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
เดินทางไปราชการต่างประเทศชั่วคราว ณ สาธารณรัฐเกาหลี เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานเลขาธิการถาวร
ด้านการวิจัย และพัฒนาของสมาคมศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย

๒๒. โครงการ “การจัดการประชุมนานาชาติเนื่องในโอกาส
การเป็นประธานสมาคมศาลรัฐธรรมนูญและสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) ครั้งที่ ๖ ของศาล
รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

แผนงานที่ ๔.๑.๒ ส่งเสริมการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทั้งใน
ประเทศ และต่างประเทศที่เป็นประโยชน์ต่อภารกิจงานของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาล
รัฐธรรมนูญ

๒๓. โครงการประชุมสัมมนาทางวิชาการนานาชาติเพื่อการพัฒนาความยุติธรรมในทางรัฐธรรมนูญ และการเจตนาความร่วมมือทางวิชาการกับศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ และองค์กรเทียบเท่า

แผนงานที่ ๔.๑.๓ สร้าง และพัฒนางานด้านเครือข่ายศาลรัฐธรรมนูญ

๒๔. โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม (๒๔.๑) กิจกรรมพัฒนาและสร้างความร่วมมือ (MOU) ทางวิชาการกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (๒๔.๒) กิจกรรมจัดสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวาระศาลรัฐธรรมนูญครบรอบ หรือในวาระสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ (๒๔.๓) กิจกรรมแข่งขันตอบปัญหากฎหมายรัฐธรรมนูญ คดีรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และอื่นๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐ

๒๕. โครงการเสริมสร้างความรู้สู่ประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐

(๔.๒) กลยุทธ์ที่ ๔.๒ พัฒนางานเครือข่าย ด้านประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

แผนงานที่ ๔.๒.๑ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๒๖. โครงการจัดทำสิ่งพิมพ์ (หนังสือจดหมายเหตุศาลรัฐธรรมนูญ)

๒๗. โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ ได้แก่ วารสารศาลรัฐธรรมนูญ

๒๘. โครงการเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ (๒๘.๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ (๒๘.๒) จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๒๘.๓) รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

๒๙. โครงการศาลรัฐธรรมนูญพบสื่อมวลชน

๓๐. โครงการพัฒนาวุชนศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๗

๓๑. โครงการศาลรัฐธรรมนูญเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน

๓๒. โครงการสัมมนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริม และพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ

๓๓. โครงการพัฒนาทักษะการเขียนบทความเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในยุคดิจิทัล

๓๔. โครงการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

แผนงานที่ ๔.๒.๒ เสริมสร้างและบูรณาการงานด้านประชาสัมพันธ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

๓๕. โครงการความร่วมมือด้านเผยแพร่ และให้ความรู้ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๒๑๓

(๔.๓) กลยุทธ์ที่ ๔.๓ พัฒนาศักยภาพ และความร่วมมือด้านวิชาการ

แผนงานที่ ๔.๓.๑ บูรณาการและสร้างเสริมองค์ความรู้ทางวิชาการ และพัฒนาความร่วมมือของบุคลากรทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

๓๖. โครงการอบรมหลักสูตร "หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย" (นธป.) รุ่นที่ ๑๒

๓๗. โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชนทั่วไป

(๔.๔) กลยุทธ์ที่ ๔.๔ พัฒนา และปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ และพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัย

แผนงานที่ ๔.๔.๑ พัฒนาและปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ และพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ

๓๘. โครงการ “เปิดพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ”

๓๙. โครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑.๖ การให้บริการด้านอื่นๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญจากรายงานประจำปี ๒๕๖๖ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๖) พบว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้บริการแก่ประชาชนที่สำคัญ ดังนี้

๑) การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทาง ๓ ช่องทาง ได้แก่ (๑) ติดต่อด้วยตนเอง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์) (ห้องปรึกษาคดี ชั้น ๒) (๒) ติดต่อทางโทรศัพท์ และ (๓) ติดต่อผ่านเว็บไซต์สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ภายใต้เมนู “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

๒) การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔(๓) บัญญัติให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่สนับสนุน การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนภารกิจในด้านการศึกษาวิจัยในการศึกษาค้นคว้าให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนา แก้ไขปัญหา รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในกระบวนการใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ตลอดจนถึงกระบวนการพิจารณาคดี และด้านอื่น ๆ ที่

เกี่ยวข้อง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงมีการพัฒนา และปรับปรุงข้อมูล และงานวิจัยให้มีคุณภาพ สามารถใช้สนับสนุนงานศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยใช้กระบวนการสร้าง/พัฒนางานข้อมูลและงานวิจัยทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนการเผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัย และบทความทางวิชาการ และการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เงินสมนาคุณผลงาน เพื่อให้การเผยแพร่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดองค์ความรู้ทางด้านรัฐธรรมนูญ และกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ และให้สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

โดยศาลรัฐธรรมนูญมีโครงการที่สำคัญในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ได้แก่ (๑) โครงการ “การจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านรัฐธรรมนูญ และกฎหมายมหาชนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ และการสร้างความมั่นคงต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยมีงานวิจัย ๒ เรื่อง ได้แก่ การศึกษาวิจัยเรื่องสภาพบังคับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔ และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ และการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเท่าเทียม และความเสมอภาคทางเพศตามรัฐธรรมนูญ (๒) โครงการพัฒนา และส่งเสริมงานวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีจำนวน ๒ เรื่อง ได้แก่ การศึกษาเรื่องบรรทัดฐานสำคัญในคดีรัฐธรรมนูญ และการศึกษาเรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยในศตวรรษที่ ๒๑ (๓) โครงการศึกษาเรื่อง จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับอ้างอิง

รวมไปถึงการส่งเสริม และพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีโครงการสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ โดยได้มีการสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ปริญญาโทจำนวน ๔ ราย ทุนละ ๕๐,๐๐๐ บาท และทุนสนับสนุนระดับปริญญาเอกจำนวน ๔ ราย รายละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๓) การดำเนินงานด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ และความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนได้รับทราบ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีแนวทางการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิติธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ และสิทธิในความเสมอภาค หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการสำคัญของหลักนิติธรรม และหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยการพัฒนางานเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมประชาชนทุกระดับทุกพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนรับรู้อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุล

และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔.๑ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการและให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส แผนปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรม ประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การพัฒนากลไกช่วยเหลือ และเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และยุทธศาสตร์ที่ ๔ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ คือการเสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ในด้านเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นการพัฒนางานเครือข่ายประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุม ประชาชนทุกระดับ ทุกพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาท ภารกิจสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยได้วางกรอบแนวคิด เพื่อหาวิธีในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มในสังคม โดยมีหลักการว่าจะต้องเข้าใจง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งเริ่มจากการสืบค้นศึกษาข้อมูลจากองค์กรต่าง ๆ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหา กระทั่งได้ข้อสรุปในการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือ ประกอบภาพการ์ตูน และสื่อประเภทดิจิทัล ซึ่งการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์มุ่งหวังให้สามารถสื่อสาร และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิของประชาชนกับกลุ่มต่างๆ ของสังคม และประชาชนให้ได้มากที่สุด การพัฒนาช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทุกระดับทุกพื้นที่

การดำเนินงานด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การจัดพิมพ์วารสารศาลรัฐธรรมนูญ (๒) การจัดพิมพ์หนังสือ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง) (๓) จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือรายงานการศึกษาวิจัย (๔) การจัดพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ได้แก่ รายงานการศึกษابรรทัดฐานสำคัญในคดีรัฐธรรมนูญ รายงานการศึกษาศาลรัฐธรรมนูญ (๕) จัดพิมพ์ และเผยแพร่จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๖) จัดพิมพ์ และเผยแพร่หนังสือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๖๔) (๗) การจัดพิมพ์ และเผยแพร่หนังสือรวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ (๘) การจัดทำหนังสือจดหมายเหตุศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๔ (๙) โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับผู้พิการทางสายตาในรูปแบบหนังสืออักษรเบรลล์ หนังสือเสียงเดซี และวีดิทัศน์ล่ามภาษามือ (๑๐) โครงการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประจำประเทศไทย (๑๑) โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ ทั้งสเปดโทรทัศน์ สกู๊ปรายการ (๑๒) โครงการพัฒนาการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในยุคดิจิทัล มี ๔ ช่องทาง ได้แก่ ๑.ผลิตอินโฟกราฟิก เผยแพร่ผ่านLine Official Account ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๒.คลิปสารคดีสั้นศาลรัฐธรรมนูญเผยแพร่ผ่านทาง Youtube สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๓.ผลิตสื่อประเภทเสียง (Podcast) เผยแพร่ทาง Youtube สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๔.

ผลิตบทความ และจัดทำรูปภาพโปสเตอร์ประกอบบทความ (Content) เผยแพร่ทางช่องทางเว็บไซต์ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑๓) ปัจจุบันสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้เปิดใช้ Facebook สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑๔) การเข้าศึกษาดูงานขององค์กรหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

๔) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ศาลรัฐธรรมนูญได้นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกต่อประชาชน และคู่กรณีให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว ประหยัด สามารถติดตามความคืบหน้า ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้ โดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั้งถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ อาทิ โครงการจัดหาลิขสิทธิ์ Microsoft Office ๒๐๒๑ โครงการจัดซื้อซอฟต์แวร์ประยุกต์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์กร งานบำรุงรักษา และปรับปรุงระบบถอดเสียงอัตโนมัติภาษาไทย งานบำรุงรักษา และปรับปรุงสารสนเทศเพื่อการบริหารองค์กร (e-Office) งานบำรุงรักษา และปรับปรุงสารสนเทศเพื่อการบริหารองค์กร งานบำรุงรักษา และปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่ดี และระบบรับคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ และระบบให้บริการประชาชนทางอิเล็กทรอนิกส์ งานบำรุงรักษา และซ่อมบำรุงศูนย์คอมพิวเตอร์แม่ข่าย และระบบเครือข่ายสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ งานบำรุงรักษา และปรับปรุงเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

๕) การดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมุ่งสร้าง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาอบรมหลักสูตรภายนอก การฝึกอบรม และการประชุมร่วมกับองค์กรภายนอกของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การจัดอบรม และสัมมนาทางวิชาการภายในองค์กร

๖) การดำเนินงานด้านความร่วมมือ และประชาสัมพันธ์กับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือในทางวิชาการ แลกเปลี่ยนแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการ คำวินิจฉัย และประเด็นข้อกฎหมายกับเครือข่ายภายในประเทศ ต่างประเทศ และศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ หรือองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือในทางวิชาการระหว่างกัน โดยมีโครงการต่าง ๆ

(๖.๑) การส่งเสริม และขยายการพัฒนางานให้ครอบคลุมตามข้อตกลงความร่วมมือ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ โดยความร่วมมือกับเครือข่ายในประเทศ เช่น โครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์องค์กร Museum cooperation โครงการความร่วมมือระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับผู้ตรวจการแผ่นดิน ทั้งการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ร่วมกันระหว่างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน การจัดสัมมนาทางวิชาการร่วมกันระหว่างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ตรวจการแผ่นดิน โครงการศาลรัฐธรรมนูญพบสื่อมวลชน เช่น การปาฐกถาพิเศษ เรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนในการส่งเสริมประชาธิปไตย และหลักนิติธรรม การเสวนา

เรื่อง เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน การเสวนาเรื่องสื่อกับศาล: มุมมองของสื่อที่มีต่อการสื่อสารองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญ การพัฒนาความร่วมมือ (MOU) ทางวิชาการระหว่างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลปกครองในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องทางระบบงานคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing and e-Service) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อนำเสนอกระบวนการยื่นคำร้องทางระบบงานคดีอิเล็กทรอนิกส์ให้กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ส่วนความร่วมมือกับเครือข่ายต่างประเทศ ได้แก่ การรับรองการเข้าเยี่ยมชม การรับรองการศึกษาดูงาน ณ ศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ การประชุมหารือระหว่างกองวิเทศสัมพันธ์ และการต่างประเทศร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการด้านการวิจัย และพัฒนาแห่งสมาคมศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC SRD) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้การต้อนรับท่านมียามา (Miyama Takuya) ผู้พิพากษาศาลฎีกาแห่งประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น การเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติ อาทิ การประชุมใหญ่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโลกครั้งที่ ๕ ณ จังหวัดบาห์ลี สาธารณรัฐอินโดนีเซีย การประชุมนานาชาติ ซึ่งจัดโดยสำนักงานเลขาธิการด้านการวิจัย และพัฒนาแห่งสมาคมศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC SRD) ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี การประชุมนานาชาติเนื่องในโอกาสวันรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐคาซัคสถาน ณ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐคาซัคสถาน เป็นต้น การเข้าร่วมวันชาติ เช่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมงานวันชาติสาธารณรัฐชิลี ความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ เช่น ประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรมองโกเลีย ร่วมลงนามความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกัน การประชุมที่ปรึกษา และคณะกรรมการอำนวยการจัดการประชุมสมาคมศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันเทียบเท่าแห่งเอเชีย (AACC) ครั้งที่ ๖ เป็นต้น การสืบค้น และแปลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรเทียบเท่าของต่างประเทศ

(๖.๒) การส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ โครงการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ ๑๑ โครงการบูรณาการสานเครือข่ายศาลรัฐธรรมนูญสู่ประชาชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โครงการสัมมนาทางวิชาการภายใต้โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม ได้แก่ การสัมมนาทางวิชาการร่วมกันระหว่างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกับวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม การสัมมนาทางวิชาการร่วมกันระหว่างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง กิจกรรมการแข่งขันการตอบปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ คดีรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และอื่น ๆ กับสถาบันการศึกษาของรัฐ หรือเอกชน โครงการพัฒนาวุชนศาลรัฐธรรมนูญ โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาล

รัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชนทั่วไป การอบรมโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับผู้พิการ

๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การประเมินความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และการประเมินความคาดหวัง

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การประเมินความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และการประเมินความคาดหวังพบว่า

๒.๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ

แนวคิดเรื่องความรู้ และความเข้าใจเป็นแนวคิดที่แตกต่างกัน (Nedha, ๒๐๑๑) แต่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ความรู้ (knowledge) หมายถึง (๑) สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะ เช่น ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ (๒) สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน (๓) ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.) หรือความรู้หมายถึง สารสนเทศ (information) หรือการรับรู้ (awareness) ที่ได้จากการประสบการณ์ หรือการศึกษา (Nedha, ๒๐๑๑)

ในขณะที่ความเข้าใจ (understand) หมายถึง เข้าใจ รู้จักใจ ละไว้ในฐานเข้าใจ หรือหมายถึง ได้ความ ได้ทราบ (สอ เสถบุตร, มป.ป.) หรือ รู้ หรือตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของบางสิ่ง (Nedha, ๒๐๑๑)

ความแตกต่างของสองแนวคิดนี้คือ (๑) ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง สารสนเทศ และการรับรู้ที่ได้จากการประสบการณ์ หรือการศึกษา ส่วนความเข้าใจ หมายถึง การรู้ หรือตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของบางสิ่ง (๒) ความรู้ยิ่งใหญ่มากกว่าความเข้าใจ (๓) ความรู้ และความเข้าใจมีความสัมพันธ์กัน (๔) ทั้งความรู้ และความเข้าใจเป็นสองสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน แนวคิดดังกล่าวจะไม่สมบูรณ์หากขาดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เช่น ถ้ามีความรู้ แต่ขาดความเข้าใจ ก็ไม่สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ หรือหากเข้าใจ แต่ไม่มีความรู้ การนำความเข้าใจไปใช้ประโยชน์ก็จะได้ไม่เต็มที่ เป็นต้น

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ และความเข้าใจ ได้แก่ (๑) ปัจจัยส่วนบุคคล อาทิ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพครอบครัว ภูมิสำเนา (๒) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าร่วมอบรม และ (๓) ประสบการณ์ (ฐิติมา ปาลกะเชนทร์, ๒๕๕๖; อัจฉราพร ปะที, ๒๕๕๙; อำภารัตน์ อ่อนเปรี้ยว และยุทธนา สุดเจริญ, ๒๕๖๐; พงษ์ธร ัญญศิริ, ๒๕๖๔ก)

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจทั้งที่เกี่ยวกับการกระบวนการยุติธรรม และความรู้ในด้านอื่น ๆ พบว่ามีการศึกษาในประเด็นที่เหมือน และแตกต่างกันไป อาทิ สุรชัย (ฟูอาด) ไวยวรรณจิตร และคณะ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมชุมชนใน

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิรูป กระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการศึกษาความรู้ใน ๘ ประเด็น ได้แก่ (๑) ความหมายของกระบวนการยุติธรรม (๒) เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรม (๓) จุดเน้นในกระบวนการยุติธรรม (๔) การลงโทษในกระบวนการยุติธรรม (๕) หลักของกระบวนการยุติธรรม (๖) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม (๗) การให้ความรู้ด้านเกี่ยวกับอาชญากรรม และการกระทำผิด และ (๘) การทำงานบริการสังคมเพื่อชดเชยความเสียหาย งานของทรงชัย ทองปาน (๒๕๖๓) เรื่อง การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท โครงสร้าง อำนาจหน้าที่และเขตอำนาจศาล รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลปกครอง พงษ์ธร ธัญญสิริ (๒๕๖๔ข) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย และจริยธรรมการสื่อสารของนักปกครองท้องถิ่น จังหวัดสกลนครใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการเฝ้าระวัง และป้องกันอาชญากรรม การทุจริต และประเพณีนิยมของเจ้าหน้าที่ และการกระทำผิดกฎหมาย ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ด้านการไกล่เกลี่ย และระงับข้อพิพาท ด้านการให้ความร่วมมือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด และอาชญากรรม ด้านการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขบำบัด พื้นผู้กระทำความผิด และผู้พ้นโทษ

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ความรู้จึงหมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด ส่วนความเข้าใจ หมายถึง การตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากขอบเขตการวิจัย การสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชน จึงหมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด โดยตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรม

แนวคิดที่นำมาใช้ในการประเมินความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดความเชื่อมั่นของประชาชน และแนวคิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการโดย ความเชื่อมั่น หรือความเชื่อถือว่าไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่องาน โดยเฉพาะความเชื่อถือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชนต่อการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ หากหน่วยงานหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องขาดความเชื่อมั่นแล้ว หน่วยงานนั้นๆ ก็จะไม่มีความสำคัญ และขาดการสนับสนุน ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ

การประสานงาน การร่วมปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานแต่ละหน่วยงานจึงต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ (กรกฎ ทองชะโชค, ๒๕๖๒)

ได้มีผู้นิยามความเชื่อมั่น และคำที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ม.ป.ป.) นิยามว่า หมายถึง ความเชื่อถือ ความไว้วางใจ และการยอมรับต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงาน จำลองลักษณ์ อินทวัน (๒๕๕๘) นิยามความเชื่อมั่นว่า หมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของบุคคล ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจของบุคคลนั้นว่ามีการรับรู้ มีความรู้สึก ตลอดจนมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมความเต็มใจ การยอมรับความเสียหาย และความคาดหวังทางบวกที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายใต้สถานการณ์หนึ่ง กองนโยบายและยุทธศาสตร์กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒๕๖๖) ระบุว่า ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หมายถึง ความรู้สึก ประสพการณ์ ความไว้วางใจต่อการดำเนินการทางกระบวนการทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมมีความซื่อตรง

ส่วน “การอำนวยความสะดวก” จากการศึกษาพบว่ามีการใช้คำว่าอำนวยความสะดวกยุติธรรมเทียบเคียงไปกับคำว่า “กระบวนการยุติธรรม” โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (๒๕๕๖) นิยามกระบวนการยุติธรรมว่า หมายถึง วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่บุคคล โดยบุคคลากร และองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานยุติธรรม เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ศาล กระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์. ส่วนวิรัช วิรัชนิการวรรณ (ม.ป.ป.) ระบุว่า มีความหมายทั่วไปว่า หมายถึง กระบวนการพิสูจน์ความจริงตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ทนายความ และคุมประพฤติ หรือมีความหมายเฉพาะเจาะจง หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงาน หรือการบริหารราชการอย่างเป็นระบบของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล คุมประพฤติ และราชทัณฑ์

สำหรับแนวคิดในการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นมีหลากหลายแตกต่างกันไป อาทิ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ม.ป.ป.) ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน ป.ป.พ.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบในการประเมินความเชื่อมั่น ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๖ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (๑) หลักนิติธรรม (Rule of Law) (๒) หลักคุณธรรม (Ethics) (๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) (๔) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) (๕) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และ (๖) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) ส่วนสำนักงานกิจการยุติธรรม (๒๐๒๑) ได้มุ่งเน้นการให้บริการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์ และความคาดหวังของประชาชนโดยมีองค์ประกอบในการให้บริการ ๓ ประการ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเป็นธรรม และความรวดเร็ว อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓)

ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ความรู้ทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทักษะคดีต่อกระบวนการยุติธรรม ประสบการณ์ทางตรง และประสบการณ์ทางอ้อมที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล อาทิ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น (จำลองลักษณ์ อินทวัน, ๒๕๕๘; นิษฐ์ณัญญ์ เทพสุข, ๒๕๖๒)

ทั้งนี้จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมพบว่ามีการศึกษาความเชื่อมั่นหลากหลายมิติ อาทิ นิษฐ์ณัญญ์ เทพสุข (๒๕๖๒) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของกลุ่มคนเปราะบางทางสังคมในกรุงเทพมหานคร ใน ๒ มิติ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒๕๖๑) ศึกษาความเชื่อมั่นใน ๒ มิติ ได้แก่ กระบวนการสืบสวน และกระบวนการสอบสวน กรมบังคับคดี (๒๕๖๕) สำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของกรมบังคับคดี โดยเป็นการศึกษาใน ๓ มิติ ได้แก่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี การเสริมสร้างความรู้กฎหมาย และการให้บริการของหน่วยงาน

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนเอกสารข้างต้นในงานวิจัยครั้งนี้ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มี ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชน ของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาร่วมกับขอบเขตการวิจัย ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความคาดหวัง (expectancy) หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เจตพล ดวงสงค์, ม.ป.ป.) ความคาดหวังเป็นการประเมินความเป็นไปได้ของบุคคลว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของเขา มีทางที่จะนำไปสู่ผลที่คาดหวัง (ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต, ๒๕๕๒)

นอกจากนี้แนวคิดที่สามารถนำมาใช้ได้หากพิจารณาว่าศาสตร์ธรรมนุญ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้บริการด้านการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ได้แก่ แนวคิดความคาดหวังของผู้รับบริการ (customer expectations) โดยความคาดหวังของผู้รับบริการ หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้รับบริการเกี่ยวกับการบริการที่เขาจะได้รับเมื่อเขาไปใช้บริการ เป็นการแสดงออกถึงความต้องการของผู้รับบริการที่อื่นที่จะได้รับบริการจากหน่วยงานหรือองค์การที่ทำหน้าที่ในการให้บริการ (ชัชวาลย์ ทัดศิริช, ๒๕๕๔) หรือที่ Pabley (๒๐๒๓) ระบุว่า คือ ชุดของความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บริการ หรือแบรนด์ที่ผู้รับบริการยึดมั่นในใจของพวกเขา โดยผู้รับบริการต้องการให้ความคาดหวังเหล่านั้นได้รับการตอบสนอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจกับการให้บริการ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าจะสามารถเกิดขึ้นได้จากการเข้ารับบริการ โดยความคาดหวังทำให้คนบางคนตัดสินใจเข้ารับบริการ (Indeed Editorial Team, ๒๐๒๓)

ทั้งนี้ชัชวาลย์ ทัดศิริช (๒๕๕๔) ระบุว่า ความคาดหวังของผู้รับบริการ เป็นความคาดหวังในเรื่องของคุณภาพในการให้บริการ ซึ่งจะแตกต่างออกไปโดยพิจารณาจากความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริการ โดยชัชวาลย์ได้แบ่งคุณภาพในการให้บริการออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับต้น หากผู้รับบริการไม่พึงพอใจ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพในการให้บริการมีน้อย ระดับที่สอง หากผู้รับบริการมีความพึงพอใจ แสดงว่าคุณภาพในการให้บริการ และระดับที่สาม หากผู้รับบริการมีความประทับใจ แสดงว่าการให้บริการนั้นมีคุณภาพในการบริการสูง

ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง และความคาดหวังของผู้รับบริการนั้น หากพิจารณาตามทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Victor Vroom ได้ระบุว่า การที่บุคคลจะกระทำการใดก็ตามจะขึ้นอยู่กับตัวแปร ๔ ตัว ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกรณีของศาสตร์ธรรมนุญ ได้แก่ (๑) ผลตอบแทนที่ประชาชนจะได้รับนั้นเหมาะสมกับบทบาทที่ประชาชนครอบครองอยู่ (๒) ความพอใจ หรือไม่พอใจของประชาชนต่อผลที่จะได้รับ (๓) เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ แล้ว ประชาชนเชื่อว่าประชาชนจะต้องเป็นผู้ได้รับผลอันนั้นและ (๔) ประชาชนมีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง หรือได้รับล่วงหน้า (เจตพล ดวงสงค์, ม.ป.ป)

หากพิจารณาจากความคาดหวังของผู้รับบริการ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความต้องการส่วนบุคคล การได้รับคำบอกเล่า ประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นต้น (ชัชวาลย์ ทัดศิริช, ๒๕๕๔) หรือที่ Ziethaml, Parasuraman และ Berry (Ziethaml, Parasuraman, and Berry, ๑๙๙๐, p. ๑๙ อ้างถึงใน ชัชวาลย์ ทัดศิริช, ๒๕๕๔) ที่ระบุว่า ปัจจัยซึ่งเป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้รับบริการมี ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ความคาดหวังที่เกิดจากการบอกเล่าปากต่อปาก หรือความคาดหวังที่เกิดจากคำบอกเล่าที่รับทราบจากคำแนะนำของเพื่อน หรือญาติสนิทที่เคยไปรับบริการในสถานที่แห่งนั้นมาก่อน และพบว่ามีบริการเป็นอย่างดี อันทำให้ผู้ฟังเกิดความคาดหวังที่จะได้รับบริการเช่นนั้น (๒) ความต้องการส่วนบุคคล (๓) ประสบการณ์ในอดีต เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ด้านการบริการที่เคยได้รับ และมีอิทธิพลต่อความคาดหวังในปัจจุบันของผู้รับบริการ ทั้งนี้ประสบการณ์นั้นอาจจะเป็นประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจหรือความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจก็ได้ และ (๔) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นความคาดหวังที่

เกิดจากการติดต่อสื่อสารเพื่อโน้มน้าวผู้รับบริการ ทั้งการสื่อสารทางตรง และการสื่อสารทางอ้อม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ

ดังนั้นในการประเมินความคาดหวังครั้งนี้ จึงเป็นการประเมินความคาดหวังของผู้รับบริการ โดยนิยามความหมายความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ว่าหมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังในกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า

๒.๓.๑ การศึกษาความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษางานวิจัยของทรงชัย ทองปาน และทรงสิริ วิจิตรานนท์ (๒๕๖๖) ที่ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ที่ได้ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชน ใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้มาก

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ โลก) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสาร

จากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษางานศาลรัฐธรรมนูญ आयु และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรศัพท์

นอกจากนี้โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (๒๕๖๗) ยังได้ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความคาดหวังต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ ในส่วนของการศึกษาความรู้ความเข้าใจนั้น เป็นการศึกษาความรู้ถึงสิทธิ และเสรีภาพ/หน้าที่ของคนไทย/หน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ความรู้ความเข้าใจต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ความรู้ความเข้าใจต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐ (มาตรา ๒๕๖๒) ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ถึงสิทธิ และเสรีภาพ/หน้าที่ของคนไทย/หน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แต่มีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๖๐

ส่วนการศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ จากการศึกษางานวิจัยของลาวัลย์ นาคติกล และคณะ (๒๕๖๓) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการสร้างการรับรู้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาล โดยศึกษากรณีศาลในสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค ๔ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม โดยการรับรู้ของประชาชนจะปรากฏเด่นชัดก็ต่อเมื่อตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น ด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานของศาลยุติธรรมในการสร้างการรับรู้แก่ประชาชนยังเป็นแบบเชิงตั้งรับ ขาดแผนงานที่ชัดเจนที่มีตัวชี้วัดกับมิติของพื้นที่กลุ่มเป้าหมายว่าได้เข้าถึงพื้นที่กลุ่มเป้าหมายไปแล้วเพียงใด

ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวได้เสนอว่า กระบวนการสร้างการรับรู้ในกระบวนการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้น ควรมีการเสริมสร้างความรู้ผ่านชุดทำความเข้าใจที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย จัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้ทางสื่ออินเทอร์เน็ต คู่มือประชาชนการลงพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชน ทำให้ประชาชนรับรู้เข้าใจ ปฏิบัติตามกฎหมายเพิ่มขึ้น เพื่อลดจำนวนผู้กระทำความผิดเพราะไม่รู้กฎหมาย ส่วนแนวทางการพัฒนาระบบการสร้างการรับรู้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้น ควรมีการปรับปรุงจากกรอบยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม โดยควรมีแผนปฏิบัติการสร้างการรับรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเลือกใช้สื่อหรือช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

งานวิจัยชิ้นต่อมาได้แก่ งานวิจัยที่จัดทำโดยสำนักงานศาลปกครอง (๒๕๖๕) ที่ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งในโครงการดังกล่าวได้มีการศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทหน้าที่และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลปกครองใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านบทบาท (๒) ด้านโครงสร้าง (๓) ด้านอำนาจศาล (๔) ด้านเขตอำนาจศาล และ (๕) ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลปกครอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลปกครองอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ

หลัก การใช้บริการศาลปกครอง แหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับความพึงพอใจของผู้ที่เคยใช้บริการ ศาลปกครอง และระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลปกครอง มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยของเอกอนงค์ ศรีสำอางค์ และคณะ (๒๕๖๗) ที่ได้ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยพิจารณา ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านความรู้ถึงสิทธิ และเสรีภาพ หน้าที่ของไทย หน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ (๒) ด้านความเข้าใจต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ (๓) ด้านทัศนคติต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ พบว่าประชาชนทั่วไปมีความรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพหน้าที่ทั่วไปของคนไทย หน้าที่ทั่วไปของรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยมีข้อที่ประชาชนรู้มากที่สุดคือ รัฐธรรมนูญกำหนดให้คนไทยมีหน้าที่ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิผลประโยชน์ของชาติและสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หน้าที่เคารพ และไม่ละเมิด สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหน้าที่เสียภาษีอากร และรัฐมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาขั้นต่ำโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ให้บริการด้านสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพทั่วถึง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ด้านความเข้าใจต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

พบว่า ในภาพรวมประชาชนมีความเข้าใจในระดับน้อย ด้านทัศนคติ ของประชาชนที่มีต่อการยื่นคำร้องศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับผู้ยื่นคำร้องพบว่า ผู้ที่ยื่นคำร้องโดยตรงได้ดีที่สุดคือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับกระบวนการยื่นคำร้องพบว่า จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ยื่นคำร้องมากขึ้นหากมีการกำหนดรูปแบบการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญที่ชัดเจน เกี่ยวกับการรับคำร้องพบว่า จะเป็นประโยชน์หากมีการจัดหาบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำในการเขียนคำร้องแก่ผู้มายื่นร้องที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านความคาดหวังต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๓ พบว่า เมื่อมีการจัดลำดับความคาดหวังลำดับแรกของแต่ละประเด็นได้ผลดังนี้ เกี่ยวกับการเข้าถึงการยื่นคำร้อง ประชาชนคาดหวังว่าจะมีช่องทางในการยื่นคำร้องที่สะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการยื่นคำร้อง และการพิจารณาตัดสินของศาล ประชาชนคาดหวังว่าขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานมีความชัดเจน และด้านของคดี ประชาชนคาดหวังว่าคำวินิจฉัยเป็นที่ยอมรับของคู่ความทั้ง ๒ ฝ่าย

๒.๓.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

งานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ งานวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๒๕๖๖) ที่ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยได้ทำการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึง

กระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามลำดับ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ)

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาความเชื่อมั่นที่มีต่อหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น งานของฐานิสรร พันธ์ครุฑ (๒๕๖๒) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นกับความคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยในการศึกษาความเชื่อมั่นผ่านการเข้ารับบริการนั้น ผู้วิจัยศึกษาความเชื่อมั่นใน ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านความสามารถ/สมรรถนะ (๒) ด้านความซื่อสัตย์/ซื่อตรง (๓) ด้านความไว้วางใจ / ความน่าเชื่อถือ (๔) ด้านการเปิดเผย และความตรงไปตรงมา (๕) ด้านความเห็นใจ และการเอาใจใส่ และ (๖) ด้านการใช้อำนาจ ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยความเชื่อมั่นในด้านความซื่อสัตย์/ซื่อตรง ด้านความไว้วางใจ / ความน่าเชื่อถือ ด้านการเปิดเผย และความตรงไปตรงมา ด้านความเห็นใจ และการเอาใจใส่ และด้านการใช้อำนาจมีผลต่อความคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

งานของสำนักงานศาลปกครอง (๒๕๖๕) ที่ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยเป็นการศึกษาความเชื่อมั่นใน ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านความยุติธรรม เที่ยงตรง อิสระ (๒) ด้านความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (๓) ด้านความคุ้มค่า ไม่ล่าช้า (๔) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (๕) ด้านความสามารถ (๖) ด้านการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก การใช้บริการศาลปกครอง แหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน และระดับความพึงพอใจของประชาชน

งานของณัฐกานต์ ชุฉินทร์ (๒๕๖๕) ที่ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในกรุงเทพมหานครโดยมีประเด็นในการศึกษา ๙ ประเด็น (จาก ๑๐ คำถาม) ได้แก่ (๑) ความยุติธรรมกับฐานะทางเศรษฐกิจ (๒) กระบวนการยุติธรรมกับการรักษาสังคมให้เที่ยงธรรม สงบสุข และปลอดภัย (๓) ความอิสระของตุลาการ การปราศจากความอคติ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและเป็นไปตามกฎหมาย (๔) ความง่าย และความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (๕) สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เท่าเทียมกันของทุกคน (๖) ความเสมอภาค ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (๗) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย (๘) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม และ (๙) ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมกับตัวกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมด้านทุกคนสามารถมีสิทธิ์เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

จำลองลักษณ์ อินทวัน (๒๕๕๘) ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการรับรู้ สภาพเศรษฐกิจการเมือง การปกครอง และสังคมตามลำดับ โดยทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ร้อยละ ๔๑ นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการรับรู้ความสามารถของบุคลากรในกระบวนการ

สุดพิติ วรรณะหทัย (๒๕๖๕) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อศาลยุติธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้พบว่าสิ่งที่กระทบต่อภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของศาลยุติธรรมมากที่สุด คือ ข่าว รวมไปถึงข้อมูลที่รับรู้จากอดีตเกี่ยวกับศาลยุติธรรม โดยประเด็นที่จะตกเป็นประเด็นหลักของข่าวที่มีคนวิจารณ์มากที่สุด คือ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา หรือองค์กรศาลยุติธรรม ทำให้ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของศาลยุติธรรม ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้เสนอให้มีการพัฒนาภาพลักษณ์ของศาลยุติธรรมในสื่อสังคมออนไลน์ ๒ รูปแบบคือ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยการเข้าถึงประชาชนโดยใช้กลุ่มแอดมินเข้าตอบข้อซักถาม หรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องในคอมเมนต์ที่ให้ข้อมูลไม่ถูกต้อง หรือเป็นเท็จในแพลตฟอร์มที่มีผู้เข้าถึงจำนวนมาก และการประชาสัมพันธ์เชิงตั้งรับ คือ การให้ประชาชนผู้สนใจเข้าถึงข้อมูลได้เองจากการมีเว็บไซต์ศาลยุติธรรมที่ง่ายต่อการเข้าถึง การใช้งาน และการตอบข้อซักถาม

๒.๓.๓ งานวิจัยที่ทำการศึกษาความคาดหวังที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ งานวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๒๕๖๖) ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยได้ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้เอกอนงค์ ศรีสำอองค์ และคณะ (๒๕๖๗) ยังได้ทำการศึกษาความคาดหวังต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่าประชาชนมีความคาดหวังใน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึง ๓ ลำดับแรก คือ ความคาดหวังว่าจะมีช่องทางในการยื่นคำร้องที่สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ คาดหวังว่าจะได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิทธิของตนเองต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคาดหวังว่าจะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ (๒) ด้านกระบวนการขั้นตอนการยื่นคำร้อง และการพิจารณาคดีของศาล มีความคาดหวังใน ๓ ลำดับแรก ได้แก่ คาดหวังว่าขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานมีความชัดเจน คาดหวังว่าการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนจะมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และคาดหวังว่าจะสามารถติดตาม หรือได้รับการแจ้งความคืบหน้าการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ (๓) ด้านผลของคดี คาดหวังใน ๓ ลำดับแรก ได้แก่ คาดหวังว่าคำวินิจฉัยเป็นที่ยอมรับของคู่ความทั้ง ๒ ฝ่าย คาดหวังว่าผลของการพิจารณาคดีจะไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง หรือหน่วยงานผู้มีส่วนได้เสีย และคาดหวังว่าเมื่อศาลมีคำตัดสินเป็นที่สุดแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเคารพ และปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาความคาดหวังที่มีต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ และ/หรือศึกษาในบางมิติ อาทิ

งานของสุวรรณา คุณติลภณัฐวสา (๒๕๖๐) ที่ได้ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษาความคาดหวังใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการป้องกัน และควบคุมอาชญากรรมในชุมชน (๒) ด้านรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ (๓) ด้านการจัดการความขัดแย้งในชุมชน (๔) ด้านเยียวยาแก้แค้นอาชญากรรม และ (๕) ด้านการรับคืนผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากที่สุด และมากที่สุดในทุกด้าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการพักอาศัยในชุมชนต่างกัน มีความคาดหวังแตกต่างกัน

งานของวิลาวรรณ จงไกรจักร และวัลลภ รัตนัตรานนท์ (๒๕๖๔) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ศาลแขวงสมุทรปราการ โดยในงานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษา ระดับความคาดหวังของประชาชนใน ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ (๒) ด้านกระบวนการให้บริการ (๓) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (๔) ด้านอาคารสถานที่ (๕) ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ และ (๖) ด้านราคา ซึ่งผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกระบวนการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าความคาดหวังของประชาชนมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานของณัฐมา ศรีพลอย (๒๕๖๕) ได้ทำการศึกษาความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อ นวัตกรรมบริการด้านเทคโนโลยีที่ใช้บริการประชาชนในการบริหารจัดการคดีของสำนักอำนวยการประจำศาลแพ่ง โดยผู้วิจัยศึกษาความคาดหวังใน ๓ ประการ ได้แก่ (๑) การรับรู้ถึงประโยชน์ (๒) ความยากง่ายต่อการใช้งาน และ (๓) ประโยชน์ของการใช้งาน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ โดยเฉพาะนวัตกรรมบริการด้านเทคโนโลยีทำให้งานเสร็จเร็วขึ้น คุณภาพงานดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเพศ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังของนวัตกรรมบริการด้านเทคโนโลยีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากขอบเขตการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

๒.๔.๑ การสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน หมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากระบบการรับรู้ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด

โดยตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๔.๒ การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๔.๓ การสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

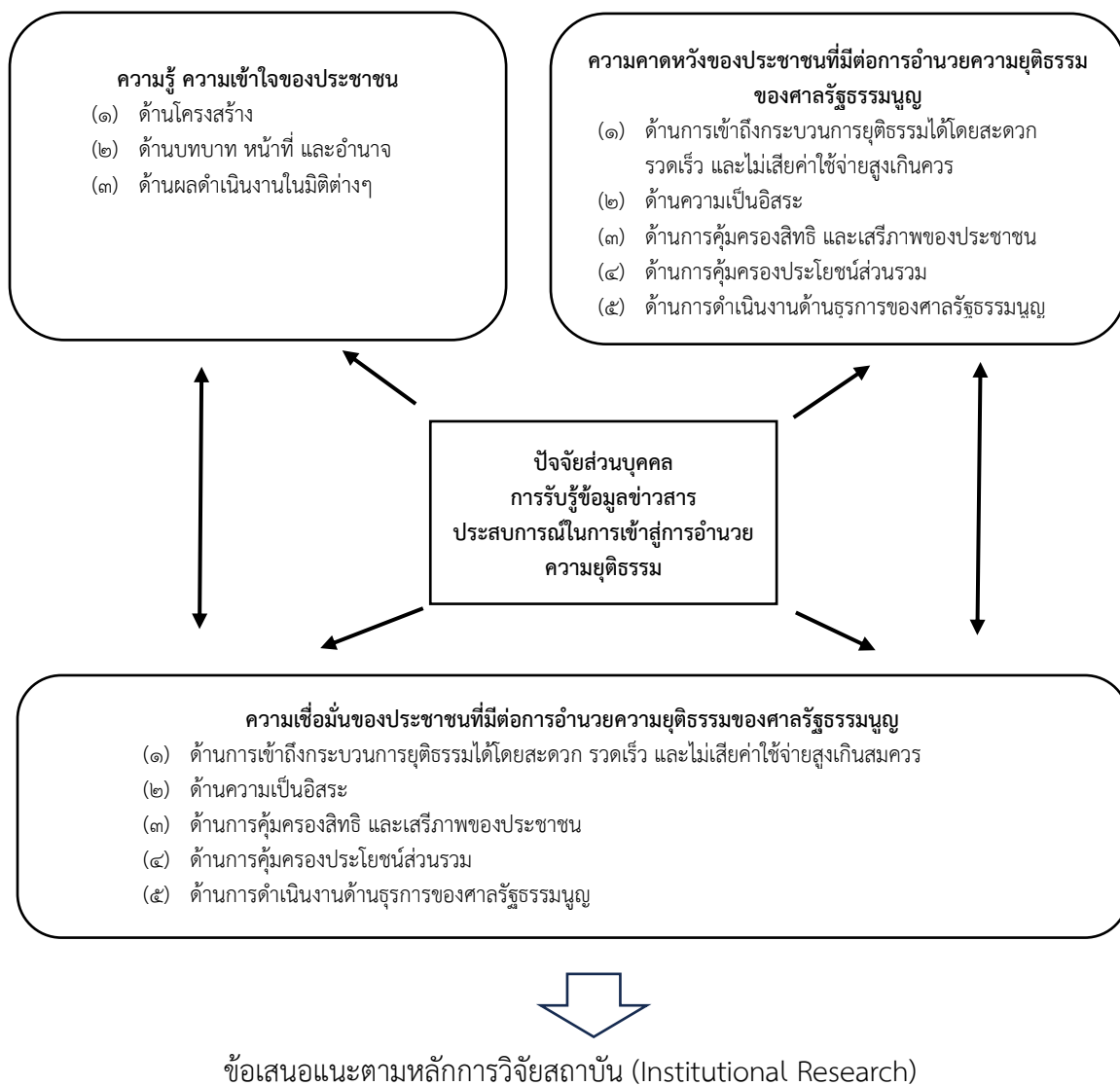
๒.๔.๔ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

เป็นการวิเคราะห์ (๑) ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก บทบาททางสังคม ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ และการรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖.๕ แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน

เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการศึกษาแนวทางที่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และ

เสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

การสำรวจครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

จากขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วย (๑) กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และ (๒) กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๑ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ

๑) ประชากร ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ซึ่งจากฐานข้อมูลของกรมการปกครอง ณ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น ๕๓,๔๒๑,๖๙๙ คน (กรมการปกครอง, ๒๕๖๗)

๒) ขนาดตัวอย่าง จากการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ ๓๙๘ ตัวอย่าง อย่างไรก็ตามเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดในขอบเขตของงาน ในการศึกษาครั้งนี้จะเก็บจากกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า ๔,๐๐๐ คน อย่างไรก็ตามเก็บข้อมูลได้จริงจำนวน ๔,๓๕๔ คน โดยจะกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

๓) การสุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กล่าวคือ

(๓.๑) สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้กระจายตามภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และ ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ตามข้อกำหนดในขอบข่ายงาน

(๓.๒) ในแต่ละภูมิภาคกำหนดให้มีการสุ่มตัวอย่างให้กระจายตามจังหวัด ในกรณีของภูมิภาคต่าง ๆ ๖ ภูมิภาค มีขั้นตอนในการคัดเลือกจังหวัดตัวอย่างดังนี้

(๓.๒.๑) แบ่งจังหวัดออกเป็น ๖ ภูมิภาค โดยพิจารณาการแบ่งจังหวัดตามการแบ่งของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

(๓.๒.๓) เพื่อให้มีการกระจายกลุ่มตัวอย่างไปยังจังหวัดอื่น ๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยมีการสำรวจความเชื่อมั่นมาก่อน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ทำการศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดที่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยสำรวจความเชื่อมั่นมาก่อน (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖) ได้จังหวัด ดังตารางที่ ๓.๑

(๓.๒.๔) จากจังหวัดในข้อ (๓.๒.๓) คณะผู้วิจัยได้เรียงลำดับจังหวัดด้วยจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

(๑) ภูมิภาคที่มีจำนวนจังหวัดมาก (๖ จังหวัดขึ้นไป) คณะผู้วิจัยจะคัดเลือกจังหวัดขึ้นมาศึกษา ๖ จังหวัดโดยพิจารณาจากจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด ๓ จังหวัดแรก และจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุด ๓ ลำดับแรก

(๒) ภูมิภาคที่มีจังหวัดน้อย (ต่ำกว่า ๖) จะคัดเลือกจำนวนจังหวัดตัวอย่าง มาภูมิภาคละ ๓ จังหวัด โดยพิจารณาคัดเลือกจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด ประชากรปานกลาง และจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุด

(๓.๓) เก็บข้อมูลกระจายตามอำเภอ โดยกำหนดให้เก็บข้อมูลจากทุกอำเภอในจังหวัดนั้น ๆ

(๓.๔) สุ่มตัวอย่างกระจายตามคุณลักษณะของประชากรที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เมืองพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าชุมชน) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มตัวแทนประชาชนในแต่ละเทศบาล/ตำบล

ตารางที่ ๓.๑ ข้อมูลจังหวัดสำหรับการสุ่มจังหวัดตัวอย่างขึ้นมาศึกษา

ภาค	จำนวน จังหวัด	จำนวน จังหวัดที่ คัดเลือก ขึ้นมา สำรวจ	จังหวัดที่ยังไม่เคยมี การสำรวจมาก่อน (ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ และ ๒๕๖๖)	จังหวัดตัวอย่างที่ได้ จากการสุ่มตัวอย่าง	ขนาด ตัวอย่างที่เก็บ ได้
กรุงเทพมหานคร	-	-	-	กรุงเทพมหานคร	๕๔๕
ภาคกลาง	๘	๖	ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี	ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี อ่างทอง และสิงห์บุรี	๕๙๖
ภาคตะวันตก	๘	๒	สุพรรณบุรี สมุทรสาคร	สุพรรณบุรี และ สมุทรสาคร	๕๕๗
ภาคตะวันออก	๙	๓	ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา จันทบุรี	ฉะเชิงเทรา จันทบุรี และนครนายก	๖๑๓
ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	๑๙	๖	หนองคาย นครพนม สกลนคร อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย ขอนแก่น อำนาจเจริญ ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และ ศรีสะเกษ	ขอนแก่น อุดรธานี ศรีสะเกษ หนองคาย หนองบัวลำภู และ อำนาจเจริญ	๕๕๙
ภาคใต้	๑๔	๖	ชุมพร กระบี่ พังงา ภูเก็ต พัทลุง ปัตตานี สงขลา สตูล นราธิวาส และยะลา	สงขลา ชุมพร กระบี่ ภูเก็ต สตูล และพังงา	๖๑๒
ภาคเหนือ	๑๗	๖	เชียงราย น่าน พะเยา แพร่ ลำพูน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร และ อุทัยธานี	เชียงราย เพชรบูรณ์ พิษณุโลกแพร่ ลำพูน และอุทัยธานี	๘๗๒
รวม			๕๑	๓๐	๔,๓๕๔

๓.๑.๒ กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือ สัมภาษณ์เชิงลึก

๑) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (๑) ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ (๒) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (๓) สถาบันการศึกษา (๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล) (๕) ภาคเอกชน (๖) ภาคธุรกิจ (๗) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) (๘) กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ (๙) ผู้นำชุมชน และ (๑๐) กลุ่มอื่น ๆ

๒) ขนาดตัวอย่าง คณะผู้วิจัยกำหนดให้ทำการคัดเลือกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคขึ้นมาภูมิภาคละ ๓ จังหวัด (ยกเว้นภาคตะวันตกมี ๒ จังหวัด) จากจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างมาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ รวม ๑๗ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขนาดตัวอย่างไว้จังหวัดละไม่ต่ำกว่า ๒๐ คน รวมไม่ต่ำกว่า ๓๖๐ คน

๓) การสุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

(๓.๑) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดต่าง ๆ ใน ๖ ภูมิภาค และ กรุงเทพมหานคร

(๓.๒) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างขึ้นมาศึกษา ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ ใน ๖ ภูมิภาค รวม ๑๗ จังหวัด โดยจะคัดเลือกจังหวัดที่มีประชากรมาก ๑ จังหวัด จังหวัดที่มีประชากรปานกลาง ๑ จังหวัด และจังหวัดที่มีประชากรน้อย ๑ จังหวัด

(๓.๓) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ห่างไกลจากอำเภอเมือง

(๓.๔) กระจายตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ผู้นำชุมชน และ กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

ตารางที่ ๓.๒ จำนวนจังหวัด และขนาดตัวอย่างที่คัดเลือกขึ้นมาเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม/
สัมภาษณ์เชิงลึก

ภาค	จำนวน จังหวัด/ พื้นที่ที่ เลือก	จังหวัดที่ได้จาก การสุ่มตัวอย่าง	พื้นที่ทำการเก็บข้อมูล		ขนาดตัวอย่าง (ไม่ต่ำกว่า จังหวัดละ ๒๐ คน)
			อำเภอเมือง	อำเภอที่อยู่ห่างไกล	
กรุงเทพมหานคร	๑	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร		๒๐
ภาคเหนือ	๓	เชียงราย แพร่ อุทัยธานี	อำเภอเมืองเชียงราย	อำเภอเชียงของ	๒๐
			อำเภอเมืองแพร่	อำเภอวังชิ้น	๒๐
			อำเภอเมืองอุทัยธานี	อำเภอบ้านไร่	๒๐
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓	ขอนแก่น หนองคาย อำนาจเจริญ	อำเภอเมืองขอนแก่น	อำเภอสหัสขันธ์	๒๐
			อำเภอเมืองหนองคาย	อำเภอสังคม	๒๐
			อำเภอเมืองอำนาจฯ	อำเภอเสนางคนิคม	๒๐
ภาคกลาง	๓	ปทุมธานี สระบุรี สิงห์บุรี	อำเภอเมืองปทุมธานี	อำเภอหนองเสือ	๒๐
			อำเภอเมืองสระบุรี	อำเภอวังม่วง	๒๐
			อำเภอเมืองสิงห์บุรี	อำเภอท่าช้าง	๒๐
ภาคตะวันออก	๓	ฉะเชิงเทรา จันทบุรี นครนายก	อำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา	อำเภอราชสาสน์	๒๐
			อำเภอเมืองจันทบุรี	อำเภอแก่งหางแมว	๒๐
			อำเภอเมืองนครนายก	อำเภอองครักษ์	๒๐
ภาคตะวันตก	๒	สุพรรณบุรี สมุทรสาคร	อำเภอเมือง สุพรรณบุรี	อำเภอด่านช้าง	๒๐
			อำเภอเมือง สมุทรสาคร	อำเภอบ้านแพ้ว	๒๐
ภาคใต้	๓	สงขลา ภูเก็ต พังงา	อำเภอเมืองสงขลา	อำเภอระโนด	๒๐
			อำเภอเมืองภูเก็ต	อำเภอถลาง	๒๐
			อำเภอเมืองพังงา	อำเภอเกาะยาว	๒๐
รวม	๑๘				๓๖๐

๓.๒ เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอบเขตการวิจัย เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป และแบบสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๒.๑ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป

๑) เนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมประเด็นการสำรวจ ๖ ส่วน (ภาคผนวก ๑) ได้แก่

- ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ ๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ
- ส่วนที่ ๓ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผลดำเนินงานในมิติต่างๆของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ส่วนที่ ๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
- ส่วนที่ ๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๖ ข้อเสนอแนะต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๒) ขั้นตอนในการพัฒนาแบบสอบถาม

(๒.๑) แบบสอบถามครั้งนี้ จะใช้แบบเดียวกันกับแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในปีงบประมาณที่ผ่านมา ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวพัฒนาจากกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติม

(๒.๒) ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

(๒.๒.๑) การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้เทคนิค IOC หรือดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑) ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถาม เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ (๑) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ที่มีความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญจำนวน ๓ คน (๒) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัด และประเมินผล ๑ คน และ (๓) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพฤติกรรมจำนวน ๑ คน โดยมีการประเมินในแต่ละข้อคำถาม ๓ ระดับ ได้แก่ ตรง ไม่ตรง และไม่แน่ใจ

๒) นำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาให้คะแนน ได้แก่ ให้ ๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาจริง ให้ ๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นวัดตามเนื้อหาจริง ให้ -๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหาจริง

๓) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดคำนวณหาค่า IOC จากสูตรด้านล่างนี้

$$IOC = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ตัวแปรและสมมติฐานการวิจัย

$\sum x$ ผลรวมของคะแนน

N จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

๔) นำค่าที่คำนวณได้มาแปลความหมาย ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๕๐ – ๑.๐๐ คะแนน สรุปได้ว่าแบบสอบถามนั้นวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่านี้ต้องปรับปรุงแก้ไข

(๒.๒.๒) การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) เพื่อเป็นการทดสอบความเชื่อมั่นอีกครั้ง ใช้การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) แบบ Cronbach's Alpha ด้วยโปรแกรม SPSS โดยกำหนดให้ได้ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า ๐.๙ ซึ่งผลการทดสอบพบว่า

๑) มาตรการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทหน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผลดำเนินงานในมิติต่างๆของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๕๗

๒) มาตรการวัดความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๘๕

๓) มาตรการวัดความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๙๐

๓.๒.๒ แบบสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสนทนากลุ่ม/แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามครอบคลุม ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีประเด็นคำถาม ๖ ประเด็นคือ

๑) ท่านเห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควรหรือไม่ อย่างไร

- ๒) ท่านเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระมากน้อยเพียงใด
- ๓) ท่านเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนมากน้อยอย่างไร
- ๔) ท่านเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนมากน้อยเพียงใด
- ๕) ท่านเห็นว่าการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างไร
- ๖) ข้อเสนอแนะที่ท่านมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปปรับปรุงการให้บริการแก่ประชาชน

๓.๓ ขั้นตอนในการศึกษา

ขั้นตอนในการศึกษาประกอบไปด้วย การทบทวนวรรณกรรม การพัฒนาแบบสอบถามสำหรับประชาชน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำร่างรายงานผลการศึกษา และการจัดประชุมเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาต่อผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๓.๑ การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญทั้งในส่วนของ บทบาท ภารกิจ และการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ จากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แผนปฏิบัติราชการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ แผนปฏิบัติราชการของศาลรัฐธรรมนูญ รายงานประจำปี ฯลฯ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดความรู้ความเข้าใจ การวัดความเชื่อมั่น การประเมินความคาดหวัง ตลอดจนตัวแปรต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น ความคาดหวัง จากหนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยต่าง ๆ พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๓.๓.๒ พัฒนาแบบสอบถาม

- ๑) จัดทำร่างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดการวิจัย
- ๒) ตรวจสอบความตรง (Validity) เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของแบบสอบถามว่าสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้ หรือสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ ซึ่งผลก
- ๓) ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของมาตรวัดต่าง ๆ โดยคณะผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามดังกล่าววิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พร้อมปรับแก้

๔) สร้างเป็นแบบสำรวจกระดาษ และแบบสอบถามออนไลน์ประกอบกันไปตามความสะดวกในการให้ข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย

๓.๓.๓ เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการดำเนินงานไปพร้อมกันทั้งการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย/การสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๑) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำแนกเป็น กรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลผ่านการส่งไปทางไปรษณีย์ กล่าวคือ

(๑.๑) จัดทำบัญชีรายชื่อ และที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง

(๑.๒) สถาปนวิจัย และให้คำปรึกษาฯ ทำหนังสือ และส่งจดหมายไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบลตามบัญชีรายชื่อ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถาม โดยจะจัดส่งแบบสอบถามไปมากกว่าที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันกรณีที่แบบสอบถามตอบกลับมาไม่ครบตามที่กำหนด

(๑.๓) ติดตามการตอบแบบสอบถามเป็นระยะ โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบภายใน ๑๕ วัน หากพ้นระยะเวลาที่กำหนดยังได้แบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนด คณะผู้วิจัยจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใหม่ และส่งแบบสอบถามไปอีกครั้ง

๒) การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก

(๒.๑) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่ที่จะเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

(๒.๒) จัดทำกำหนดการ วัน เวลา และสถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม

(๒.๓) สถาปนงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาฯ ทำจดหมายเชิญกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยตามวัน และเวลาที่กำหนดไว้

(๒.๔) ส่งจดหมายเชิญสนทนากลุ่มย่อย

(๒.๕) สนทนากลุ่มย่อยตามประเด็นที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้การสำรวจครั้งนี้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ศาลรัฐธรรมนูญ ในการสนทนากลุ่มย่อยแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยกำหนดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โบรชัวร์ แผ่นพับ ฯลฯ

(๒.๖) กรณีที่กลุ่มเป้าหมายบางส่วนไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม และเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

ตารางที่ ๓.๓ พื้นที่ วัน เวลา และสถานที่จัดสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก

ภาค	จังหวัด	พื้นที่	วัน	เวลา	สถานที่
ภาคกลาง	สิงห์บุรี	อำเภอเมืองสิงห์บุรี	๒๑ ต.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสิงห์บุรี
		อำเภوتا่ช้าง	๒๑ ต.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ ท่าช้าง
ภาคกลาง	สระบุรี	อำเภอเมืองสระบุรี	๒๘ ต.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสระบุรี
		อำเภอมวก	๒๘ ต.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการ อำเภอมวก
ภาคตะวันออก	ฉะเชิงเทรา	อำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา	๓๐ ต.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดฉะเชิงเทรา
		อำเภอรามราช	๓๐ ต.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ รามราช
ภาคกลาง	ปทุมธานี	อำเภอเมือง ปทุมธานี	๑ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดปทุมธานี
		อำเภอหนองเสือ	๑ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ หนองเสือ
ภาคตะวันออก	จันทบุรี	อำเภอเมืองจันทบุรี	๔ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสระบุรี
		อำเภอแก่งหางแมว	๔ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ แก่งหางแมว
ภาคตะวันออก	นครนายก	อำเภอเมือง นครนายก	๖ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดนครนายก
		อำเภองครักษ์	๖ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ องครักษ์
ภาคตะวันตก	สุพรรณบุรี	อำเภอเมือง สุพรรณบุรี	๑๑ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสุพรรณบุรี
		อำเภอด่านช้าง	๑๑ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ ด่านช้าง
ภาคตะวันตก	สมุทรสาคร	อำเภอเมือง สมุทรสาคร	๑๓ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสมุทรสาคร
		อำเภอบ้านแพ้ว	๑๓ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ บ้านแพ้ว
ภาคเหนือ	อุทัยธานี	อำเภอเมือง อุทัยธานี	๑๘ พ.ย.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดอุทัยธานี

ภาค	จังหวัด	พื้นที่	วัน	เวลา	สถานที่
		อำเภอบ้านไร่	๑๘ พ.ย.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ บ้านไร่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น	อำเภอเมือง ขอนแก่น	๒ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดขอนแก่น
		อำเภอสีชมพู	๒ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ สีชมพู
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อำนาจเจริญ	อำเภอเมืองอำนาจ ฯ	๔ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดอำนาจเจริญ
		อำเภอเสนางคณิกม	๔ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ เสนางคณิกม
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	หนองคาย	อำเภอเมือง หนองคาย	๖ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดหนองคาย
		อำเภอสังคม	๖ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	สำนักงาน เทศบาลตำบลสังคม
ภาคใต้	สงขลา	อำเภอเมืองสงขลา	๙ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดสงขลา
		อำเภอระโนด	๑๑ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ที่ว่าการอำเภอ ระโนด
ภาคใต้	ภูเก็ต	อำเภอเมืองภูเก็ต	๑๗ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดภูเก็ต
		อำเภอถลาง	๑๗ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอถลาง
ภาคใต้	พังงา	อำเภอเมืองพังงา	๑๘ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดพังงา
		อำเภอเกาะยาว	๑๙ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ที่ว่าการอำเภอ เกาะยาว
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	๒๓ ธ.ค.๖๗	๐๙.๓๐- ๑๒.๐๐	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล พระนคร วิทยาเขต พระนครเหนือ
		กรุงเทพมหานคร (เขตมีนบุรี)	๑๓ ธ.ค.๖๗	๑๓.๓๐- ๑๖.๐๐	สำนักงานเขตมีนบุรี
ภาคเหนือ	แพร่	อำเภอเมืองแพร่	๒๔ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดแพร่
		อำเภอวังชิ้น	๒๔ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอวังชิ้น

ภาค	จังหวัด	พื้นที่	วัน	เวลา	สถานที่
ภาคเหนือ	เชียงราย	อำเภอเมือง เชียงราย	๒๖ ธ.ค.๖๗	๐๙.๐๐- ๑๒.๐๐	ศาลากลาง จังหวัดเชียงราย
		อำเภอเชียงของ	๒๖ ธ.ค.๖๗	๑๔.๐๐- ๑๖.๓๐	ที่ว่าการอำเภอ เชียงของ

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

(๑.๑) แปลงข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ และแบบสอบถามกระดาษให้อยู่
ในรูปของข้อมูลโปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

(๑.๒) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

(๑.๓) กำหนดรายละเอียดของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

(๑.๔) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๔ ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
๑) ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล	วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ตารางไขว้
๒) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ใน การเข้าสู่การอำนวยความสะดวก	วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ตารางไขว้
๓) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผล ดำเนินงานในมิติต่างๆของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลผลการวิเคราะห์ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๐๐ – ๐.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อยมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๒๑ – ๐.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๔๑ – ๐.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๖๑ – ๐.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๘๑ – ๑.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มากที่สุด
๔) ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิง พรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วน	๑) ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น

ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
เบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลผลการวิเคราะห์ดังนี้	ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑- ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ - ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ - ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก ๒) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของ ศาลรัฐธรรมนูญเมื่อเทียบกับเกณฑ์ตามตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญงบประมาณกำหนดซึ่ง ได้แก่ ร้อยละ ๘๕ โดยคณะผู้วิจัยจะพิจารณาจัดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๔ กลุ่มตามระดับของคะแนน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๒.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๐๑ - ๓.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๐๑ - ๔.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๐๑ - ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก ๓) พิจารณาร้อยละของกลุ่มที่มีความเชื่อมั่น และกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นมาก เทียบกับตัวชี้วัดที่กำหนด ได้แก่ “ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ ๘๕
๕) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ	วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลผลการวิเคราะห์ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ - ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑- ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ - ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ - ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

ข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
๖) ข้อเสนอแนะต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ	ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาจำนวน และร้อยละของคำตอบ
๗) ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ	วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Chi-square สำหรับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงคุณภาพ และสถิติ Correlation สำหรับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงปริมาณ

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

(๒.๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์มาถอดเสียงตามประเด็นคำถาม

(๒.๒) วิเคราะห์หาแบบแผนของข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นคำถาม ได้แก่

(๒.๒.๑) ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(๒.๒.๒) ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๒.๓) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๒.๔) ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๒.๕) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒.๓) สรุป เรียบเรียง และเขียนบรรยายตามประเด็นคำถาม

๓.๓.๗ จัดร่างรายงาน

โดยโครงสร้างของรายงานการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จะประกอบไปด้วย เนื้อหา ๕ บท ได้แก่

บทที่ ๑ บทนำ

- ๑.๑ หลักการ และเหตุผล
- ๑.๒ วัตถุประสงค์
- ๑.๓ ขอบเขตการศึกษา
- ๑.๔ นิยามศัพท์
- ๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม

- ๒.๑ บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ
- ๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ การประเมินความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และการประเมินความคาดหวัง
- ๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

- ๓.๑ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษา
- ๓.๓ ขั้นตอนในการศึกษา

บทที่ ๔ ผลการศึกษา

- ๔.๑ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ
- ๔.๒ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ
- ๔.๓ ข้อเสนอแนะ

บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษา

- ๕.๑ ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด
- ๕.๒ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
- ๕.๓ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
- ๕.๔ ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๕ ข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนด
แนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของ
ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

**๓.๓.๖ จัดประชุมเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาต่อผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และ
ข้าราชการ**

จัดประชุมเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาต่อผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และ
ข้าราชการไม่น้อยกว่า ๕๐ คน

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

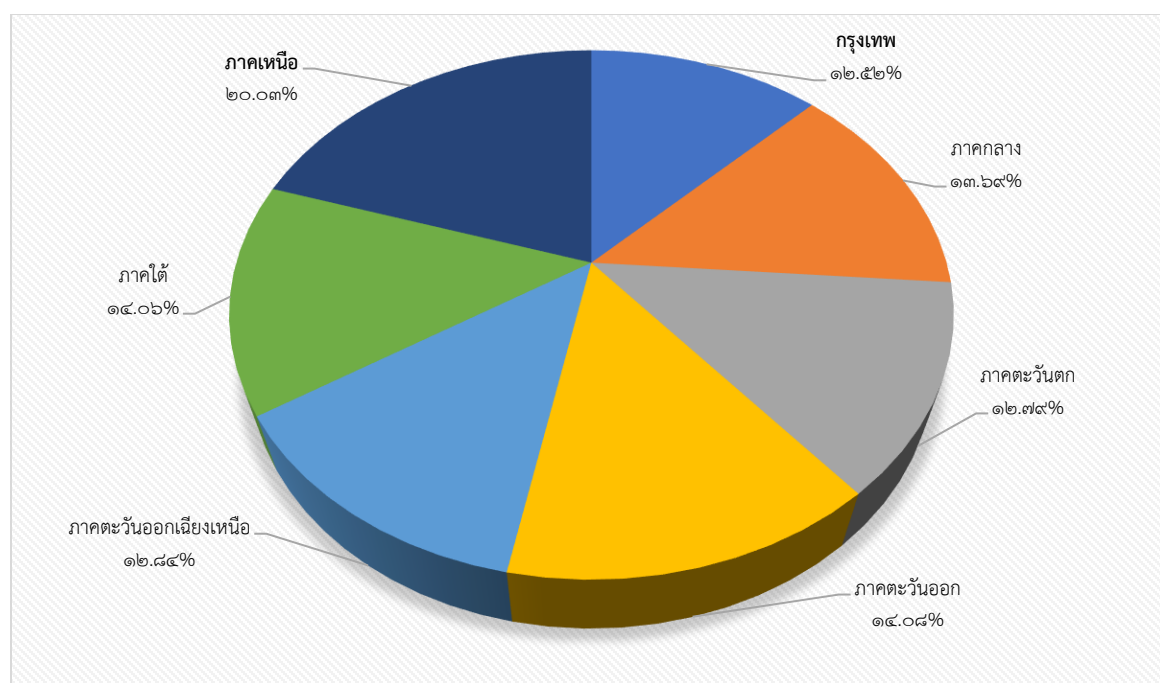
จากวัตถุประสงค์การวิจัยการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗ จำนวน ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น ๓ ส่วน ตามวิธีการในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

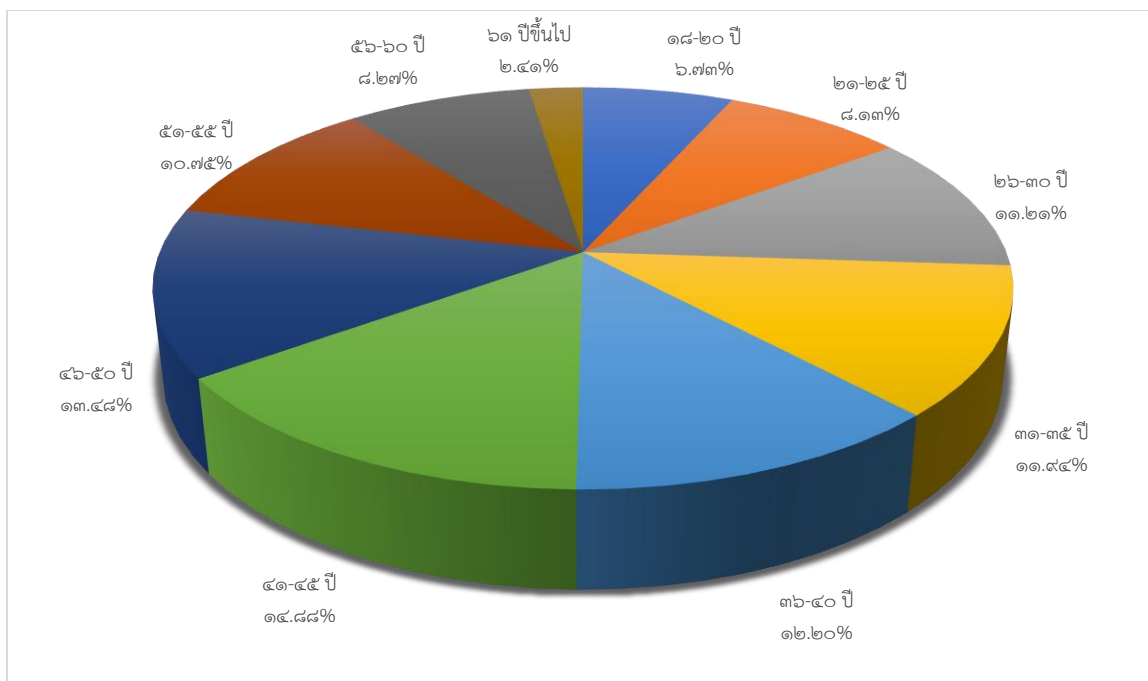
จากผลการศึกษาเชิงปริมาณซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ไม่ต่ำกว่า ๔,๐๐๐ ชุด จากประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เมืองพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าชุมชน) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มตัวแทนประชาชนในแต่ละเทศบาล/ตำบล ทั้งนี้จากผลการเก็บข้อมูล ณ วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๘ ได้แบบสอบถามกลับคืนมา ๔,๓๕๔ ชุด กระจายในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่าง ๆ ดังตารางที่ ๔.๑ และภาพที่ ๔.๑ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามกระจายตามภูมิภาค

ภาค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรุงเทพฯ	๕๕๕	๑๒.๕๒
ภาคกลาง	๕๙๖	๑๓.๖๙
ภาคตะวันตก	๕๕๗	๑๒.๗๙
ภาคตะวันออก	๖๑๓	๑๔.๐๘
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๕๙	๑๒.๘๔
ภาคใต้	๖๑๒	๑๔.๐๖
ภาคเหนือ	๘๗๒	๒๐.๐๓
รวม	๔,๓๕๔	๑๐๐

ภาพที่ ๔.๑ สัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภาค

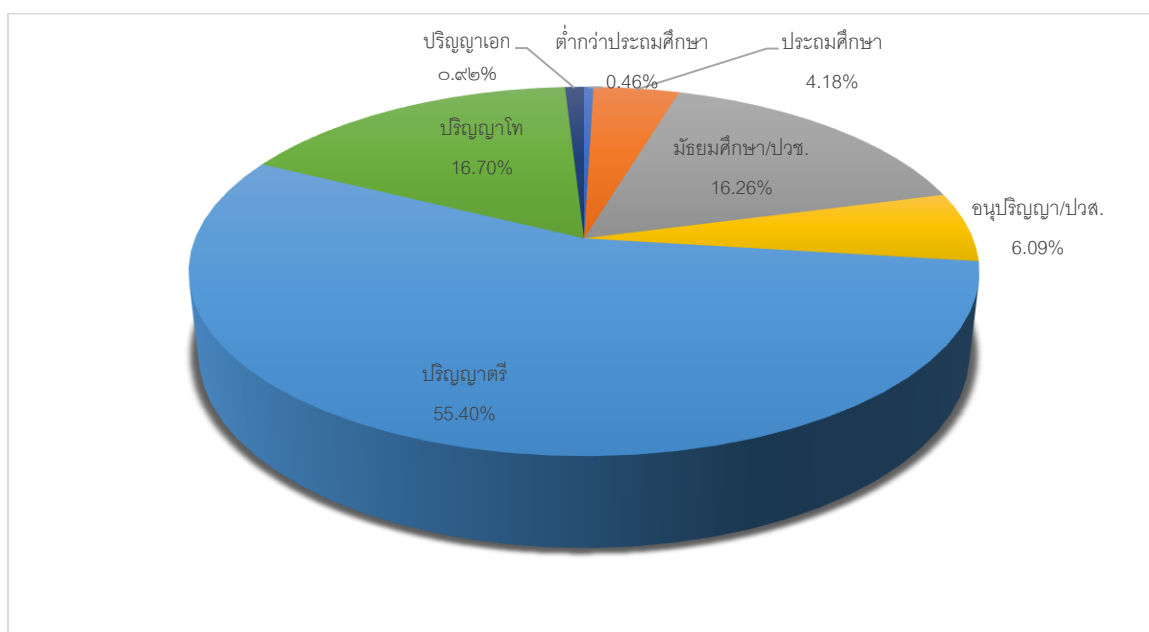
ภาพที่ ๔.๒ ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่วงอายุ

๒) ระดับการศึกษาสูงสุด ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๕๕.๔%) จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามจากกรุงเทพมหานคร และภาคใต้ รองลงมา จบการศึกษาในระดับปริญญาโท (๑๖.๗๐%) โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ จบการศึกษาสูงสุดในระดับอนุปริญญา/ปวส. (๑๖.๒๖%) โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามจากภาคตะวันออก และภาคเหนือ (ตารางที่ ๔.๓ และภาพที่ ๔.๓)

ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

ระดับการศึกษาสูงสุด		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) ต่ำกว่า ประถมศึกษา	จำนวน	๑	-	๑๔	๑	-	๑	๓	๒๐
	ร้อยละ	๐.๑๘	-	๒.๕๑	๐.๑๖	-	๐.๑๖	๐.๓๔	๐.๔๖
๒) ประถมศึกษา	จำนวน	๑๐	๑๐	๔๔	๑๔	๓๒	๑๒	๖๐	๑๘๒
	ร้อยละ	๑.๘๓	๑.๖๘	๗.๙๐	๒.๒๘	๕.๗๒	๑.๙๖	๖.๘๘	๔.๑๘
๓) อนุปริญญา/ปวส.	จำนวน	๘๐	๖๖	๔๕	๑๔๕	๑๐๓	๗๐	๑๙๙	๗๐๘

ระดับการศึกษาสูงสุด		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	เหนือ	
	ร้อยละ	๑๔.๖๘	๑๑.๐๗	๘.๐๘	๒๓.๖๕	๑๘.๔๓	๑๑.๔๔	๒๒.๘๒	๑๖.๒๖
๔) มัธยมศึกษา/ปวช.	จำนวน	๓๑	๕๑	๔๓	๓๘	๒๐	๓๐	๕๒	๒๖๕
	ร้อยละ	๕.๖๙	๘.๕๖	๗.๗๒	๖.๒๐	๓.๕๘	๔.๙๐	๕.๙๖	๖.๐๙
๕) ปริญญาตรี	จำนวน	๓๔๓	๓๔๙	๓๒๑	๓๒๕	๒๗๖	๓๗๘	๔๒๐	๒,๔๑๒
	ร้อยละ	๖๒.๙๔	๕๘.๕๖	๕๗.๖๓	๕๓.๐๒	๔๙.๓๗	๖๑.๗๖	๔๘.๑๗	๕๕.๔๐
๖) ปริญญาโท	จำนวน	๗๘	๑๑๓	๘๓	๘๐	๑๒๑	๑๑๖	๑๓๖	๗๒๗
	ร้อยละ	๑๔.๓๑	๑๘.๙๖	๑๔.๙๐	๑๓.๐๕	๒๑.๖๕	๑๘.๙๕	๑๕.๖๐	๑๖.๗๐
๗) ปริญญาเอก	จำนวน	๒	๗	๗	๑๐	๗	๕	๒	๔๐
	ร้อยละ	๐.๓๗	๑.๑๗	๑.๒๖	๑.๖๓	๑.๒๕	๐.๘๒	๐.๒๓	๐.๙๒
รวม	จำนวน	๕๔๕	๕๙๖	๕๕๗	๖๑๓	๕๕๙	๖๑๒	๘๗๒	๔,๓๕๔
	ร้อยละ	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ภาพที่ ๔.๓ สัดส่วนร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

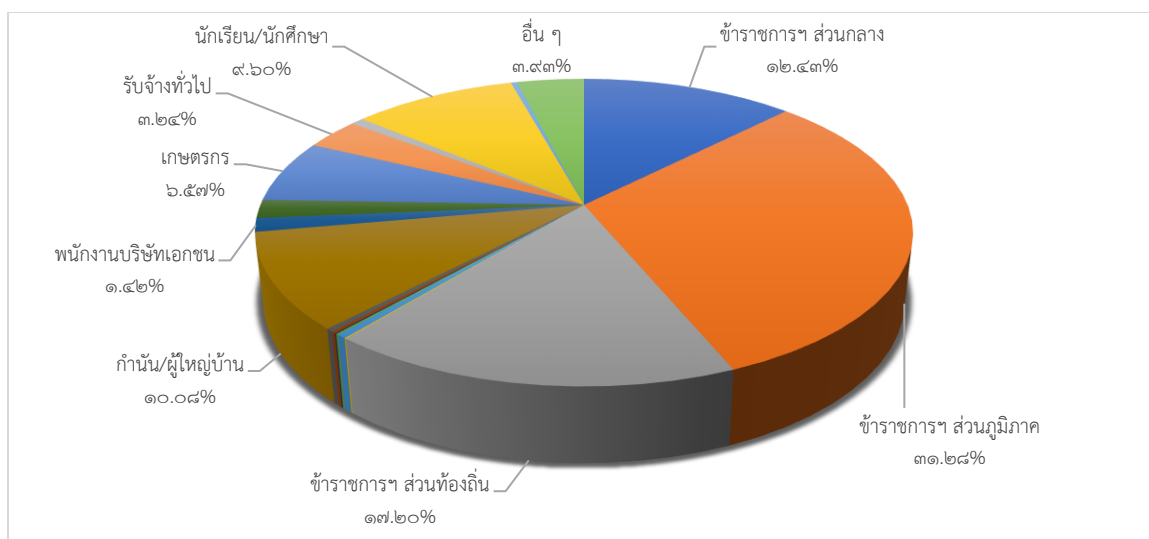
๓) อาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (๓๑.๒๘%) เป็นข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนภูมิภาค) รองลงมาเป็นข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)

(๑๗.๒๐%) และข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง) (๑๒.๔๓%) ส่วนที่เหลือมีอาชีพหลักแตกต่างกันไป (ตารางที่ ๔.๔ และภาพที่ ๔.๔)

ตารางที่ ๔.๔ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพ ฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียง เหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) ข้าราชการ/ลูกจ้าง/ พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)	จำนวน	๑๒๑	๙๒	๖๔	๕๕	๕๘	๗๕	๗๖	๕๔๑
	ร้อยละ	๒๒.๒๐	๑๕.๔๔	๑๑.๔๙	๘.๙๗	๑๐.๓๘	๑๒.๒๕	๘.๗๒	๑๒.๔๓
๒) ข้าราชการ/ลูกจ้าง/ พนักงานของรัฐ (ส่วน ภูมิภาค)	จำนวน	๒๒	๒๒๗	๑๖๘	๑๗๙	๒๔๔	๒๕๙	๒๖๓	๑,๓๖๒
	ร้อยละ	๔.๐๔	๓๘.๐๙	๓๐.๑๖	๒๙.๒๐	๔๓.๖๕	๔๒.๓๒	๓๐.๑๖	๓๑.๒๘
๓) ข้าราชการ/ลูกจ้าง/ พนักงานของรัฐ (ส่วน ท้องถิ่น)	จำนวน	๑๘๔	๑๐๑	๑๒๐	๔๙	๙๔	๖๐	๑๔๑	๗๔๙
	ร้อยละ	๓๓.๗๖	๑๖.๙๕	๒๑.๕๔	๗.๙๙%	๑๖.๘๒	๙.๘๐%	๑๖.๑๗	๑๗.๒๐
๔) ข้าราชการตุลาการ (ผู้พิพากษา/ตุลาการ)	จำนวน	-	-	๑	๑	-	๑	-	๓
	ร้อยละ	-	-	๐.๑๘	๐.๑๖	-	๐.๑๖	-	๐.๐๗
๕) พนักงานรัฐวิสาหกิจ	จำนวน	๑	-	๖	๑	๒	๓	๕	๑๘
	ร้อยละ	๐.๑๘	-	๑.๐๘	๐.๑๖	๐.๓๖	๐.๔๙	๐.๕๗	๐.๔๑
๖) พนักงานองค์การ มหาชน	จำนวน	๒	๑	-	๑	-	๑	๐	๕
	ร้อยละ	๐.๓๗	๐.๑๗	-	๐.๑๖	-	๐.๑๖	๐.๐๐	๐.๑๑
๗) พนักงานขององค์กร พัฒนาเอกชน (NGOs)	จำนวน	-	-	-	๑	๑	-	๒	๔
	ร้อยละ	-	-	-	๐.๑๖	๐.๑๘	-	๐.๒๓	๐.๐๙
๘) นักการเมืองท้องถิ่น	จำนวน	-	๒	๓	๒	-	๑	-	๘
	ร้อยละ	-	๐.๓๔	๐.๕๔	๐.๓๓	-	๐.๑๖	-	๐.๑๘
๙) นักการเมือง ระดับชาติ	จำนวน	๕	๔	๑	๑	๓	-	-	๑๔
	ร้อยละ	๐.๙๒	๐.๖๗	๐.๑๘	๐.๑๖	๐.๕๔	-	-	๐.๓๒%
๑๐) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	๗	๖๕	๙	๒๑	๗๙	๖๖	๑๙๒	๔๓๙
	ร้อยละ	๑.๒๘	๑๐.๙๑	๑.๖๒	๓.๔๓	๑๔.๑๓	๑๐.๗๘	๒๒.๐๒	๑๐.๐๘
๑๑) พนักงาน บริษัทเอกชน	จำนวน	๑๒	๓	๗	๑๒	๒	๑๑	๑๕	๖๒
	ร้อยละ	๒.๒๐	๐.๕๐	๑.๒๖	๑.๙๖	๐.๓๖	๑.๘๐	๑.๗๒	๑.๔๒

[illegible]

ภาพที่ ๔.๔ สัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพหลัก

๔) ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามกระจายอยู่ใน ๓๐ จังหวัด ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ยกเว้นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีร้อยละสูงสุด (๑๒.๕๒%) (ตารางที่ ๔.๕)

ตารางที่ ๔.๕ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจังหวัดที่ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่อาศัยในปัจจุบัน

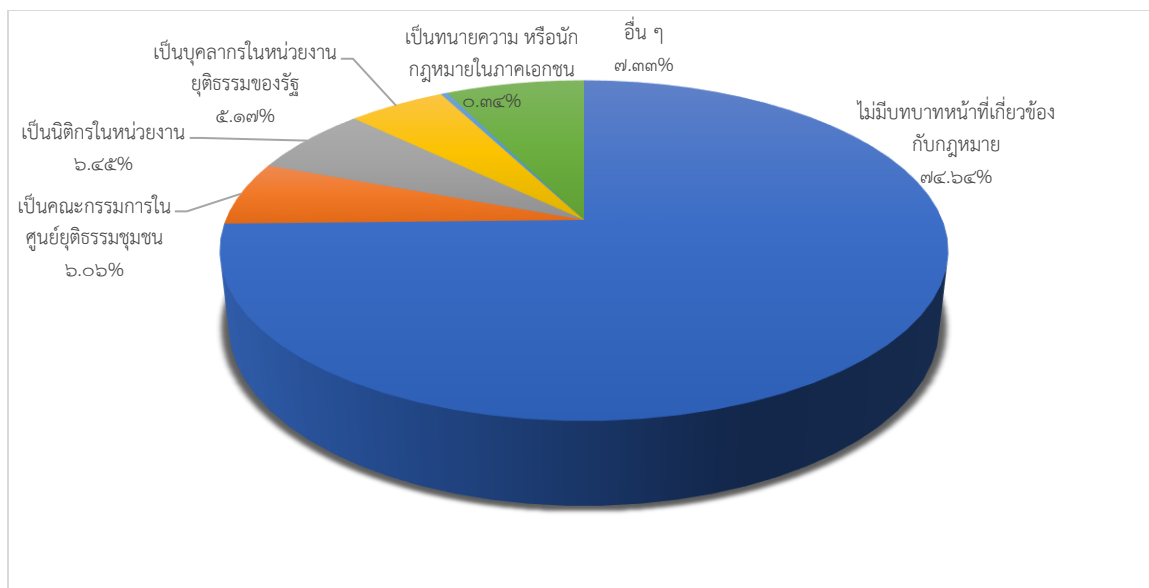
จังหวัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กระบี่	๙๖	๒.๒๐
กรุงเทพมหานคร	๕๔๕	๑๒.๕๒
ขอนแก่น	๙๕	๒.๑๘
จันทบุรี	๑๙๒	๔.๔๑
ฉะเชิงเทรา	๒๑๙	๕.๐๓
ชุมพร	๘๔	๑.๙๓
เชียงราย	๒๖๗	๖.๑๓
นครนายก	๒๐๒	๔.๖๔
ปทุมธานี	๑๔๔	๓.๓๑
พังงา	๑๑๖	๒.๖๖
พิษณุโลก	๑๘๗	๔.๒๙

จังหวัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพชรบูรณ์	๓๒	.๗๓
แพร่	๑๖๕	๓.๗๙
ภูเก็ต	๑๑๖	๒.๖๖
ลพบุรี	๓๑	.๗๑
ลำพูน	๘๘	๒.๐๒
ศรีสะเกษ	๑๐๑	๒.๓๒
สงขลา	๑๑๐	๒.๕๓
สตูล	๙๐	๒.๐๗
สมุทรสาคร	๒๒๗	๕.๒๑
สระบุรี	๑๙๗	๔.๕๒
สิงห์บุรี	๙๔	๒.๑๖
สุพรรณบุรี	๓๓๐	๗.๕๘
หนองคาย	๑๑๓	๒.๖๐
หนองบัวลำภู	๖๖	๑.๕๒
อยุธยา	๘๓	๑.๙๑
อ่างทอง	๔๗	๑.๐๘
อำนาจเจริญ	๙๗	๒.๒๓
อุดรธานี	๘๗	๒.๐๐
อุทัยธานี	๑๓๓	๓.๐๕
รวม	๔,๓๕๔	๑๐๐

๕) บทบาท/หน้าที่/ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (๗๔.๖๔%) อย่างไรก็ตามมีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนที่เป็นนิติกร ในหน่วยงาน (๖.๔๕%) โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นคณะกรรมการ ในศูนย์ยุติธรรมชุมชน (๖.๐๖%) เป็นบุคลากรในหน่วยงานยุติธรรมของรัฐ (๕.๑๗%) (ตารางที่ ๔.๖ และ ภาพที่ ๔.๕)

ตารางที่ ๔.๖ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามบทบาท/หน้าที่/ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย

[illegible]

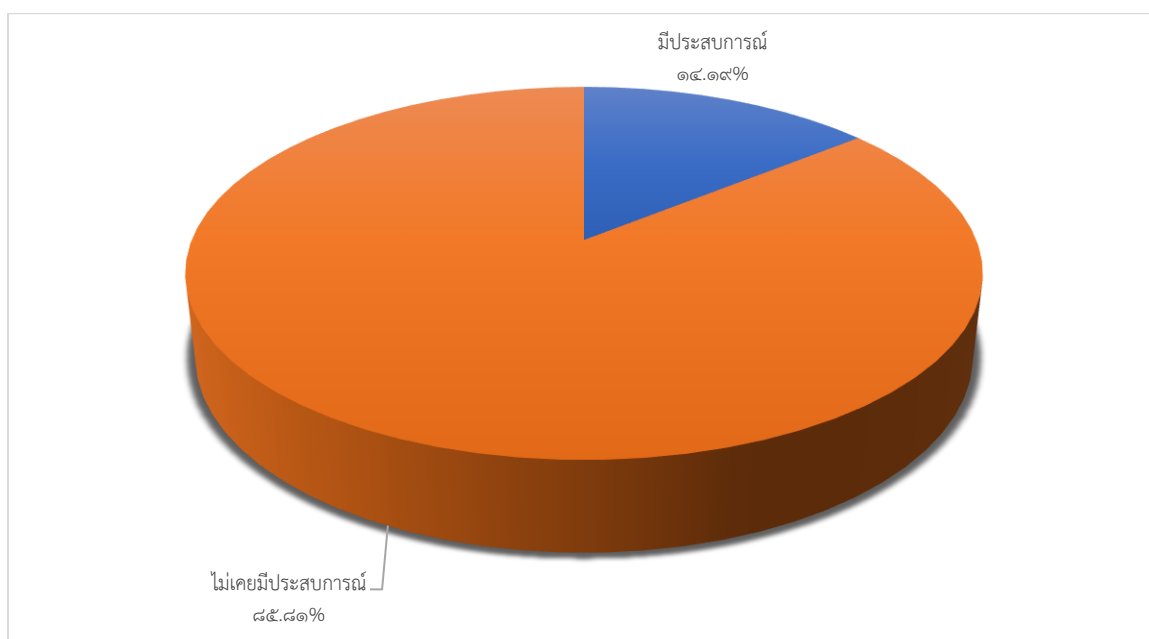
ภาพที่ ๔.๕ สัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามบทบาท/หน้าที่/ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย

๖) ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ (๘๕.๘๑%) มีเพียงส่วนน้อยที่เคยมีประสบการณ์ (๑๔.๑๙%) โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง (ตารางที่ ๔.๗)

สำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนนั้น เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลยุติธรรม (ศาลชั้นต้น อุทธรณ์ ฎีกา) มากที่สุด (๑๒.๖๘%) โดยเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาเคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลปกครอง (๓.๔๕%) ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลทหารมีค่อนข้างน้อย (๐.๑๖%) (ตารางที่ ๔.๘)

ตารางที่ ๔.๗ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ

ประสบการณ์		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) เคย	จำนวน	๕๘	๙๘	๖๔	๗๐	๑๒๐	๙๒	๑๑๖	๖๑๘
	ร้อยละ	๑๐.๖๔	๑๖.๔๔	๑๑.๔๙	๑๑.๔๒	๒๑.๔๗	๑๕.๐๓	๑๓.๓๐	๑๔.๑๙
๒) ไม่เคย	จำนวน	๔๘๗	๔๙๘	๔๙๓	๕๔๓	๔๓๙	๕๒๐	๗๕๖	๓,๗๓๖
	ร้อยละ	๘๙.๓๖	๘๓.๕๖	๘๘.๕๑	๘๘.๕๘	๗๘.๕๓	๘๔.๙๗	๘๖.๗๐	๘๕.๘๑
รวม	จำนวน	๕๔๕	๕๙๖	๕๕๗	๖๑๓	๕๕๙	๖๑๒	๘๗๒	๔,๓๕๔
	ร้อยละ	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ภาพที่ ๔.๖ สัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ

ตารางที่ ๔.๘ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทของศาลที่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์)

ประสบการณ์		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) เคย ศาลยุติธรรม (ศาลชั้นต้น อุทธรณ์ ฎีกา)	จำนวน	๕๐	๘๕	๕๔	๖๖	๑๐๙	๗๙	๑๐๙	๕๕๒
	ร้อยละ	๙.๑๗	๑๔.๒๖	๙.๖๙	๑๐.๗๗	๑๙.๕๐	๑๒.๙๑	๑๒.๕๐	๑๒.๖๘
๒) เคย ศาลปกครอง	จำนวน	๑๓	๒๒	๒๒	๑๖	๓๑	๒๕	๒๑	๑๕๐
	ร้อยละ	๒.๓๙	๓.๖๙	๓.๙๕	๒.๖๑	๕.๕๕	๔.๐๘	๒.๔๑	๓.๔๕
๓) เคย ศาลทหาร	จำนวน	๑	๑	-	๒	-	๑	๒	๗
	ร้อยละ	๐.๑๘	๐.๑๗	-	๐.๓๓	-	๐.๑๖	๐.๒๓	๐.๑๖

๔.๑.๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

๑) แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้มากที่สุด ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ๕ ลำดับแรก ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) (๕๖.๙๔%) โทรศัพท์ (๕๐.๔๖%) ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น (๑๕.๗๓%) เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ (๑๓.๒๑%) และแผ่นพับ (๑๑.๘๑%) (ตารางที่ ๔.๙ และ ๔.๑๐)

ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ น้อยที่สุด ๕ ลำดับแรก ได้แก่ สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ (๐.๔๘%) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๐๖%) นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๕๖%) เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๕๘%) และรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น (๒.๕๗%) (ตารางที่ ๔.๙ และ ๔.๑๐)

ตารางที่ ๔.๙ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออื่น ๆ)

แหล่งข้อมูลข่าวสาร		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียง เหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) แผ่นพับ	จำนวน	๔๔	๘๐	๓๙	๕๐	๙๕	๘๔	๑๒๒	๕๑๔
	ร้อยละ	๘.๐๗	๑๓.๕๒	๗.๐๐	๘.๑๖	๑๖.๙๙	๑๓.๗๓	๑๓.๙๙	๑๑.๘๑
๒) โปสเตอร์	จำนวน	๔๔	๓๘	๒๖	๔๗	๔๑	๔๗	๕๐	๒๙๓
	ร้อยละ	๘.๐๗	๖.๓๘	๔.๖๗	๗.๖๗	๗.๓๓	๗.๖๘	๕.๗๓	๖.๗๓
๓) หนังสือแจก	จำนวน	๒๑	๕๑	๓๑	๔๖	๕๕	๓๗	๖๘	๓๐๙
	ร้อยละ	๓.๘๕	๘.๕๖	๕.๕๗	๗.๕๐	๙.๘๔	๖.๐๕	๗.๘๐	๗.๑๐
๔) รายการวิทยุที่ ศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้น	จำนวน	๑๑	๑๗	๑๑	๑๔	๑๗	๑๕	๒๗	๑๑๒
	ร้อยละ	๒.๐๒	๒.๘๕	๑.๙๗	๒.๒๘	๓.๐๔	๒.๔๕	๓.๑๐	๒.๕๗
๕) รายการวิทยุ ทั่วไป	จำนวน	๔๑	๔๕	๔๓	๔๗	๕๗	๔๘	๙๗	๓๗๘
	ร้อยละ	๗.๕๒	๗.๕๕	๗.๗๒	๗.๖๗	๑๐.๒๐	๗.๘๔	๑๑.๑๒	๘.๖๘
๖) หนังสือพิมพ์	จำนวน	๕๔	๕๒	๕๖	๕๗	๔๙	๕๔	๘๖	๔๐๘
	ร้อยละ	๙.๙๑	๘.๗๒	๑๐.๐๕	๙.๓๐	๘.๗๗	๘.๘๒	๙.๘๖	๙.๓๗
๗) โทรทัศน์	จำนวน	๒๙๑	๒๘๙	๒๗๓	๓๑๔	๒๔๒	๓๓๐	๔๕๘	๒๑๙๗
	ร้อยละ	๕๓.๓๙	๔๘.๔๙	๔๙.๐๑	๕๑.๒๒	๔๓.๒๙	๕๓.๙๒	๕๒.๕๒	๕๐.๔๖
๘) เว็บไซต์ศาล รัฐธรรมนูญ	จำนวน	๖๓	๗๗	๖๔	๗๔	๙๖	๙๐	๑๑๑	๕๗๕
	ร้อยละ	๑๑.๕๖	๑๒.๙๒	๑๑.๔๙	๑๒.๐๗	๑๗.๑๗	๑๔.๗๑	๑๒.๗๓	๑๓.๒๑
๙) สื่อสังคม ออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไกลน์ ฯลฯ)	จำนวน	๒๙๕	๓๕๖	๒๘๖	๓๕๓	๓๒๗	๓๕๓	๕๐๙	๒๔๗๙
	ร้อยละ	๕๔.๑๓	๕๙.๗๓	๕๑.๓๕	๕๗.๕๙	๕๘.๕๐	๕๗.๖๘	๕๘.๓๗	๕๖.๙๔
๑๐) สื่อ Infographic	จำนวน	๓๘	๕๔	๔๓	๕๙	๓๕	๕๕	๗๐	๓๕๔
	ร้อยละ	๖.๙๗	๙.๐๖	๗.๗๒	๙.๖๒	๖.๒๖	๘.๙๙	๘.๐๓	๘.๑๓
๑๑) สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑	จำนวน	๕	๒	๒	๓	๕	๒	๒	๒๑
	ร้อยละ	๐.๙๒	๐.๓๔	๐.๓๖	๐.๔๙	๐.๘๙	๐.๓๓	๐.๒๓	๐.๔๘
๑๒) นิทรรศการ ของศาล รัฐธรรมนูญ	จำนวน	๘	๑๑	๖	๑๕	๘	๗	๑๓	๖๘

แหล่งข้อมูลข่าวสาร		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพฯ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียง เหนือ	ใต้	เหนือ	
	ร้อยละ	๑.๔๗	๑.๘๕	๑.๐๘	๒.๔๕	๑.๔๓	๑.๑๔	๑.๔๙	๑.๕๖
๑๓) สถาบันการศึกษา	จำนวน	๖๗	๖๑	๕๕	๑๑๔	๔๘	๖๖	๗๕	๔๘๖
	ร้อยละ	๑๒.๒๙	๑๐.๒๓	๙.๘๗	๑๘.๖๐	๘.๕๙	๑๐.๗๘	๘.๖๐	๑๑.๑๖
๑๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๔	๖	๓	๑๔	๖	๔	๙	๔๖
	ร้อยละ	๐.๗๓	๑.๐๑	๐.๕๔	๒.๒๘	๑.๐๗	๐.๖๕	๑.๐๓	๑.๐๖
๑๕) การจัดฝึกอบรม สัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๑๒	๒๓	๑๑	๓๕	๓๔	๒๙	๓๙	๑๘๓
	ร้อยละ	๒.๒๐	๓.๘๖	๑.๙๗	๕.๗๑	๖.๐๘	๔.๗๔	๔.๔๗	๔.๒๐
๑๖) เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๗	๗	๕	๒๒	๑๐	๘	๑๐	๖๙
	ร้อยละ	๑.๒๘	๑.๑๗	๐.๙๐	๓.๕๙	๑.๗๙	๑.๓๑	๑.๑๕	๑.๕๘
๑๗) ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น	จำนวน	๖๔	๙๔	๖๓	๙๘	๑๑๔	๙๒	๑๖๐	๖๘๕
	ร้อยละ	๑๑.๗๔	๑๕.๗๗	๑๑.๓๑	๑๕.๙๙	๒๐.๓๙	๑๕.๐๓	๑๘.๓๕	๑๕.๗๓
๑๘) ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก	จำนวน	๘๑	๔๖	๔๓	๗๔	๓๗	๗๐	๕๐	๔๐๑
	ร้อยละ	๑๔.๘๖	๗.๗๒	๗.๗๒	๑๒.๐๗	๖.๖๒	๑๑.๔๔	๕.๗๓	๙.๒๑
๑๙) สื่ออื่น ๆ	จำนวน	๒๖	๓๓	๑๙	๒๑	๓๗	๑๕	๓๓	๑๘๔
	ร้อยละ	๔.๗๗	๕.๕๔	๓.๔๑	๓.๔๓	๖.๖๒	๒.๔๕	๓.๗๘	๔.๒๓

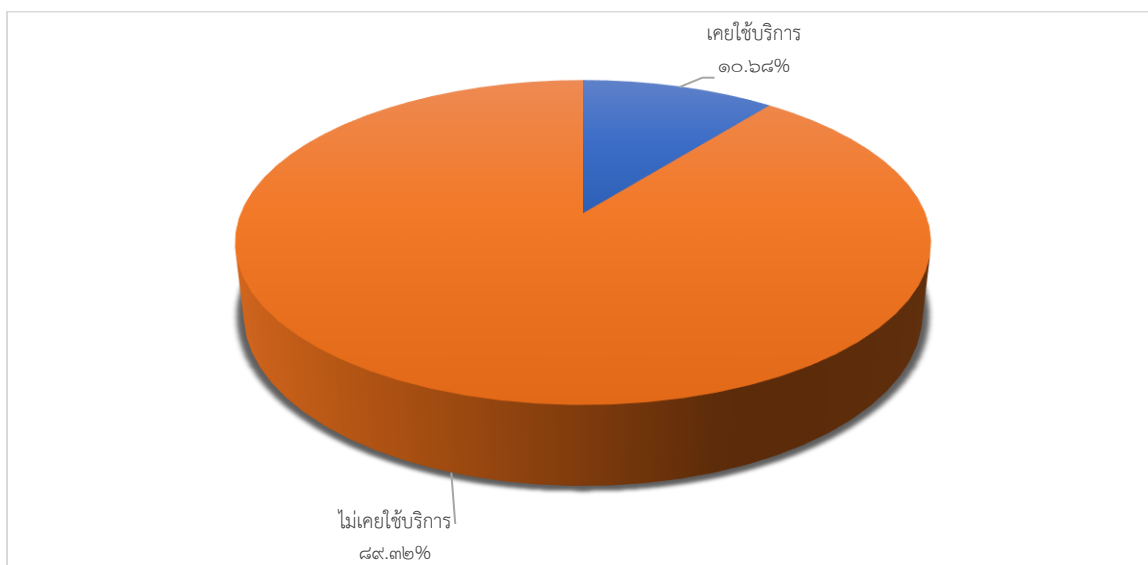
ตารางที่ ๔.๑๐ ลำดับที่ของแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับทราบเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ลำดับที่	แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ร้อยละ
๑	สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ)	๕๖.๙๔
๒	โทรทัศน์	๕๐.๔๖
๓	ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น	๑๕.๗๓
๔	เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ	๑๓.๒๑
๕	แผ่นพับ	๑๑.๘๑
๖	สถาบันการศึกษา	๑๑.๑๖
๗	หนังสือพิมพ์	๙.๓๗
๘	ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก	๙.๒๑
๙	รายการวิทยุทั่วไป	๘.๖๘
๑๐	สื่อ Infographic	๘.๑๓
๑๑	หนังสือแจก	๗.๑๐
๑๒	โปสเตอร์	๖.๗๓
๑๓	สื่ออื่น ๆ	๔.๒๓
๑๔	การจัดฝึกอบรม สัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ	๔.๒๐
๑๕	รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น	๒.๕๗
๑๖	เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ	๑.๕๘
๑๗	นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ	๑.๕๖
๑๘	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๑.๐๖
๑๙	สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑	๐.๔๘

๒) ประสิทธิภาพในการใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ (๘๙.๓๒%) มีเพียงส่วนน้อยที่เคยใช้บริการ (๑๐.๖๘%) โดยผู้ตอบแบบสอบถามมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีร้อยละของคนที่เคยใช้บริการมากกว่าภาคอื่น ๆ (๑๒.๗๐% และ ๑๒.๑๖%) (ตารางที่ ๔.๑๑)

ตารางที่ ๔.๑๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์ในการใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประสบการณ์		ภาค							ภาพรวม
		กรุงเทพ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออก เฉียง เหนือ	ใต้	เหนือ	
๑) เคยใช้บริการ	จำนวน	๔๘	๖๙	๔๕	๖๘	๗๑	๕๘	๑๐๖	๔๖๕
	ร้อยละ	๘.๘๑	๑๑.๕๘	๘.๐๘	๑๑.๐๙	๑๒.๗๐	๙.๔๘	๑๒.๑๖	๑๐.๖๘
๒) ไม่เคยใช้บริการ	จำนวน	๔๙๗	๕๒๗	๕๑๒	๕๔๕	๔๘๘	๕๕๔	๗๖๖	๓,๘๘๙
	ร้อยละ	๙๑.๒	๘๘.๔	๙๑.๙	๘๘.๙	๘๗.๓	๙๐.๕	๘๗.๘	๘๙.๓๒
รวม	จำนวน	๕๔๕	๕๙๖	๕๕๗	๖๑๓	๕๕๙	๖๑๒	๘๗๒	๔,๓๕๔
	ร้อยละ	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ภาพที่ ๔.๗ สัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคย และไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับกลุ่มที่เคยใช้บริการ (จำนวน ๔๖๕ คน) ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด (๖.๓๑%) รองลงมา ได้แก่ ใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๕.๐๕%) เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๒.๒๙%) ศึกษาดูงานศาลสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๑.๔๙%) และอื่น ๆ (๐.๕๗%) (ตารางที่ ๔.๑๒)

ตารางที่ ๔.๑๒ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามบริการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่เคยใช้ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่เคยใช้บริการ)

บริการ		ภาค						รวม
		กรุงเทพ	กลาง	ตะวันตก	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	
๑) ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๓๑	๒๘	๒๔	๓๑	๓๘	๓๔	๕๕
	ร้อยละ	๕.๖๙	๔.๗๐	๔.๓๑	๕.๐๖	๖.๘๐	๕.๕๖	๖.๓๑
๒) ใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๑๔	๒๐	๙	๒๐	๒๑	๒๐	๔๔
	ร้อยละ	๒.๕๗	๓.๓๖	๑.๖๒	๓.๒๖	๓.๗๖	๓.๒๗	๕.๐๕
๓) เข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๓	๕	๓	๗	๖	๔	๑๕
	ร้อยละ	๐.๕๕	๐.๘๔	๐.๕๔	๑.๑๔	๑.๐๗	๐.๖๕	๑.๗๒
๔) เข้าร่วมสัมมนาฝึกอบรม จากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๑๐	๒๐	๙	๓๑	๒๑	๑๓	๒๐
	ร้อยละ	๑.๘๓	๓.๓๖	๑.๖๒	๕.๐๖	๓.๗๖	๒.๑๒	๒.๒๙
๕) ศึกษาดูงานศาลสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๕	๗	๙	๑๑	๑๐	๙	๑๓
	ร้อยละ	๐.๙๒	๑.๑๗	๑.๖๒	๑.๗๙	๑.๗๙	๑.๔๗	๑.๔๙
๖) อื่น ๆ	จำนวน	๓	๗	๕	๔	๖	๕	๕
	ร้อยละ	๐.๕๕	๑.๑๗	๐.๙๐	๐.๖๕	๑.๐๗	๐.๘๒	๐.๕๗

ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นั้น พบว่ามีเพียง ๑๘ คนเท่านั้น (๐.๔๑%) โดยจำนวน ๑๕ คน (๘๓.๓๓%) ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย ส่วนอีก ๓ คน (๑๖.๖๗%) ศาลไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (ตารางที่ ๔.๑๓)

ตารางที่ ๔.๑๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมีประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
เคยมีประสบการณ์	๑๘	๐.๔๑
● ศาลรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย	๑๕	๘๓.๓๓
● ศาลไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย	๓	๑๖.๖๗
ไม่เคยมีประสบการณ์	๔,๓๓๖	๙๙.๕๙
รวม	๔,๓๕๔	๑๐๐

๔.๑.๓ ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผลจากการศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ พบว่า

๑) ด้านโครงสร้าง เมื่อพิจารณาจากร้อยละสูงสุดพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร (๖๓.๕๗%) ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม (๕๕.๔๖%) ศาลรัฐธรรมนูญมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น (๕๒.๓๗%) (ตารางที่ ๔.๑๔)

ส่วนประเด็นที่มีสัดส่วนระหว่างกลุ่มที่ทราบ และไม่ทราบ (๕๐.๙๐% และ ๔๙.๑๐%) ใกล้เคียงกัน คือ ประเด็นที่ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา (ตารางที่ ๔.๑๔)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากระดับความรู้ในภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับปานกลาง^๑ (ค่าเฉลี่ย .๕๗) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ปานกลางเรียงตามลำดับ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย .๕๙) ศาลรัฐธรรมนูญมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจกหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย .๕๒) และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา (ค่าเฉลี่ย .๕๑) (ตารางที่ ๔.๑๔)

มีเพียงประเด็นเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้มาก ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร (ค่าเฉลี่ย .๖๔) (ตารางที่ ๔.๑๔)

ตารางที่ ๔.๑๔ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรู้ ความเข้าใจ ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านโครงสร้าง)

โครงสร้าง		ทราบ	ไม่ทราบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม	จำนวน	๒๕๘๙	๑๗๖๕	.๕๙	.๔๙๑	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๙.๔๖	๔๐.๕๔			
๒) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร	จำนวน	๒๗๖๘	๑๕๘๖	.๖๔	.๔๘๑	มาก
	ร้อยละ	๖๓.๕๗	๓๖.๔๓			
๓) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจกหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น	จำนวน	๒๒๘๐	๒๐๗๔	.๕๒	.๔๙๙	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๒.๓๗	๔๗.๖๓			
๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และ	จำนวน	๒๒๑๖	๒๑๓๘	.๕๑	.๕๐๐	ปานกลาง

^๑ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๐๐ – ๐.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อยมาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๒๑ – ๐.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อย
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๔๑ – ๐.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้ปานกลาง
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๖๑ – ๐.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๘๑ – ๑.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มากที่สุด

โครงสร้าง		ทราบ	ไม่ทราบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
จากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา						
	ร้อยละ	๕๐.๙๐	๔๙.๑๐			
ภาพรวม				.๕๗	.๔๐๖	ปานกลาง

๒) ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ เมื่อพิจารณาจากร้อยละสูงสุดพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบว่า ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (๖๕.๕๗%) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ (๖๔.๔๗%) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป (๖๑.๗๑%) ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (๖๑.๖๗%) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ (๖๑.๒๘%) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ (๖๐.๗๕) และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมาย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (๕๕.๐๓%) (ตารางที่ ๔.๑๕)

มีเพียงประเด็นเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ ได้แก่ การที่ประชาชนจะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินให้พิจารณาก่อน (๕๒.๑๔%) (ตารางที่ ๔.๑๕)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยระดับความรู้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย .๖๐) โดยเฉพาะในประเด็น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมาย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (ค่าเฉลี่ย .๕๕) และประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินให้พิจารณาก่อน (ค่าเฉลี่ย .๔๘) (ตารางที่ ๔.๑๕)

อย่างไรก็ตามแม้ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามจะมีความรู้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาในบางประเด็นจะพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้มาก ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย .๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ (ค่าเฉลี่ย.๖๔) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป (ค่าเฉลี่ย .๖๒) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (ค่าเฉลี่ย .๖๒) ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย .๖๑) และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย .๖๑) (ตารางที่ ๔.๑๕)

ตารางที่ ๔.๑๕ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้ ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่)

บทบาท และอำนาจหน้าที่		ทราบ	ไม่ทราบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) วินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป	จำนวน	๒,๖๘๗	๑,๖๖๗	.๖๒	.๔๘๖	มาก
	ร้อยละ	๖๑.๗๑	๓๘.๒๙			
๒) วินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๒,๖๔๕	๑,๗๐๙	.๖๑	.๔๘๘	มาก
	ร้อยละ	๖๐.๗๕	๓๙.๒๕			
๓) วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ	จำนวน	๒,๘๐๗	๑,๕๔๗	.๖๔	.๔๗๙	มาก
	ร้อยละ	๖๔.๔๗	๓๕.๕๓			
๔) วินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	จำนวน	๒,๘๕๕	๑,๔๙๙	.๖๖	.๔๗๕	มาก
	ร้อยละ	๖๕.๕๗	๓๔.๔๓			
๕) วินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามกฎหมาย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	จำนวน	๒,๓๙๖	๑,๙๕๘	.๕๕	.๔๙๘	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๕.๐๓	๔๔.๙๗			
๖) วินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๒,๖๖๘	๑,๖๘๖	.๖๑	.๔๘๗	มาก
	ร้อยละ	๖๑.๒๘	๓๘.๗๒			
๗) ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินให้พิจารณาก่อน	จำนวน	๒,๐๘๔	๒,๒๗๐	.๔๘	.๕๐๐	ปานกลาง
	ร้อยละ	๔๗.๘๖	๕๒.๑๔			
๘) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	จำนวน	๒,๖๘๕	๑,๖๖๙	.๖๒	.๔๘๖	มาก
	ร้อยละ	๖๑.๖๗	๓๘.๓๓			
ภาพรวม				.๖๐	.๔๐๔	ปานกลาง

๓) ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ เมื่อพิจารณาจากร้อยละสูงสุดพบว่า ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยงานธุรการคือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (๕๘.๙๖%) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (๕๘.๔๗%) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป (๕๘.๒๙%) และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมมือ ประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๕๓.๖๗%) (ตารางที่ ๔.๑๖)

อย่างไรก็ตามประเด็นที่มีสัดส่วนระหว่างกลุ่มที่ทราบ และไม่ทราบใกล้เคียงกัน ได้แก่ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติงาน (๕๑.๑๐%) และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์) (๕๐.๗๘%) (ตารางที่ ๔.๑๖)

ส่วนประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ทราบ ได้แก่ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญศึกษาวิจัย ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย การทำวิทยานิพนธ์แก่บุคคลภายนอก และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ (๕๘.๙๖%)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากระดับความรู้ความเข้าใจแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย .๕๓) และมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางในทุกประเด็นเรียงตามลำดับกล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยงานธุรการคือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย .๕๙) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย .๕๘) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย .๕๘) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ร่วมมือ และประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (ค่าเฉลี่ย .๕๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย .๕๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย .๕๑) และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ศึกษาวิจัย ให้ทุน

สนับสนุนการวิจัย การทำวิทยานิพนธ์แก่บุคคลภายนอก และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย .๔๑)

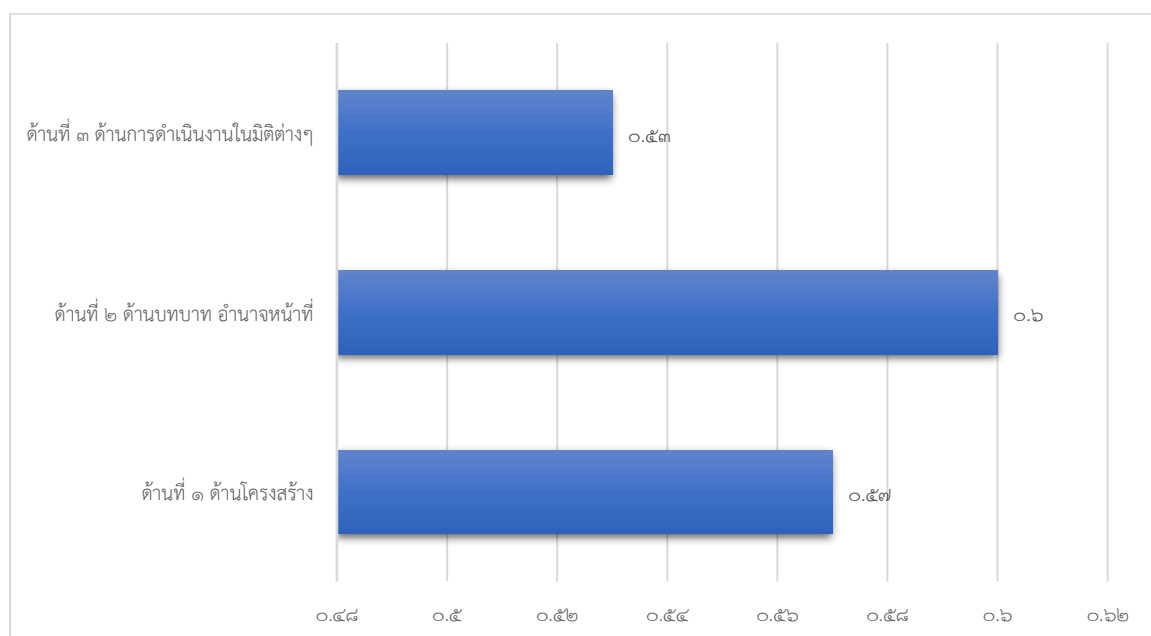
ตารางที่ ๔.๑๖ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรู้ ความเข้าใจ ของผู้ตอบ แบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ)

การดำเนินงานในมิติต่าง ๆ		ทราบ	ไม่ทราบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
๑) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยงานธุรการคือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๒,๕๖๗	๑,๗๘๗	.๕๙	.๔๙๒	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๘.๙๖	๔๑.๐๔			
๒) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์)	จำนวน	๒,๒๑๑	๒,๑๔๓	.๕๑	.๕๐๐	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๐.๗๘	๔๙.๒๒			
๓) ศึกษาวิจัย ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย การทำวิทยานิพนธ์แก่บุคคลภายนอก และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ	จำนวน	๑,๗๘๗	๒,๕๖๗	.๔๑	.๔๙๒	ปานกลาง
	ร้อยละ	๔๑.๐๔	๕๘.๙๖			
๔) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ	จำนวน	๒,๕๔๖	๑,๘๐๘	.๕๘	.๔๙๓	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๘.๔๗	๔๑.๕๓			
๕) พัฒนากฎด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติงาน	จำนวน	๒,๒๒๕	๒,๑๒๙	.๕๑	.๕๐๐	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๑.๑๐	๔๘.๙๐			
๖) ร่วมมือ และประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน	จำนวน	๒,๓๓๗	๒,๐๑๗	.๕๔	.๔๙๙	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๓.๖๗	๔๖.๓๓			
๗) ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้บังคับการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	จำนวน	๒,๕๓๘	๑,๘๑๖	.๕๘	.๔๙๓	ปานกลาง
	ร้อยละ	๕๘.๒๙	๔๑.๗๑			
ภาพรวม				๐.๕๓	๐.๔๑๒	ปานกลาง

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษาระดับความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) โดยมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางทุกด้าน อย่างไรก็ตามด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้มากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๐) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) และด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ (ค่าเฉลี่ย .๕๓) ตามลำดับ (ตารางที่ ๔.๑๗)

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน และภาพรวม

โครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ ฯ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความรู้
ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง	๐.๕๗	๐.๔๐๖	ปานกลาง
ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่	๐.๖๐	๐.๔๐๔	ปานกลาง
ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ	๐.๕๓	๐.๔๑๒	ปานกลาง
ภาพรวม	๐.๕๗	๐.๓๗๐	ปานกลาง

ภาพที่ ๔.๘ เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันพบว่า ภูมิภาคต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามระดับความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ (Sig.=.๐๐๐) โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ภาคเหนือมีระดับความรู้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๓) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๑) ภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๘) ภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๘) ภาคกลาง (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๖) กรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๐) และภาคตะวันตก (ค่าเฉลี่ย ๐.๔๖) มีระดับความรู้ต่ำที่สุด (ตารางที่ ๔.๑๘)

ตารางที่ ๔.๑๘ เปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญของผู้ตอบแบบสอบถามระหว่างภูมิภาค

ภาค	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
กรุงเทพมหานคร	๐.๕๐	๐.๓๘๕	ปานกลาง
ภาคกลาง	๐.๕๖	๐.๓๖๘	ปานกลาง
ภาคตะวันตก	๐.๔๖	๐.๓๘๗	ปานกลาง
ภาคตะวันออก	๐.๕๘	๐.๓๕๕	ปานกลาง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๐.๖๑	๐.๓๖๐	มาก
ภาคใต้	๐.๕๘	๐.๓๖๓	ปานกลาง
ภาคเหนือ	๐.๖๓	๐.๓๕๒	มาก
ภาพรวม	๐.๕๗	๐.๓๗๐	ปานกลาง

๔.๑.๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลจากการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด^๒ และมีความเชื่อมั่นในทุกประเด็น โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยง่าย เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ และเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยสะดวกเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) รองลงมาคือ เชื่อมั่นว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) และเชื่อมั่นว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑) (ตารางที่ ๔.๑๙)

ตารางที่ ๔.๑๙ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม)

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่นมาก	เชื่อมั่น	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่นมาก			
๑) เชื่อมั่นว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย	จำนวน	๖๙๐	๑,๘๘๐	๑,๓๙๐	๒๔๓	๑๕๑	๓.๖๒	.๙๓๔	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๕.๘๕	๔๓.๑๘	๓๑.๙๒	๕.๕๘	๓.๔๗			
๒) เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการเพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยง่าย เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	จำนวน	๗๒๗	๒,๐๑๘	๑,๒๖๓	๒๒๘	๑๑๙	๓.๖๙	.๙๐๔	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๖.๗๐	๔๖.๓๕	๒๘.๙๘	๕.๒๔	๒.๗๓			
๓) เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการเพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยสะดวกเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	จำนวน	๗๒๑	๒,๐๒๐	๑,๒๖๔	๒๒๖	๑๒๓	๓.๖๙	.๙๐๕	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๖.๕๖	๔๖.๓๙	๒๙.๐๓	๕.๑๙	๒.๘๒			

^๒ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจ
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก

การอำนวยความสะดวกของศาล รัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เชื่อมั่น	ไม่ เชื่อมั่น มาก			
๔) เชื่อมั่นว่า การเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสีย ค่าใช้จ่าย	จำนวน	๗๖๘	๑,๗๒๐	๑,๔๔๑	๒๖๙	๑๕๖	๓.๖๑	.๙๖๔	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๗.๖๗	๓๙.๕๐	๓๓.๑๐	๖.๑๘	๓.๕๘			
ภาพรวม							๓.๖๕	๐.๘๕๗	เชื่อมั่น

๒) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล สำหรับระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาลอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาจากประเด็นย่อยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาลในทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีความเชื่อมั่นมากที่สุด คือ เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม และเชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) รองลงมา ได้แก่ เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๓) เชื่อมั่นว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑) และเชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง (ค่าเฉลี่ย ๓.๔๙) (ตารางที่ ๔.๒๐)

ตารางที่ ๔.๒๐ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการ
อำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล)

การอำนวยความสะดวกของศาล รัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่า เฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เชื่อมั่น	ไม่ เชื่อมั่น มาก			
๑) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะตัดสินคดีเป็นไปตาม ข้อเท็จจริงที่ได้จาก พยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน	จำนวน	๗๘๕	๑,๙๐๐	๑,๑๘๕	๒๖๑	๒๒๓	๓.๖๓	๑.๐๑๐	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๐๓	๔๓.๖๔	๒๗.๒๒	๕.๙๙	๕.๑๒			
๒) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะตัดสินคดีเป็นไปตาม หลักกฎหมาย และหลักนิติ ธรรม	จำนวน	๘๐๕	๑,๙๒๐	๑,๑๕๑	๒๖๐	๒๑๘	๓.๖๕	๑.๐๐๙	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๔๙	๔๔.๑๐	๒๖.๔๔	๕.๙๗	๕.๐๑			
๓) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะตัดสินคดีด้วยความเป็น ธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้ คดีอย่างเต็มที่	จำนวน	๗๙๒	๑,๙๒๙	๑,๑๗๓	๒๔๑	๒๑๙	๓.๖๕	๑.๐๐๒	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๑๙	๔๔.๓๐	๒๖.๙๔	๕.๕๔	๕.๐๓			
๔) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ ไว้วางใจได้	จำนวน	๗๘๒	๑,๘๖๕	๑,๒๒๗	๒๕๖	๒๒๔	๓.๖๓	๑.๐๑๐	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๗.๙๖	๔๒.๘๓	๒๘.๑๘	๕.๘๘	๕.๑๔			
๕) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะตัดสินคดีโดยปราศจาก อคติ	จำนวน	๗๗๒	๑,๘๓๘	๑,๒๔๒	๒๕๙	๒๔๓	๓.๖๑	๑.๐๒๓	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๗.๗๓	๔๒.๒๑	๒๘.๕๓	๕.๙๕	๕.๕๘			
๖) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซง ใด ๆ โดยเฉพาะด้าน การเมือง	จำนวน	๗๒๒	๑,๖๕๒	๑,๓๕๑	๓๑๔	๓๑๕	๓.๔๙	๑.๐๗๗	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๖.๕๘	๓๗.๙๔	๓๑.๐๓	๗.๒๑	๗.๒๓			
๗) เชื่อมั่นว่า คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผล ทางวิชาการที่ถูกต้องและ ยอมรับได้	จำนวน	๗๕๔	๑,๘๙๖	๑,๒๒๙	๒๖๕	๒๑๐	๓.๖๒	.๙๙๖	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๗.๓๒	๔๓.๕๕	๒๘.๒๓	๖.๐๙	๔.๘๒			
ภาพรวม							๓.๖๑	๐.๙๖๗	เชื่อมั่น

๓) **ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ** ในส่วนของความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับเชื่อมั่นทั้งสองประเด็น ได้แก่ เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) และเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๘) (ตารางที่ ๔.๒๑)

ตารางที่ ๔.๒๑ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ)

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่นมาก	เชื่อมั่น	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่นมาก			
๑) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง	จำนวน	๘๐๒	๑,๙๗๔	๑,๑๙๑	๒๑๙	๑๖๘	๓.๖๙	.๙๕๕	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๔๒	๔๕.๓๔	๒๗.๓๕	๕.๐๓	๓.๘๖			
๒) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม	จำนวน	๘๐๔	๑,๙๓๑	๑,๒๑๓	๒๒๘	๑๗๘	๓.๖๘	.๙๖๘	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๔๗	๔๔.๓๕	๒๗.๘๖	๕.๒๔	๔.๐๙			
ภาพรวม							๓.๖๙	๐.๙๔๘	เชื่อมั่น

๔) **ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม** สำหรับระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมอยู่ในระดับเชื่อมั่นทั้งสองประเด็น คือ เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) และเชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๒) (ตารางที่ ๔.๒๒)

ตารางที่ ๔.๒๒ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม)

การอำนวยความสะดวกของศาล รัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่า เฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เชื่อมั่น	ไม่ เชื่อมั่น มาก			
๑) เชื่อมั่นว่า ศาล รัฐธรรมนูญจะปฏิบัติ หน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่ง ประโยชน์ส่วนรวมของ ชาติ และความผาสุกของ ประชาชนโดยรวม	จำนวน	๘๕๖	๑,๙๙๕	๑,๑๐๓	๒๒๓	๑๗๗	๓.๗๒	.๙๗๐	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๙.๙๖	๔๕.๘๒	๒๕.๓๓	๕.๑๒	๔.๐๗			
๒) เชื่อมั่นว่า ศาล รัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้ดำรงความเป็น กฎหมายสูงสุด	จำนวน	๘๘๔	๑,๙๙๕	๑,๐๗๙	๒๑๖	๑๘๐	๓.๗๓	.๙๗๕	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๒๐.๓๐	๔๕.๘๒	๒๔.๗๘	๔.๙๖	๔.๑๓			
ภาพรวม							๓.๗๓	๐.๙๕๕	เชื่อมั่น

๕) ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) รองลงมาเชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๘) (ตารางที่ ๔.๒๓)

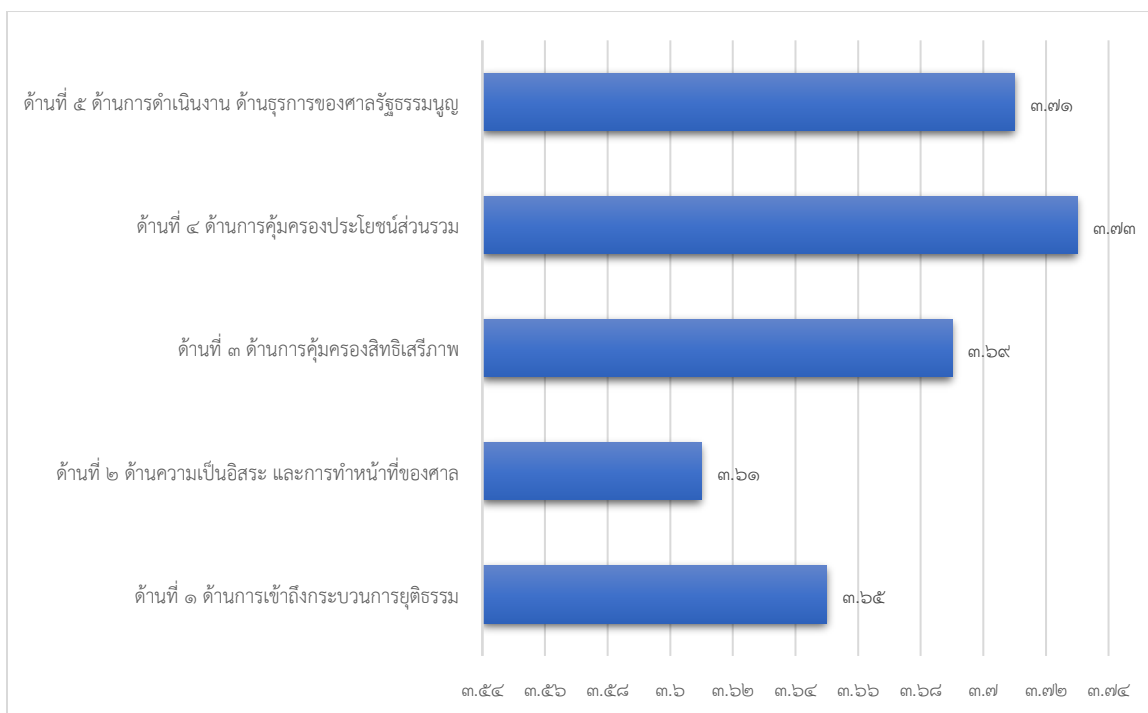
ตารางที่ ๔.๒๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ)

การอำนวยความสะดวกของศาล รัฐธรรมนูญ		ระดับความเชื่อมั่น					ค่า เฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เชื่อมั่น	ไม่ เชื่อมั่น มาก			
๑) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาล รัฐธรรมนูญจะ ดำเนินงานด้านธุรการ ด้วยความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว และ เป็นธรรม	จำนวน	๗๙๕	๑,๙๔๕	๑,๒๒๙	๒๑๖	๑๖๙	๓.๖๘	.๙๕๖	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๒๖	๔๔.๖๗	๒๘.๒๓	๔.๙๖	๓.๘๘			
๒) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาล รัฐธรรมนูญจะ ดำเนินงานด้านธุรการที่ เป็นไปตามบทบัญญัติ กฎหมายที่กำหนด	จำนวน	๘๑๙	๒,๐๑๙	๑,๑๗๒	๑๙๓	๑๕๑	๓.๗๓	.๙๓๔	เชื่อมั่น
	ร้อยละ	๑๘.๘๑	๔๖.๓๗	๒๖.๙๒	๔.๔๓	๓.๔๗			
ภาพรวม							๓.๗๑	๐.๙๒๖	เชื่อมั่น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) ส่วนด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑) (ตารางที่ ๔.๒๔)

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน และภาพรวม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเชื่อมั่น
ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	๓.๖๕	๐.๘๕๗	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล	๓.๖๑	๐.๙๖๗	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ	๓.๖๙	๐.๙๔๘	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	๓.๗๓	๐.๙๕๕	เชื่อมั่น
ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ	๓.๗๑	๐.๙๒๖	เชื่อมั่น
ภาพรวม	๓.๖๖	๐.๘๘๐	เชื่อมั่น

ภาพที่ ๔.๙ เปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน

ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคพบว่า ภาคต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับความเชื่อมั่น .๐๕ (Sig.=.๐๐๐) โดยผู้ตอบแบบสอบถามจากภาคเหนือมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๗) รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) ภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) ภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) ภาคตะวันตก (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๖) และ กรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑) มีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญต่ำกว่าภาคอื่น ๆ (ตารางที่ ๔.๒๕)

ตารางที่ ๔.๒๕ เปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละภูมิภาค

ภาค	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
กรุงเทพมหานคร	๓.๕๑	๐.๘๗๓	เชื่อมั่น
ภาคกลาง	๓.๗๑	๐.๘๗๐	เชื่อมั่น
ภาคตะวันตก	๓.๕๖	๐.๘๔๙	เชื่อมั่น
ภาคตะวันออก	๓.๖๒	๐.๙๑๗	เชื่อมั่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓.๖๙	๐.๘๙๔	เชื่อมั่น
ภาคใต้	๓.๖๖	๐.๘๘๐	เชื่อมั่น
ภาคเหนือ	๓.๗๗	๐.๘๕๖	เชื่อมั่น
ภาพรวม	๓.๖๖	๐.๘๘๐	เชื่อมั่น

นอกจากนี้เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญตามตัวชี้วัด “ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่มีค่าเป้าหมายร้อยละ ๘๕ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญแก่ประชาชน โดยผู้วิจัยได้นำเอาผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมาแยกออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๒.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๐๑ – ๓.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๐๑ – ๔.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น และค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๐๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก (ตารางที่ ๔.๒๖)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่น – เชื่อมั่นมากคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๒ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด (ร้อยละ ๘๕) อยู่ร้อยละ ๑๐.๙๘ (ตารางที่ ๔.๒๕) อย่างไรก็ตามผลการ

๔.๑.๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๓ เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระและการทำหน้าที่ของศาล ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับคาดหวังมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด^๓ ส่วนในประเด็นย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังมากในทุกประเด็น อย่างไรก็ตามประเด็นที่มีความคาดหวังมากที่สุด คือ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวก รวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑) รองลงมา ได้แก่ คาดหวังว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐) และคาดหวังว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๘๙) (ตารางที่ ๔.๒๘)

ตารางที่ ๔.๒๘ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม)

ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๑) คาดหวังว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย	จำนวน	๑,๓๗๖	๑,๕๐๖	๑,๑๗๐	๒๐๕	๙๗	๓.๘๙	.๙๘๐	มาก
	ร้อยละ	๓๑.๖๐	๓๔.๕๙	๒๘.๘๗	๔.๗๑	๒.๒๓			
๒) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	จำนวน	๑,๓๕๙	๑,๖๒๓	๑,๐๙๘	๑๗๔	๑๐๐	๓.๙๑	.๙๖๑	มาก
	ร้อยละ	๓๑.๒๑	๓๗.๒๘	๒๕.๒๒	๔.๐๐	๒.๓๐			

^๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๓) คาดหวังว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย	จำนวน	๑,๔๕๔	๑,๔๕๔	๑,๑๓๔	๒๐๑	๑๑๑	๓.๙๐	๑.๐๐๐	มาก
	ร้อยละ	๓๓.๓๙	๓๓.๓๙	๒๖.๐๕	๔.๖๒	๒.๕๕			
ภาพรวม							๓.๙๐	๐.๙๔๖	มาก

๒) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีความคาดหวังในแต่ละประเด็นไม่แตกต่างกันมากนัก คือ คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๗) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ คาดหวังว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๕) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๔) (ตารางที่ ๔.๒๙)

ตารางที่ ๔.๒๙ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล)

ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๑) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน	จำนวน	๑,๕๓๙	๑,๔๙๓	๑,๐๓๓	๑๗๔	๑๑๕	๓.๙๖	.๙๙๓	มาก
	ร้อยละ	๓๕.๓๕	๓๔.๒๙	๒๓.๗๓	๔.๐๐	๒.๖๔			
๒) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม	จำนวน	๑,๕๖๕	๑,๕๐๑	๑,๐๑๑	๑๕๖	๑๒๑	๓.๙๗	.๙๙๒	มาก
	ร้อยละ	๓๕.๙๔	๓๔.๔๗	๒๓.๒๒	๓.๕๘	๒.๗๘			
๓) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม	จำนวน	๑,๕๔๑	๑,๕๐๕	๑,๐๑๙	๑๗๕	๑๑๔	๓.๙๖	.๙๙๒	มาก

ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่									
	ร้อยละ	๓๕.๓๙	๓๔.๕๗	๒๓.๔๐	๔.๐๒	๒.๖๒			
๔) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้	จำนวน	๑,๕๖๙	๑,๔๗๒	๑,๐๑๐	๑๘๗	๑๑๖	๓.๙๖	๑.๐๐๑	มาก
	ร้อยละ	๓๖.๐๔	๓๓.๘๑	๒๓.๒๐	๔.๒๙	๒.๖๖			
๕) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ	จำนวน	๑,๕๖๖	๑,๔๔๕	๑,๐๒๖	๑๙๒	๑๒๕	๓.๙๕	๑.๐๑๔	มาก
	ร้อยละ	๓๕.๙๗	๓๓.๑๙	๒๓.๕๖	๔.๔๑	๒.๘๗			
๖) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง	จำนวน	๑,๕๘๑	๑,๓๘๙	๑,๐๕๑	๑๘๖	๑๔๗	๓.๙๔	๑.๐๓๗	มาก
	ร้อยละ	๓๖.๓๑	๓๑.๙๐	๒๔.๑๔	๔.๒๗	๓.๓๘			
๗) คาดหวังว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้	จำนวน	๑,๕๗๒	๑,๔๗๗	๑,๐๐๑	๑๗๙	๑๒๕	๓.๙๖	๑.๐๐๖	มาก
	ร้อยละ	๓๖.๑๐	๓๓.๙๒	๒๒.๙๙	๔.๑๑	๒.๘๗			
ภาพรวม							๓.๙๖	๐.๙๖๙	มาก

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และมีความคาดหวังระดับมากในทุกประเด็นย่อย และใกล้เคียงกัน คือ มีความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐) รองลงมาคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) (ตารางที่ ๔.๓๐)

ตารางที่ ๔.๓๐ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกพิธีกรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ)

ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๑) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง	จำนวน	๑,๖๒๕	๑,๔๕๕	๑,๐๐๓	๑๖๑	๑๑๐	๓.๙๙	.๙๘๙	มาก
	ร้อยละ	๓๗.๓๒	๓๓.๔๒	๒๓.๐๔	๓.๗๐	๒.๕๓			
๒) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม	จำนวน	๑,๖๒๖	๑,๔๖๒	๑,๐๐๑	๑๕๖	๑๐๙	๔.๐๐	.๙๘๖	มาก
	ร้อยละ	๓๗.๓๔	๓๓.๕๘	๒๒.๙๙	๓.๕๘	๒.๕๐			
ภาพรวม							๓.๙๙	๐.๙๗๖	มาก

๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อการอำนวยความสะดวกพิธีกรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และมีความคาดหวังมากในทุกประเด็น โดยเฉพาะคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งความผาสุกของประชาชนโดยรวม (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๒) รองลงมา คือ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) (ตารางที่ ๔.๓๑)

ตารางที่ ๔.๓๑ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม)

ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๑) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ	จำนวน	๑,๖๕๕	๑,๔๗๕	๙๔๕	๑๗๘	๑๐๑	๔.๐๑	.๙๘๕	มาก
	ร้อยละ	๓๘.๐๑	๓๓.๘๘	๒๑.๗๐	๔.๐๙	๒.๓๒			
๒) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญ จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งความผาสุกของประชาชนโดยรวม	จำนวน	๑,๖๖๕	๑,๔๖๑	๙๖๑	๑๖๓	๑๐๔	๔.๐๒	.๙๘๔	มาก
	ร้อยละ	๓๘.๒๔	๓๓.๕๖	๒๒.๐๗	๓.๗๔	๒.๓๙			
๓) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด	จำนวน	๑,๖๕๘	๑,๔๕๓	๙๗๐	๑๖๕	๑๐๘	๔.๐๑	.๙๘๙	มาก
	ร้อยละ	๓๘.๐๘	๓๓.๓๗	๒๒.๒๘	๓.๗๙	๒.๔๘			
ภาพรวม							๔.๐๑	๐.๙๖๖	มาก

๕) ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และมีความคาดหวังในระดับมากในทุกประเด็น โดยคาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) และคาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) (ตารางที่ ๔.๓๒)

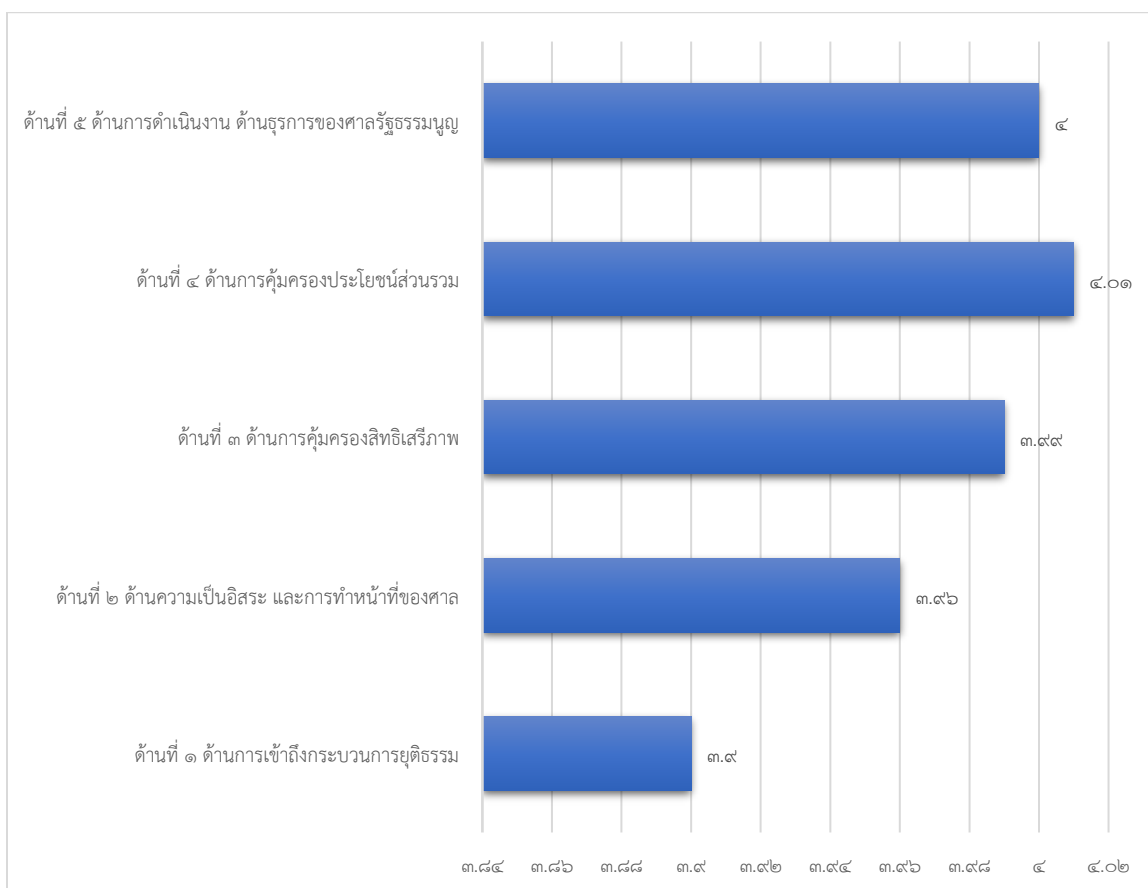
ตารางที่ ๔.๓๒ จำนวน และร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ)

ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ		ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
๑) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว	จำนวน	๑,๖๒๓	๑,๔๓๘	๑,๐๒๗	๑๖๔	๑๐๒	๓.๙๙	.๙๘๕	มาก
	ร้อยละ	๓๗.๒๘	๓๓.๐๓	๒๓.๕๙	๓.๗๗	๒.๓๔			
๒) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนด	จำนวน	๑,๖๒๕	๑,๔๘๓	๙๙๓	๑๕๓	๑๐๐	๔.๐๑	.๙๗๔	มาก
	ร้อยละ	๓๗.๓๒	๓๔.๐๖	๒๒.๘๑	๓.๕๑	๒.๓๐			
ภาพรวม							๔.๐๐	๐.๙๖๕	มาก

กล่าวโดยสรุป ในส่วนของความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๗) โดยมีความคาดหวังมากที่สุดในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) ส่วนด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐) (ตารางที่ ๔.๓๓)

ตารางที่ ๔.๓๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน และภาพรวม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคาดหวัง
ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	๓.๙๐	๐.๙๔๖	มาก
ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล	๓.๙๖	๐.๙๖๙	มาก
ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ	๓.๙๙	๐.๙๗๖	มาก
ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	๔.๐๑	๐.๙๖๖	มาก
ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธรรมาภิบาลของศาลรัฐธรรมนูญ	๔.๐๐	๐.๙๖๕	มาก
ภาพรวม	๓.๙๗	๐.๙๒๓	มาก

ภาพที่ ๔.๑๐ เปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญระหว่างภูมิภาค พบว่า ภาคต่างก็มีระดับความคาดหวังไม่แตกต่างกันเมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ (Sig.=.๒๖๘) (ตารางที่ ๔.๓๔)

ตารางที่ ๔.๓๔ เปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญระหว่างภูมิภาค

ภาค	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
กรุงเทพมหานคร	๓.๙๑	๐.๙๓๕	มาก
ภาคกลาง	๓.๙๖	๐.๙๒๙	มาก
ภาคตะวันตก	๓.๙๕	๐.๙๕๕	มาก
ภาคตะวันออก	๓.๙๕	๐.๙๕๒	มาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔.๐๓	๐.๙๑๑	มาก
ภาคใต้	๓.๙๔	๐.๙๐๗	มาก
ภาคเหนือ	๔.๐๑	๐.๘๘๗	มาก
รวม	๓.๙๗	๐.๙๒๓	มาก

๔.๑.๖ ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๔ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญรวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งมีการวิเคราะห์ดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๑.๑) ความรู้ ความเข้าใจกับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ

Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๓๑๒)^๔ (ตารางที่ ๔.๓๕)

(๑.๒) **ความรู้ ความเข้าใจกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ** ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๒๕๑) (ตารางที่ ๔.๓๕)

(๑.๓) **ความเชื่อมั่นกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ** ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (.๕๘๘) (ตารางที่ ๔.๓๕)

ตารางที่ ๔.๓๕ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

		ความรู้ ความเข้าใจ	ความเชื่อมั่น	ความคาดหวัง
ความรู้ ความเข้าใจ	Pearson Correlation	๑	.๓๑๒**	.๒๕๑**
	Sig. (๒-tailed)		.๐๐๐	.๐๐๐
	N	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔
ความเชื่อมั่น	Pearson Correlation	.๓๑๒**	๑	.๕๘๘**
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐		.๐๐๐
	N	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔
ความคาดหวัง	Pearson Correlation	.๒๕๑**	.๕๘๘**	๑
	Sig. (๒-tailed)	.๐๐๐	.๐๐๐	
	N	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔	๔,๓๕๔

** . Correlation is significant at the ๐.๐๑ level (๒-tailed).

^๔ ๑.๐๐ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ ๐.๘๐ - ๐.๙๙ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูงมาก ๐.๖๐ - ๐.๗๙ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูง ๐.๔๐ - ๐.๕๙ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง ๐.๒๐ - ๐.๓๙ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำ ๐.๐๑ - ๐.๑๙ หมายถึงมีความสัมพันธ์กันต่ำมาก และ ๐ .๐๐ หมายถึงไม่มีความสัมพันธ์กัน

๒) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๑) ความรู้ความเข้าใจ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ตัวแปร	Pearson Chi-square	Sig.
อายุ	๗๗.๙๐๘	.๐๐๐**
ระดับการศึกษาสูงสุด	๗๖.๘๖๑	.๐๐๐**
อาชีพหลัก	๑๘.๑๖๙	.๑๑๑
ภาคที่อยู่อาศัยหลัก	๑๓๐.๗๑๑	.๐๐๐**
บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย	๒๖๔.๐๖๓	.๐๐๐**
ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ	๕๓.๐๑๗	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์	๙๖.๙๒๓	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์	๑๕.๙๔๘	.๐๐๓**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น	๓๓.๓๑๘	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ	๑๙๑.๑๗๙	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ	๒๔.๑๕๒	.๐๐๐**
ประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๑๒๔.๑๔๓	.๐๐๐**

** หมายถึง หมายถึงมีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๑

(๒.๒) ความเชื่อมั่น อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อ

การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ตัวแปร	Pearson Chi-square	Sig.
อายุ	๖๙.๖๕๗	.๐๐๐**
ระดับการศึกษาสูงสุด	๘๔.๖๘๔	.๐๐๐**
อาชีพหลัก	๒๓.๕๔๘	.๐๐๕**
ภาคที่อยู่อาศัยหลัก	๕๘.๕๕๙	.๐๐๐**
บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย	๑๐๑.๙๕๐	.๐๐๐**
ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ	๑๗.๕๔๘	.๐๐๑**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์	๑๒.๖๘๓	.๐๐๕**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์	๑.๗๑๔	๐.๖๓๔
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น	๑๙.๐๔๙	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ	๗๐.๓๘๒	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ	๒๕.๐๙๖	.๐๐๐**
ประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๒๑.๘๙๖	.๐๐๐**

** หมายถึง หมายถึงมีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๑

(๒.๓) ความคาดหวัง อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ตัวแปร	Pearson Chi-square	Sig.
อายุ	๑๕๕.๔๙๖	.๐๐๐**
ระดับการศึกษาสูงสุด	๘๐.๑๑๘	.๐๐๐**
อาชีพหลัก	๔๑.๙๒๘	.๐๐๐**
ภาคที่อยู่อาศัยหลัก	๕๕.๓๔๔	.๐๐๐**
บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย	๘๔.๓๗๐	.๐๐๐**
ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ	๑๗.๕๑๕	.๐๐๒**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์	๔๒.๑๖๓	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์	๘.๙๕๐	.๐๖๒
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น	๑๗.๗๔๙	.๐๐๑**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ	๔๓.๓๑๗	.๐๐๐**
การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ	๑๕.๗๖๕	.๐๐๓**
ประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๑๕.๑๒๙	.๐๐๔**

** หมายถึง หมายถึงมีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๑

๔.๒ ผลการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม/การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๑๐ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ตัวแทนเจ้าหน้าที่รัฐ (๒) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (๓) สถาบันการศึกษา (๔) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล) (๕) ภาคเอกชน (๖) ภาคธุรกิจ (๗) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) (๘) กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ (๙) ผู้นำชุมชน และ (๑๐) กลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ กระจายใน ๖ ภูมิภาค ๑๗ จังหวัด ซึ่งตามเป้าหมายกำหนดไว้จำนวน ๓๖๐ คนนั้น คณะผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวน ๔๐๙ คน ดังรายละเอียดในตารางที่ ๔.๓๙ และได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๙ สรุปจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก

ภาค	จังหวัด	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ขั้นต่ำ)	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เก็บ ข้อมูลได้
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	๒๐	๓๑
ภาคเหนือ	อุทัยธานี	๒๐	๒๐
	แพร่	๒๐	๒๒
	เชียงราย	๒๐	๒๒
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น	๒๐	๒๔
	อำนาจเจริญ	๒๐	๒๑
	หนองคาย	๒๐	๓๗
ภาคกลาง	สิงห์บุรี	๒๐	๒๐
	สระบุรี	๒๐	๒๑
	ปทุมธานี	๒๐	๒๐
ภาคตะวันออก	จันทบุรี	๒๐	๒๐
	ฉะเชิงเทรา	๒๐	๒๖
	นครนายก	๒๐	๒๐
ภาคตะวันตก	สุพรรณบุรี	๒๐	๒๓
	สมุทรสาคร	๒๐	๒๐
ภาคใต้	สงขลา	๒๐	๒๐
	ภูเก็ต	๒๐	๒๒
	พังงา	๒๐	๒๐
รวม		๓๖๐	๔๐๙

๔.๒.๑ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากผลการศึกษาในประเด็นเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจพบว่า

๑) ความรู้ความเข้าใจ จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึกสามารถจำแนกผลการศึกษาได้เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ และกลุ่มที่เห็นว่าประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดย

(๑.๑) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ

(๑.๑.๑) กลุ่มหน่วยงาน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ปลัดอำเภอ นิติกร โดยปลัดอำเภอบางท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่าตนเองมีความรู้ และเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญ และเห็นว่า เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ (จังหวัดสิงห์บุรี,

สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ในส่วนของภาครัฐ มีความพยายามที่จะติดตามข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ ติดตามคำวินิจฉัยตลอดเวลา อาทิ คำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ.ปกครองท้องถิ่น มาตรา ๑๒ วงเล็บ ๑๑ เรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานในคดีป่าไม้ คดียาเสพติด (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ดังนั้นหน่วยงานราชการจึงค่อนข้างที่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ รู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหน้าที่อย่างไร รวมไปถึงบทบาทหน้าที่ของศาลอื่น ๆ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) ประชาชนจึงสามารถศึกษาได้จากหน่วยงานดังกล่าว (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๑.๒) กลุ่มนักการเมือง หรือประชาชนที่สนใจการเมือง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า ในส่วนของประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญนั้น มักจะเป็น

๑) ประชาชนที่สนใจเกี่ยวกับการเมือง อาทิ ประชาชนวัยทำงาน หรือประชาชนที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐ ทั้งฝ่ายปกครอง ฝ่ายปกครองท้องถิ่น แต่หากเป็นประชาชนทั่วไป หรือนักเรียนนักศึกษา ก็อาจจะไม่มีความรู้ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๒) นักการเมือง หรือประชาชนที่มีโอกาสที่เข้าสู่อการเป็นนักการเมือง โดยกลุ่มนี้ น่าที่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยบางหน่วยงาน ในบางจังหวัด อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่จะเข้าสมัครรับการเลือกตั้งว่าเรื่องใดบ้างที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้แล้วมีความผิดช่องทางใดบ้างที่เมื่อเข้ามาสู่การเมืองแล้วสามารถใช้เพื่อประโยชน์ได้ (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๑.๓) กลุ่มประชาชนทั่วไป ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน หรือรับรู้ถึงการมีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะเคยรับฟังผลการวินิจฉัยเรื่องการยุบพรรค ฟังคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการเมือง แม้จะยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งก็ตาม (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ประชาชนบางคนรู้จักศาลรัฐธรรมนูญผ่านทางโทรทัศน์ เมื่อมีคำวินิจฉัยต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญออกมาทางสื่อ ประชาชนก็ได้มีการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยเฉพาะประชาชนที่สนใจการเมือง (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ดังนั้นจึงเห็นประชาชนส่วนใหญ่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญ แต่อาจจะยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) อย่างไรก็ตามประชาชนสามารถศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมได้ทางดิจิทัล (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๑.๔) กลุ่มเด็ก และเยาวชน สำหรับในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางรายเห็นว่าเด็ก และเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะการ

เข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในปัจจุบันทำได้ง่าย เด็ก และเยาวชนสามารถศึกษาได้ผ่านสมาร์ทโฟน (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ด้วยคนรุ่นใหม่ก็มีโทรศัพท์มือถือ ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ สามารถศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ส่วนคนรุ่นเก่าต้องใช้วิธีฟังการอธิบายจากสื่อต่าง ๆ จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่า (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ทั้งนี้ในระดับของสถานศึกษา อาทิ มหาวิทยาลัยเห็นว่า ในส่วนของนักศึกษา และคณาจารย์ มีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง แต่ยังไม่ลึกซึ้ง ยังไม่เข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ มากพอสมควร ด้วยมีเพียงรายวิชา กฎหมายเบื้องต้นที่มีการเรียนการสอน ทำให้มีความเข้าใจแค่พื้นฐาน ส่วนมากจะได้รับทราบจากสื่อสังคมออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ โดย

(๑.๒.๑) ประชาชนขาดการรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า ประชาชนขาดความรู้เรื่องกฎหมาย สิทธิต่าง ๆ เมื่อเกิดปัญหาไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิอะไรบ้าง ไม่เข้าใจสิทธิที่ตนเองพึงมี เมื่อประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของตนเองในหมวด ๓ ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่รู้ว่ามีวิธีการ มีกระบวนการใดบ้างที่จะปกป้องสิทธิของตนเอง (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว สะท้อนให้เห็นผ่านการที่เมื่อประชาชนมาติดต่อหน่วยงานทางยุติธรรมในจังหวัด อาทิ สำนักงานยุติธรรมเจ้าหน้าที่พบว่า ประชาชนไม่ทราบข้อกฎหมายเบื้องต้น ไม่ทราบเรื่องการใช้สิทธิทางศาลว่าจะต้องเข้าถึงกระบวนการทางยุติธรรมอย่างไร (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) แม้ว่าในสถาบันการศึกษาจะมีการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย แต่ด้วยเป็นกฎหมายเบื้องต้นเป็นการกระทำผิดทั่วไป ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิจึงยังมีเนื้อหาที่ผิวเผิน ขาดความลึกซึ้ง (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ดังนั้นเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจน้อย ส่งผลให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้น้อย (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ด้วยความรู้ความเข้าใจมี ๒ ระดับ ระดับแรก คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง หลังจากนั้นจึงไปสู่ระดับที่สอง คือ ความพยายามที่จะปกป้องสิทธิ ดังนั้นเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจน้อย การปกป้องสิทธิของตนเองจึงน้อยตามไปด้วย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) โดยเฉพาะประชาชนบางกลุ่ม อาทิ ประชาชนผู้สูงอายุที่เข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ยาก (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๒) ประชาชน/หน่วยงานขาดความสนใจ มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว แม้ในปัจจุบันจะมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจำนวนมากผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ แต่ในส่วนของประชาชนทั่วไปนั้น ด้วยประชาชนขาด

ความสนใจ เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตนเอง ตนเองไม่ได้รับความเดือดร้อนจนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงไม่ได้สนใจที่จะเข้าไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗; หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) หรือแม้ประชาชนจะรับรู้ รู้จักเพราะเคยได้ยินศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ ก็ตาม แต่ก็ไม่รู้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อะไร เกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร จึงมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

อีกทั้งโดยปกติทั่วไปประชาชนจะสนใจเฉพาะประเด็นที่อยู่ใกล้ตัว ประเด็นที่จะมากระทบสิทธิของตนเอง เมื่อตนเองเกิดความเดือดร้อนจึงจะสนใจว่าตนเองจะสามารถพึ่งพาใครได้บ้าง อาทิ พึ่งพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องของงบประมาณ หรือทรัพยากรต่างๆ แต่หากเป็นเป็นปัญหาในระดับที่ใหญ่ขึ้นไป ความสนใจของประชาชนจะเริ่มลดลงเพราะเห็นว่าไม่เกี่ยวข้อง กับตนเอง มองว่าเกี่ยวข้องกับบุคคลในระดับประเทศ เช่น กรณีการยุบพรรค (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

อีกทั้งประชาชนยังมีหลากหลายกลุ่ม ทั้งประชาชน ราชการ เอกชน ซึ่งเห็นว่าตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ สิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่สนใจ คือ การประกอบอาชีพ อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญจะแตกต่างจากศาลอาญา ศาลแพ่ง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนมากกว่า จึงมองศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว ประชาชนจึงไม่มีความสนใจ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) โดยเฉพาะประชาชนบางกลุ่ม อาทิ

(๑) กลุ่มเปราะบาง เช่น กลุ่มคนพิการเห็นว่าตนเองไม่เกี่ยวข้อง กับศาลรัฐธรรมนูญ จึงเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๒) ประชาชนที่อยู่ห่างไกล จะไม่คุ้นเคยกับศาลรัฐธรรมนูญ แต่จะคุ้นเคยกับศาลยุติธรรม ในคดีแพ่ง คดีอาญาทั่วไป โดยมองศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยเฉพาะคดีการเมือง คดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับคดีปกครอง ด้วยมีคดีปกครองเข้ามาในระดับจังหวัดทุกเดือน เพราะฉะนั้นประชาชนโดยส่วนใหญ่จึงรับรู้เฉพาะในเรื่องสิทธิของตนเองเกี่ยวกับศาลปกครอง คำสั่งทางปกครองที่จะมากระทบกับประชาชน นอกจากนี้เมื่อเกิดคดีความ ก็มักจะเป็นคดีแพ่ง และคดีอาญา ทำให้ในส่วน ศาลรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงยังไม่มีข้อเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

การที่ประชาชนอยู่ห่างไกล ประชาชนจึงไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่จะรู้จักศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อโทรทัศน์ จึงไม่มีความรู้อย่างอื่นนอกเหนือไปจากการตีความของสื่อ การวิเคราะห์ในแต่ละมาตราจึงเป็นเรื่องค่อนข้างยาก (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ดังนั้นมองศาลรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน “อยู่สูงเกินไปเกินกว่าที่จะเข้าใจ” แม้บางคนจะเคยได้อ่านรัฐธรรมนูญมาบ้างก็ตาม แต่ก็เห็นว่ายากที่จะทำความเข้าใจ ทำให้ประชาชนทั่วไป

มองว่าตนเองอยู่ห่างไกลจากศาลรัฐธรรมนูญ มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับนักการเมืองมากกว่าประชาชน (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๓) **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีประเด็นที่จะต้องติดต่อศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งส่วนใหญ่ยังรับรู้ศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ทำให้ทั้งพอใจ และไม่พอใจผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๔) **สถาบันการศึกษา** สถาบันศึกษามองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับวงการการศึกษา ด้วยการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องวินัยของข้าราชการครู (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) หรือหากจะรับรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ก็มักรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ แต่ด้วยสื่อนำเสนอเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นส่วนใหญ่ จึงยังไม่พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา ยังไม่เห็นว่ามีกรณีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จึงมองว่าตนเองไม่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๕) **ภาคเอกชน** เห็นว่า ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญที่ออกมาเป็นเรื่องของการเมือง จึงไม่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชน เห็นว่าศาลที่ภาคเอกชนใกล้ชิดมากที่สุด คือ ศาลปกครอง และเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเกี่ยวข้องกับส่วนราชการมากกว่า ภาคเอกชนไม่มีความรู้ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้ามาคุ้มครองสิทธิของภาคเอกชนได้อย่างไร (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) แม้ว่าภาคเอกชนบางส่วนจะได้รับจดหมายข่าวของศาลรัฐธรรมนูญบ้างก็ตาม แต่ก็ยังไม่เคยเปิดอ่าน ด้วยเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว และเห็นว่าส่วนใหญ่เมื่อประชาชนเกิดปัญหาจะเข้าไปที่ศูนย์ดำรงธรรมมากกว่า เพราะสามารถช่วยแก้ไขปัญหามาได้ (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ดังนั้นจึงเห็นว่าภาคเอกชนยังไม่ค่อยเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ต่างจากหน่วยงานราชการเอง จะมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับศาลปกครองมากกว่า มีความรู้สึกว่าใกล้ชิด ทำให้ทราบว่าเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลปกครองจะต้องดำเนินการอย่างไร ศาลปกครองมีหลักวิธีปฏิบัติอย่างไร หรือศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลอาญา ศาลแพ่ง (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

นอกจากจะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันแล้ว ยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่เกี่ยวกับการเมืองระดับประเทศ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญเหมือนเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีสำคัญระดับประเทศ ในมุมมองของประชาชนมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตัวเอง แม้อาจจะเกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าตนเองเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ อย่างไร โดยมองว่าในแต่ละจังหวัดจะมีศาลหลายศาล แต่ส่วนมากศาลที่จะผูกพันเกี่ยวข้องกับประชาชนมากที่สุดก็คือ ศาลยุติธรรม (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ดังนั้นหากประชาชนจะสนใจ ต้องมีความเกี่ยวข้องกับประชาชน เมื่อมีความสนใจก็จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้วยเพราะในปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความก้าวหน้า หากประชาชนต้องการทราบอะไรก็ตาม ก็สามารถที่จะศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจึงขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชน (จังหวัดหนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๓) ประชาชน/หน่วยงานขาดความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ขาดความรู้ความเข้าใจว่าเมื่อตนเองได้รับการละเมิดสิทธิใด ๆ ขึ้นมาแล้ว การละเมิดแบบใดจึงจะสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) หรือประชาชนบางคนมีความรู้บ้าง ทำให้ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนทราบแต่เพียงว่าหากมีปัญหา เช่น การทะเลาะวิวาทกัน ก็สามารถให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย (จังหวัดสระบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนไม่มีความรู้ศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นอย่างไร จะสามารถได้รับการบริการจากศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร ไม่ทราบว่าสามารถเข้าถึงได้หรือไม่อย่างไร ไม่รู้ว่าตนเองจะได้สิทธิอะไรจากศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดนครนายก, สทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้พิการ จะมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างน้อย จะรับรู้เฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตนเองเท่านั้น อาทิ เรื่องกฎหมายคนพิการมาตรา ๓๓ - ๓๕ ด้วยเพราะได้รับการพูดคุย ได้รับการอบรม สัมมนามาโดยตลอด (จังหวัดสมุทรสาคร, สทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) แม้แต่ศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลปกครอง ประชาชนบางส่วนก็ยังไม่มีความรู้ (จังหวัดนครนายก, สทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ดังนั้นเมื่อประชาชนไม่ทราบอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประชาชนจึงไม่สามารถที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิของตนได้ ส่วนใหญ่จะมองไปที่ศาลอื่น ๆ เป็นหลัก (จังหวัดสุพรรณบุรี, สทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

แม้ประชาชนจะรู้จักศาลรัฐธรรมนูญจากข่าวสารต่าง ๆ ทางสื่อมวลชน เช่น การยุบพรรค แต่ไม่ทราบศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการวินิจฉัยอย่างไร หรือแม้แต่ที่ตั้งของสำนักศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งอยู่ที่ไหน อย่างไร ก็ยังไม่ทราบ (หนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ทั้งนี้บางหน่วยงานสังเกตว่า ประชาชนที่เข้ามาที่ศูนย์ดำรงธรรมในแต่ละจังหวัดนั้น ส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับศาลอื่น ๆ แต่ยังไม่มีการยื่นใดที่จะเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญได้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หรือสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจให้กับประชาชน ทำให้เมื่อประชาชนเกิดปัญหาขึ้น จึงไม่รู้ว่าปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาท หรืออำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้จากประสบการณ์การให้บริการของหน่วยงานต่าง ๆ จึงยังไม่พบว่ามีประชาชนที่จะเข้ามาร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายที่จะอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสงขลา, สทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๔) ประชาชน/หน่วยงานรับรู้เฉพาะประเด็นด้านการเมือง

ด้วยประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นหลัก จึงรับรู้แต่เฉพาะประเด็นด้านการเมือง ซึ่งมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วย และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่วินิจฉัยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อีกทั้งประชาชนในส่วนภูมิภาคมองว่าตนเองอยู่ห่างไกลจากส่วนกลาง ทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าศาลรัฐธรรมนูญมีการตัดสินอย่างเป็นธรรม ตรงตามที่เป็นจริง ตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ประชาชนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าการตัดสินเกี่ยวกับคดีการเมืองในแต่คำร้องนั้นมีความถูกต้องยุติธรรมหรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณาจากข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในสื่อออนไลน์ หรือจากกระแสข่าวแล้ว ประชาชนจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ทั้งที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับการตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ส่วนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงที่ไม่ใช่การเมือง ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารค่อนข้างน้อย (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) แม้แต่บุคลากรในหน่วยงานด้านยุติธรรมก็ยังเกิดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการเมืองมากกว่าประเด็นอื่น ๆ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ในการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางท่านเพิ่งรับรู้เป็นครั้งแรกว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยแต่เฉพาะประเด็นทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการวินิจฉัยกฎหมายอื่น ๆ ที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เพราะคำวินิจฉัยที่ประชาชนรับรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง ส่วนคำวินิจฉัยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนรับรู้บ้าง (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ประชาชนรับรู้เฉพาะคำวินิจฉัยที่ประชาชนสนใจ อาทิ การวินิจฉัยเกี่ยวกับตัดสินยุบพรรค การวินิจฉัยเกี่ยวกับการเมือง ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ตัดสินข้อพิพาททางการเมือง ซึ่งมีทั้งที่ถูกต้อง และไม่ถูกต้องประชาชน (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ทำให้เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่เกี่ยวข้องกับ คำวินิจฉัย หรือคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ส่งผลให้ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลการเมือง เป็นบทบาทหน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนบทบาทด้านอื่นอย่างเช่น การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่ปรากฏให้เห็นทางสื่อมวลชน (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) จนบางครั้งทำให้ประชาชนบางท่านมองว่าศาลรัฐธรรมนูญควรเป็น “สำนักงานคุ้มครองรัฐธรรมนูญ และสิทธิของประชาชน” มากกว่าที่จะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) รวมถึงประชาชนที่อยู่ในภาคธุรกิจ จะรู้จักศาลรัฐธรรมนูญผ่านคดีที่มีชื่อเสียงมากกว่า เช่น การถอดถอนนายกรัฐมนตรี ทำให้เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญคือศาลที่ตัดสินคดีการเมือง (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของการวินิจฉัยทางการเมืองเป็นหลัก อีกทั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จึงเป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประชาสัมพันธ์ตัวเองให้ประชาชนได้ทราบ โดยเฉพาะการยื่นคำร้องของประชาชน หรือชุมชน ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) หรือแม้จะเป็นการวินิจฉัยคำร้องเรื่องการเมือง แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ถือเป็นตัวแทนของประชาชน ด้วยประชาชนเลือกเข้ามา ก็ถือได้ว่าเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรให้ความรู้แก่ผู้สมัครว่าสามารถที่จะไปปรึกษาสิทธิรักษาเสรีภาพของประชาชน ที่เป็นตัวแทนของตนได้อย่างไร อีกทั้งหากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือตัวแทนมีความรู้ด้านศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่ก่อนที่จะสมัคร ก็จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนทางอ้อม (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๕) ประชาชน/หน่วยงานขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ทำให้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่สนใจแต่เฉพาะการวินิจฉัยคดี ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน คดีสำคัญที่ตนเองมีความสนใจ แต่ประชาชนยังไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิตามกฎหมายอย่างไร เมื่อประกอบกับประชาชน/หน่วยงานยังไม่มีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ยิ่งทำให้ไม่มีความรู้ แม้แต่ผู้นำชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

แม้แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญเองประชาชนก็ยังไม่เข้าใจ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเองที่มองว่ารัฐธรรมนูญมีเนื้อหาที่ยากต่อการทำความเข้าใจ รวมถึงผู้ที่เป็นักกฎหมายเองก็ยังมองว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ค่อนข้างยาก ทำความเข้าใจได้ยาก อีกทั้งเนื้อหายังมีจำนวนมาก (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ในกรณีของนักศึกษาเองยังไม่ได้ให้ความสนใจกับเรื่องกฎหมาย แม้สถาบันการศึกษาจะได้เชิญหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมาให้ความรู้แก่นักศึกษาบ้างก็ตาม อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความรู้เรื่องยาเสพติด การจราจร ความปลอดภัยในการดูแลตัวเอง โดยมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี แต่ในเรื่องของกฎหมายไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ หรือกระบวนการพิจารณาคดีในบางพื้นที่หน่วยงานยังไม่ได้เข้ามาจัดกิจกรรมกับนักศึกษา แม้จะมีบางรายวิชาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียนก็ตาม (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ในส่วนของผู้นำชุมชนมีความรู้เฉพาะการไกล่เกลี่ยคดี ด้วยมีการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยขึ้นในชุมชน (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งประชาชนส่วนน้อยมากที่จะเข้าถึงกฎหมาย ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไม่ค่อยทราบ ส่วนใหญ่จะรับรู้ผ่านผู้นำชุมชน เมื่อผู้นำประชุมไปประชุมมา จะกลับมาถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนได้รับรู้ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ในส่วนของเด็ก และเยาวชน Generation Y ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับด้านกฎหมายอีกมาก ด้วยกฎหมายมีภาษาที่เข้าใจยาก มีความกำกวม อ่านแล้วไม่เข้าใจ ทำให้เด็ก และเยาวชนไม่เข้าใจในสิ่งที่ศาลออกมาพูด อีกทั้งยังเป็นเรื่องไกลตัว แม้ประชาชนจะนิยมรับฟังข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ แต่ก็ยังไม่เข้าใจ บางครั้งอาจเข้าใจคลาดเคลื่อน (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๖) ประชาชน/หน่วยงานขาดความรู้ว่าประเด็นใดจึงจะสามารถร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้บ้าง จะเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร ส่วนใหญ่ประชาชนยังไม่วางานรู้ว่าการณั้น ๆ ต้องไปร้องที่หน่วยงานใด โดยปกติประเด็นที่จะทำให้เกิดข้อพิพาทจะเป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น ข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สิน ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ดังนั้นประชาชนจึงเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

ในส่วนของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ประชาชนมองว่าตนเองเข้าถึงได้ยากเนื่องจากมีขั้นตอนที่ซับซ้อน เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลปกครอง ประชาชนมีความรู้มากกว่า มีช่องทางที่จะให้คำแนะนำ มีการอำนวยความสะดวกในการเข้าไปปรึกษา สอบถาม เจ้าหน้าที่สามารถให้คำตอบได้ ส่วนกรณีของศาลรัฐธรรมนูญประชาชนไม่ทราบกระบวนการของศาล เจ้าหน้าที่ไม่สามารถให้คำตอบได้(จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๗) ประชาชน/หน่วยงานขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ กระบวนการในการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่ประชาชนจะรู้จักเฉพาะศาลจังหวัด ศาลปกครอง เมื่อตนเองมีความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะไปศาลปกครอง เมื่อมีกรณีพิพาทกับบุคคลที่เป็นเอกชนก็ไปศาลยุติธรรม ดังนั้นประชาชนจึงเห็นว่าตนเองสามารถเข้าถึงศาลยุติธรรม และศาลปกครองได้ง่ายมากกว่า (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยคิดว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาเฉพาะคดีทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เจ้าหน้าที่ของรัฐบางหน่วยงานยังมีความเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญน้อย (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๒) เจื่อนไขที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงเจื่อนไขที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญทำให้พบว่า

(๒.๑) ขาดประสบการณ์ ด้วยประชาชนไม่เคยมีประสบการณ์โดยตรงในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงมีความรู้ความเข้าใจน้อย เพราะไม่เคยสัมผัส ด้วยประชาชนไม่สนใจมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีบทบาทในการวินิจฉัยกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ แต่ในส่วน of ประชาชนไม่มีความเข้าใจในส่วนนี้ แม้จะ

มีช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ มีช่องทางดิจิทัลเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก แต่ด้วยประชาชนไม่ได้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ จึงไม่เห็นช่องทางที่จะเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗, สทนากลุ่ม, ๒๕๖๗)

(๒.๒) รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อเป็นหลัก ด้วยประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางสื่อเป็นหลัก ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลทางการเมือง ส่วนในเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนไม่ได้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ แม้จะมีประเด็นเรื่องสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนที่มีตามรัฐธรรมนูญ ประชาชนยังไม่มีความรู้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

การรับรู้ผ่านสื่อได้ทำให้ประชาชนทราบแต่เฉพาะบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะทางด้านการเมืองเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสื่อมักจะนำเสนอไปด้านลบ ทำให้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (จังหวัดสุพรรณบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งยังรับทราบจากสื่อว่า มีผู้ยื่นคำร้องแต่เฉพาะคดีการเมือง ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าตนเองเข้าไม่ถึง (จังหวัดสุพรรณบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๒.๓) ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นภาษากฎหมายที่เข้าใจยาก ทำให้ยากที่ประชาชนจะทำความเข้าใจ ดังนั้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีการอธิบายให้ชัดเจน (จังหวัดสระบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านกฎหมาย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารด้วยภาษากฎหมายทำให้ประชาชนเข้าใจได้ยาก (สมุทรสาคร, สทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เมื่อคำวินิจฉัยมีมาก และเป็นภาษากฎหมายประชาชนทั่วไปฟังแล้วจึงเกิดความรู้สึกเบื่อ (จังหวัดแพร่, สทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๒.๔) เป็นเรื่องไกลตัว ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ด้วยประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว (จังหวัดสระบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; หนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งที่ตั้งของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญยังอยู่ห่างไกล ประกอบกับมองว่าศาลรัฐธรรมนูญขาดการประชาสัมพันธ์ (จังหวัดอุทัยธานี, สทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ด้วยบริบทการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ทางคดี หรือต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (หนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งด้วยศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีลักษณะเฉพาะตามกฎหมาย แตกต่างจากหน่วยงานอื่นที่ประชาชนจะเข้าถึงได้ง่ายกว่า ประชาชนคุ้นเคยมากกว่า ทำให้มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับประชาชน เป็นสิ่งที่ซับซ้อนสำหรับประชาชน (หนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

การอยู่ห่างไกลทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานในพื้นที่ การที่เข้าถึงของประชาชนจึงทำได้ยาก เพราะประชาชนมักต้องอาศัยหน่วยงานอื่นในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (จังหวัดสุพรรณบุรี, สทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ในฐานะประชาชนทั่วไปมองว่าศาลรัฐธรรมนูญอยู่ไกล ทั้งไกลในแง่ของที่ตั้ง

และไกลจากความเกี่ยวข้องกับประชาชน มองว่าประชาชนสามารถเข้าไปใช้สิทธิได้ยาก โดยส่วนใหญ่จะรู้จักศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์เมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญ ส่วนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นสิทธิเสรีภาพไม่ได้มีการเผยแพร่ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การประชาสัมพันธ์ที่น้อย ประชาชนทั่วไปจึงยังไม่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงศาลแล้ว ไม่ว่าจะเป็ศาลใด ๆ ประชาชนไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยว แม้ตนเองจะถูกสิทธิและเสรีภาพ ถูกรังแก ถูกเอาเปรียบก็ตาม แต่ก็ไม่กล้าที่จะเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรม ส่วนใหญ่จะเข้าหาผู้นำชุมชน ร้องทุกข์กับผู้นำ เกิดการพูดคุยไกลเกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ในการประชุมประจำเดือนของผู้นำชุมชน แม้จะมีหน่วยงานกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ อาทิ กระทรวงเกษตรฯ กรมประมง แต่ยังไม่มียข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญที่ส่งมาประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำชุมชนได้รับรู้รับทราบ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) ในหลายพื้นที่ประชาชนส่วนมากอาศัยอยู่ในชนบททำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๒.๕) คุณลักษณะของประชาชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไปตามวัย อาทิ ประชาชนที่อายุในช่วง ๕๐ ขึ้นไป การศึกษาข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์อาจสะดวกมากกว่า การศึกษาค้นคว้าจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต แต่สำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์สะดวกมากกว่าจากโทรทัศน์ ดังนั้นหากมีการประชาสัมพันธ์จึงควรมีหลากหลายรูปแบบ เพราะหากใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจไม่ได้ผล (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

นอกจากนี้ในบางจังหวัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ เป็นชาวเผ่าผู้ไท ทำให้ไม่สามารถรับรู้ หรือเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญได้ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) บางส่วนมองว่า ด้วยประชาชนในชนบทมีวิถีชีวิตที่ไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ด้วยมีทัศนคติว่า “ไม่มีเงิน ไม่ชนะ” การเข้าถึงต้องมีนาย มีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เห็นความสำคัญของการทำงานเลี้ยงชีพตนเองมากกว่า ไม่ทราบกฎหมาย ถ้าไม่เป็นคดีความจะดีที่สุด (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) จึงทำให้ประชาชนกลัวหน่วยงานยุติธรรม แม้แต่สำนักงานยุติธรรมเองที่ลงไปทำงานในพื้นที่บางครั้งประชาชนยังไม่รู้จัก เพราะประชาชนกลัวที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาล กับตำรวจ หรือกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ (จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๕.๒.๒ ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านความอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน และด้านการทำหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

(๑.๑) กลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย

(๑.๑.๑) เพราะเกี่ยวข้องโดยตรง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย เพราะเมื่อมีประเด็นข้อขัดแย้งในเรื่องของกฎหมาย มีข้อโต้แย้งก็สามารถนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) เห็นว่ากระบวนการเข้าถึงไม่ยุ่งยาก การมายื่นคำร้องทำได้โดยง่าย ทั้งไปยื่นด้วยตัวเอง หรือไปยื่นที่หน่วยงานที่มีอำนาจในการส่งคำร้องไปศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๒) เพราะมีประสบการณ์ มองว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย ด้วยเพราะเคยมีประสบการณ์ เช่น เคยเข้าไปค้นคว้าวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช. ที่ว่า ป.ป.ช. ข้อมูลความผิดอย่างไร ต้องปฏิบัติอย่างไร ด้วยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช. หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อถูก ป.ป.ช. ชี้มูล ไม่อาจที่จะเปลี่ยนแปลงความเห็นของ ป.ป.ช. ได้ (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เพราะเคยเข้าไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ เคยผ่านกระบวนการ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) บางคนเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่าเข้าถึงไม่ยาก เป็นการยื่นคำร้องผ่านจดหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญจะทำใบตอบรับส่งกลับมาพร้อมทั้งชี้แจงเหตุผลในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้เกิดความประทับใจในการให้บริการ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๓) เพราะเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่สามารถเข้าไปศึกษาข้อมูล เข้าถึงการยื่นคำร้อง การร้องเรียน หรือร้องทุกข์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้มากขึ้น รวมไปถึงส่วนราชการต่าง ๆ มีระบบการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ผ่านระบบ IT เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเว็บไซต์ที่ประชาชนสามารถยื่นข้อร้องเรียนผ่านเว็บไซต์ได้ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ประชาชนสามารถจะยื่นคำร้องผ่านทางเว็บไซต์ได้ทันที ทำให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสามารถเข้าถึงได้ง่าย และรวดเร็วมากขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต ดังนั้นจึงเห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนสามารถทำได้ง่าย (สมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

ดังนั้นจึงมองว่าบุคคลธรรมดาจะสามารถเข้าถึงกระบวนการนี้ได้ สามารถยื่นผ่านองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่าน่าจะเพียงพอแล้ว “ไม่ยาก จนเกินไป” (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) และไม่ได้ยากสำหรับประชาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ เพราะสามารถเข้าเว็บไซต์ของผู้ตรวจการแล้วก็พิมพ์เข้าไป และผู้ตรวจการก็ต้องมีหน้าที่ต้องดำเนินการ เหมาะสมสำหรับคนที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ หรือ generation ที่ทำงานอายุ ๓๐ - ๔๐ เชื่อว่าเข้าถึงได้ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๔) เพราะได้รับการอบรมให้ความรู้ ในกรณีของสถาบันการศึกษานั้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปอบรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมในรายวิชาเกี่ยวกับการด้านทุจริต ซึ่งในหลักสูตรด้านทุจริตจะครอบคลุมทุกเรื่อง ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นมีการเรียนการสอนในวิชาสังคมพื้นฐาน จะเกี่ยวข้องกับกฎหมายพื้นฐานเบื้องต้น อาทิ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ โดยหน่วยงานของ ป.ป.ช. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการมาอบรม มาปลูกฝังความรักชาติ สถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ทำให้ครู และนักเรียนมีความรู้มากขึ้น ครูบางคนยังเป็นจิตอาสา ๙๐๔๕ บางคนออกไปบรรยายให้ความรู้ตามหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้เห็นว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญทำได้ง่าย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๕) เพราะมีช่องทางการยื่นคำร้องที่หลากหลาย ไม่เสียค่าใช้จ่าย เห็นว่ากระบวนการในการเข้าถึงเป็นไปได้โดยง่าย เพราะว่ามีทั้งกรณีที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้เอง หากเป็นหน่วยงานราชการสามารถเขียนคำร้องเป็นหนังสือราชการได้ มีแบบฟอร์มเหมือนเช่นศาลยุติธรรม สามารถยื่นผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ได้ จึงน่าที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) อย่างไรก็ตามแม้กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าง่าย แต่ประชาชนมักไม่กล้าที่จะติดต่อ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

รวมถึงในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญยังมีการรับคำร้องผ่านผู้ตรวจการหรือร้องผ่านทางศาลยุติธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมมีอยู่ในหลายจังหวัด (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) อีกทั้งยังเห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญไม่มีค่าใช้จ่าย เชื่อมั่นว่าประชาชนจะสามารถที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) รวมถึงการยื่นคำร้องไม่จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งทนายความ มองว่าเป็นการอำนวยความสะดวกอีกทางหนึ่ง ต่างจากศาลยุติธรรมต้องมีทนายเข้ามาช่วย ฉะนั้นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมองว่ามีความสะดวกพอสมควร (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๖) อื่น ๆ อาทิ มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้รู้สำหรับผู้ติดตาม สำหรับหน่วยงานภาครัฐ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) ใครก็

^๔ จิตอาสาฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจราจร หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชน การแนะนำ เส้นทาง การแจ้งอุบัติเหตุการจราจรให้เจ้าพนักงานทราบ

สามารถเข้าถึงได้เพราะมีหลักการ มีวิธีการ มีเงื่อนไขกำหนดไว้ในกฎหมาย เมื่อทำตามกระบวนการนั้น ๆ ก็สามารถเข้าถึงได้ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่านักการเมืองที่มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น ๆ โดยตรงสามารถเข้าถึงได้ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ในแง่ของการพิจารณาพิพากษาคดี ถือว่าประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

อย่างไรก็ตาม (๑) มีข้อกังวลว่าหากประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้สะดวกมากเกินไป อาทิ การยื่นตรงสู่ศาลรัฐธรรมนูญ อาจทำให้เกิดคำร้องจำนวนมากทำให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหารประเทศ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) เพราะถ้าเข้าถึงง่ายก็จะเป็นปัญหา เช่น ศาลยุติธรรมเอง หากประชาชนเข้าถึงง่าย ประชาชนสามารถฟ้องได้เอง คดีก็จะมากจึงต้องมีการแก้ไขกฎหมาย ว่าคดีที่จะขึ้นสู่ศาลฎีกาได้จะต้องขออนุญาตยื่นคำร้อง ดังนั้นในส่วนของการเข้าถึงตรงนี้ เห็นด้วยว่าจะต้องผ่านตัวหน่วยงาน ที่จะต้องมาตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) (๒) แม้จะมีช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย แต่ด้วยประชาชนทั่วไปไม่นิยมเข้าไปศึกษาข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องหาวิธีการที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในช่องทางอื่น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึงโดยง่ายจึงได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) (๓) ในกรณีของสถานศึกษาจะมีกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา และวัฒนธรรม ได้มีการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง จึงเห็นว่่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีขาดความลึกซึ้ง (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒) กลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก

(๑.๒.๑) เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ มองว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนของภาคประชาชนทำได้ยาก ด้วยเพราะมีประชาชนเพียงจำนวนไม่มากนักที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะหากเป็นประเด็นที่ประชาชนไม่สนใจแล้ว ประชาชนจะไม่เข้ามาศึกษา เข้ามาดูรายละเอียดต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนขาดความรู้ ขาดความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้เพราะขาดความรู้ ไม่รู้ว่าจะติดต่ออย่างไร ต้องทำอย่างไร ต้องเดินทางไปยื่นคำร้องโดยตรงหรือไม่ ทำให้มองว่ายุ่งยาก (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) เพราะการเผยแพร่ข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญยังมีน้อย ทำให้ประชาชนทั่วไปยังเข้าไม่ถึง (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) บางคนแม้จะเป็นนักกฎหมายยังไม่ทราบว่าจะต้องยื่นเรื่องที่ไหน เห็นว่าเข้าถึงได้ยาก (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) บางท่านไม่รู้ว่าจะต้องยื่นเรื่องอย่างไร ต้องทำอย่างไร มีขั้นตอนอะไรบ้าง อีกทั้งเคยมีประสบการณ์ในการไปศาลอื่น ๆ เช่น ศาล

ล้มละลายกลางทำให้เห็นว่าการยื่นข้อร้องเรียนต้องเขียนภาษากฎหมาย ซึ่งยากเพราะไม่รู้ว่าจะร่าง
สำนวนอย่างไร จะเขียนอย่างไร (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

รวมไปถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ ประชาชนยัง
ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าคดีใดเป็นของศาลใด เช่น เมื่อโดนรถชน ประชาชนควรขึ้นศาลใด เป็นต้น ศาล
รัฐธรรมนูญก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากศาลรัฐธรรมนูญให้ความรู้กับประชาชนน้อย การเข้าถึง
ของประชาชนก็ยิ่งยากขึ้น (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

**(๑.๒.๒) เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาล
รัฐธรรมนูญ** แม้แต่หน่วยงานราชการก็ยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกันกับ
ประชาชนขาดความรู้ว่าจะยื่นคำร้องอย่างไรต่อศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องมีการยื่นหรือไม่ ทำให้เกิดความรู้สึก
ว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงได้ยาก (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดเชียงราย,
สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เมื่อหน่วยงาน
ราชการขาดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้เมื่อประชาชนเข้ามาขอคำปรึกษา หน่วยงานไม่สามารถให้
คำแนะนำแก่ประชาชนได้ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) หรือแม้แต่หน่วยงานเองยัง
เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีการเมือง การปกครอง การยุบพรรค และเห็นว่าอาจเป็นเพราะ
ศาลรัฐธรรมนูญยังขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้มองว่าเข้าถึงยาก (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑
พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ประชาชนทั่วไปก็ไม่แน่ใจว่า อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมี
เพียงใด หากเป็นนักกฎหมายที่เรียนกฎหมายมา ก็อาจจะพอรู้ว่าอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ใน
มาตรา ๒๑๐ แล้วก็มีอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง เช่น บอกว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ ข้อ
แรกบอกว่า พิจารณา และวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือด้านกฎหมาย แต่ด้วย
กฎหมายที่จะขึ้นไปสู่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่กฎหมายทั่วไป เช่น ระเบียบ กฎ เป็นกฎหมายที่ต้องร่าง หรือ
ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ วิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น พระราช
กำหนด พระราชบัญญัติ ซึ่งเห็นว่าประชาชนทั่วไปไม่รู้ว่ามีเฉพาะพระราชกำหนด หรือพระราชบัญญัติ
เท่านั้น ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัย แม้ว่าบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญจะบอกว่าการยื่น
คำร้อง และเงื่อนไขการยื่นคำร้อง การพิจารณา การวินิจฉัย การดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญนั้นให้
เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ต้องไปดูกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญด้วย ไม่สามารถพิจารณาได้เฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างเดียวทำให้การเข้าถึง
ศาลรัฐธรรมนูญทำได้ยากขึ้น (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

มองว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชนโดยตรง และครอบคลุมในวงกว้างมาก แต่ตรงกันข้ามประชาชนเองไม่สามารถที่จะเข้าไปใช้สิทธิ
หรือเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงโดยง่าย เว้นแต่จะเป็นในเรื่องของกลุ่ม
บุคคลหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ยิ่งหากเป็นประชาชน หรือบุคคลธรรมดาเข้าถึงยาก (จังหวัดอำนาจเจริญ,
สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๓) เพราะเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีการเมือง

นอกจากนี้ ประชาชนยังมองว่าหากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็อาจจะเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย แต่หากเป็นประชาชนทั่วไปโอกาสที่จะเข้าถึงเป็นไปได้น้อย ด้วยประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่ามีเพียงประเด็นเรื่องการเมืองเท่านั้นที่เข้าสู่วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) ทำให้เห็นว่าเข้าถึงได้ยากเพราะเข้าใจว่าเป็นศาลที่วินิจฉัยเพราะด้านการเมือง

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางท่านเห็นว่า ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก เพราะนอกจากจะไม่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดแล้ว ประชาชนยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเมือง ด้วยมีความวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองมาก (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เพราะไม่ทราบศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเรื่องอะไรบ้าง หากพิจารณาจากสื่อมวลชนเห็นว่ามีเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับคดีพรรคการเมือง (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนรู้เฉพาะศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเรื่องการยุบพรรคก้าวไกล วินิจฉัยคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีแต่ละรัฐ เพียงแค่ประเด็นนี้ ส่วนการเข้าถึงอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร ระเบียบการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างไรไม่ทราบ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๔) อยู่ห่างไกล ประชาชนนิยมติดต่อกับหน่วยงานโดยตรงใน

พื้นที่ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยจากประสบการณ์ของศูนย์ดำรงธรรมพบว่า เมื่อประชาชนเข้ามาร้องทุกข์โดยตรงกับหน่วยงาน เรื่องที่ประชาชนเข้ามาร้องเรียนมักเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ แตกต่างกันไป กระจ่ายไปตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งประชาชนจะต้องเข้าไปติดต่อประสานงานเพื่อให้เกิดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นจึงเห็นว่าในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญก็น่าที่จะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรมคือ ไม่สะดวก และเข้าถึงยาก รวมถึงมองว่าเสียค่าใช้จ่ายในการติดต่อประสานงาน (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจะมีอยู่แต่เฉพาะในชุมชน “อยู่แค่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านไกลเกลี่ย” หากไม่สามารถไกลเกลี่ยได้จึงขึ้นมาที่ศูนย์ดำรงธรรมของอำเภอ ทำให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับประชาชน เกี่ยวข้องกับนักการเมืองมากกว่า โดยมองว่าในกรณีของประชาชนในพื้นที่ มักเป็นข้อขัดแย้งที่ไม่รุนแรงมาก แตกต่างจากนักการเมือง ทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

อีกทั้งด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีที่ตั้งอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนมองว่าที่ตั้งของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ไกล มีความยุ่งยากในการติดต่อ โดยเฉพาะสำหรับคนที่ไม่มีความรู้มาก่อน (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) เข้าถึงยาก เนื่องจากอยู่ต่างจังหวัด ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าไปที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ประชาชนไม่รู้ว่าจะต้องไปยื่นคำร้องกับศาลรัฐธรรมนูญที่ไหน ด้วยในจังหวัดไม่มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ หากประชาชนสามารถยื่นคำร้องที่

จังหวัดได้ หลังจากนั้นอาจพิจารณาการประชุมออนไลน์ หรือว่าผ่านศาลจังหวัด ก็น่าจะดีกว่า (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๕) เพราะขาดประสบการณ์ ด้วยประชาชนบางคนเคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลอาญา ศาลยุติธรรม หรือศาลฎีกา ทำให้มองว่าในกรณีของศาลอื่น ๆ นั้น ตนเองสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ในส่วน of ศาลรัฐธรรมนูญนั้น ประชาชนยังไม่มั่นใจ ด้วยเพราะยังไม่มีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) บางคนอาจไม่เคยเข้าสู่กระบวนการของศาลยุติธรรมมาก่อน ส่วนบางคนเคยมีประสบการณ์ในการฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญาบ้าง แต่ศาลรัฐธรรมนูญยังถือว่าไกลตัว แม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึง แต่ตัวของประชาชนเองยังไม่เห็นว่าตนเองจะสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญในส่วนใดได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) บางคนไม่เคยไปศาลส่วนมากพูดคุยไกล่เกลี่ยอยู่ในชุมชนไปไม่ถึงชั้นศาล (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗) ดังนั้นการไม่มีประสบการณ์ทำให้ประชาชน “กลัวศาล” กลัวที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม คำว่าศาลในความรู้สึกของชาวบ้านจะกลัวมาก เพราะไม่เคยมีประสบการณ์ แต่หากคนที่เคยมีประสบการณ์ เช่น เคยไปโรงพักมาก่อนอาจจะไม่กลัว ทั้งนี้ความกลัวเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๖) เพราะคิดว่ายังมีค่าใช้จ่ายบางอย่างที่ต้องเสีย ประชาชนมองว่าเข้าถึงได้ยาก ด้วยเพราะแม้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลอื่น ๆ จะไม่มีค่าใช้จ่าย แต่ในทางปฏิบัติแล้วประชาชนเข้าใจว่าการยื่นคำร้องแต่ละครั้งนั้นต้องใช้เอกสารจำนวนมาก ทำให้ประชาชนไม่สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมเอกสาร (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) บางท่านเห็นว่าการไปยื่นที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) มองว่าผู้ที่ไม่มีเงินเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ ประชาชนทั่วไปเข้าไม่ถึง (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๗) เพราะประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และมีความเชื่อมั่นองค์กรอื่นมากกว่า ประชาชนมองว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมผ่านหน่วยงานต่าง ๆ นั้นมีความลำบาก มองว่าหากตนไม่จำเป็นแล้ว ก็ไม่ต้องการที่จะติดต่อกับหน่วยงานราชการ “หากบอกว่าไปติดต่อราชการก็มองไปทางที่ลบแล้ว ไม่ได้มองไปทางบวก” มองว่าข้าราชการไม่มีความยุติธรรม มีระบบพวกพ้อง มองว่าประชาชนเสียเปรียบหน่วยงานราชการ “ยังใจก็ไม่ได้รับความเป็นธรรม” (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) ด้วยสังคมของไทยเป็นระบบอุปถัมภ์ ทำให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมผ่านทางสื่อเป็นหลัก ไม่ได้มาที่ภาครัฐ เพราะเชื่อมั่นสื่อมากกว่าเชื่อมั่นรัฐ มีความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างต่ำ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ส่วนภาคเอกชนไม่อยากเป็นคดีความ เพราะเห็นว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการ ไม่อยากจะเป็นคู่กรณีกับรัฐ อีกทั้งยังไม่มี ความชำนาญด้านกฎหมาย (จังหวัดปทุมธานี,

สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) โดยไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยว ทั้งสถานีตำรวจ และศาล (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๘) เพราะมีกระบวนการซับซ้อน ยุ่งยาก ต้องใช้เวลา ต้องผ่านหน่วยงาน บางท่านเห็นว่า แม้ว่าการยื่นคำร้องจะสามารถทำได้หลากหลายช่องทาง แต่การที่ประชาชนจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจริง ๆ ในระดับที่ศาลจะพิจารณารับคำร้องได้นั้นค่อนข้างซับซ้อน ค่อนข้างที่จะมีข้อจำกัด ทำให้มองว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญทำได้ยาก (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) โดยประชาชนอาจมองว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต้องใช้ทั้งเวลาใช้ทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ หรือความรู้ โดยมีความรู้สึกว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมต้องใช้ปัจจัยหลายปัจจัย ดังนั้นหน่วยงานยุติธรรมบางหน่วยงาน อาทิ ยุติธรรมจังหวัด จึงต้องมีกองทุนยุติธรรมไว้สำหรับช่วยเหลือประชาชนที่บางครั้งอาจเข้าไม่ถึงความยุติธรรม โดยเป็นการช่วยเหลือทั้งบริการด้านกฎหมาย หรือการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แม้แต่เจ้าหน้าที่รัฐเองยังมองว่าเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก โดยเฉพาะเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีเฉพาะส่วนกลาง ยิ่งทำให้ประชาชนมองว่าเข้าถึงได้ยากมากยิ่งขึ้น (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) มองว่าในการยื่นคำร้อง เมื่อพิจารณาจากกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่าเข้าถึงได้ค่อนข้างยาก ไม่ว่าจะเป็นด้วยตนเอง ส่งคำร้องทางไปรษณีย์ ยื่นทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ตาม ด้วยกระบวนการการร่างคำฟ้องมีความซับซ้อน อีกทั้งโอกาสที่ศาลจะรับพิจารณาวินิจฉัยค่อนข้างยาก เพราะคำฟ้องต้องบรรยายประเด็นโต้แย้งว่ากฎหมายที่หน่วยงานของรัฐใช้มีปัญหา และขัดแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอย่างไร (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เห็นว่าการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญยาก เพราะต้องไปผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) มองว่าเข้าถึงยากเพราะมีทัศนคติว่าหาเป็นราชการจะมีขั้นตอน มีภาษากฎหมาย ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๙) เพราะขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี แม้ปัจจุบันนี้ศาลทุกศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรมจะมีระบบอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยแต่ละศาลพยายามที่จะดำเนินการในลักษณะเชิงรุก แต่ด้วยประชาชนในพื้นที่ชนบทขาดความเชี่ยวชาญ ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี แตกต่างจากชุมชนในเมืองที่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลได้ง่าย ดังนั้นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจึงควรมีการพัฒนาให้หลากหลายช่องทางไม่ควรพัฒนาเฉพาะช่องทางออนไลน์แต่เพียงอย่างเดียว ในส่วนของภูมิภาคควรมีการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านด้วยเสียงตามสาย ซึ่งยังคงใช้อยู่ การประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน ซึ่งยังมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ประชาชนในวัยหนึ่งที่ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ อาจไม่สามารถยื่นคำร้องผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้ตรวจการแผ่นดินได้ ดังนั้นจึงเห็นว่าหากเชื่อมโยงการเข้าถึงกับหน่วยงานของรัฐ เช่น ศูนย์ยุติธรรม หรือหน่วยงานที่เป็นตัวแทนในแต่ละจังหวัด ไม่ใช่แค่เฉพาะผู้ตรวจการแต่ละจังหวัด ระดับท้องถิ่นที่สามารถเป็นตัวแทนที่จะรับเรื่องแทน

ประชาชนได้ ก็อาจจะทำให้ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญลดลง (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๐) เพราะไม่เกี่ยวข้อง ไกลตัว ไม่สนใจ มองว่าประชาชนสนใจเฉพาะหน่วยงานที่สามารถจะช่วยเหลือประชาชนได้ เช่น ในด้านปกครอง หากเป็นที่อำเภอ ได้แก่ ศูนย์ดำรงธรรม หากเป็นศาล จะเป็นศาลปกครอง ทำให้ไม่รู้จักรับกระบวนการเข้าถึงของศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีความรู้ทางด้านนี้น้อย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ทำให้มีความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยที่ออกมา จึงเห็นว่าเข้าถึงยาก (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) โดยแม้จะมีช่องทางให้เข้าทางการส่งอิเล็กทรอนิกส์ หรือว่าช่องทางต่าง ๆ แต่ประชาชนจะรู้สึกว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญอยู่ไกลตัว หรืออยู่สูงจากตัวเองมาก เพราะในปัจจุบันข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญที่ประชาชนได้รับจะทราบจากโทรทัศน์ มากกว่าการลงมาสื่อสารโดยตรงกับประชาชน (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

หากเป็นประชาชน เกษตรกร เมื่อเกิดข้อพิพาท ข้อปัญหาต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานในอำเภอเข้าไปไกล่เกลี่ย หากมีข้อร้องเรียนถึงศาล ก็มักจะเป็นศาลแพ่ง ศาลปกครอง ประชาชนยังไม่มองไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงเห็นว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญทำได้ยาก และไกลตัวประชาชน (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนคิดว่าไม่จำเป็นสำหรับตนเองเพราะจับต้องไม่ได้ อยู่ห่างจากตัวประชาชนมาก ประชาชนสนใจเฉพาะปัญหาในชีวิตประจำวัน “วุ่นวายแล้วใครจะช่วยฉัน ให้อำนาจแล้วใครจะคืน” (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดสงขลา, สนทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) สนใจแต่เฉพาะเรื่องปากท้อง ชีวิตประจำวัน (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) หรือแม้แต่เด็ก และเยาวชน ก็จะสนใจกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันมากกว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) สำหรับประชาชน หากมีกรณีพิพาทจึงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง แต่ในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งวินิจฉัยกฎหมายที่มันขัดกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ไม่ใช่ที่เป็นข้อพิพาท ประชาชนจึงไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวได้ง่ายเหมือนศาลอื่น ๆ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) แม้แต่นิติกรบางที่ยังไม่รู้ เพราะไม่ได้สนใจ ไม่ได้ทำเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ทำคดีปกครองศาลปกครอง (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลอาจจะเข้าไม่ถึง อาจจะไม่มีความรู้เรื่องของศาลรัฐธรรมนูญด้วยการใช้ชีวิตไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังมีมุมมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลของคนชั้นสูง คนที่มีเงิน คนที่มีอำนาจเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงได้ เมื่อมีข้อพิพาทเล็กน้อยอาจจะสิ้นสุดในจังหวัดเท่านั้น ไม่เข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๑) เพราะมองว่าต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางคนเห็นว่าการยื่นคำร้อง หรือทำคำฟ้องเข้าไปต้องอ้างข้อกฎหมายให้เข้ากับคำร้อง เพราะหากไม่เข้าถึงคำร้องนั้น ๆ จะถูกตีตกไป ดังนั้นจึงเห็นว่าผู้ร้องจะต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) แม้แต่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นทนายความยังมองเห็นว่าการเข้าถึงทำได้ยาก เนื่องจากมองว่าผู้ยื่นคำร้องต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมาย ในขณะที่กฎหมายเข้าใจได้ยาก ประชาชนไม่เข้าใจภาษากฎหมาย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ในมุมมองของประชาชนเห็นว่าประชาชนไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการ หรือ ถ้อยคำทางกฎหมาย (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๒) เพราะไม่ถึงรู้สิทธิของตนเอง โดยมองว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีขั้นตอน ช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น ทางออนไลน์ ทางไปรษณีย์ แต่ด้วยประชาชนไม่รู้สิทธิ หรือหน้าที่ของตัวเองว่าเรื่องไหนบ้างที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้บ้าง จึงทำให้มองว่าประชาชนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๓) เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก มองว่าหากกล่าวถึงศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเข้าใจว่าเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระดับประเทศมากกว่าการเมืองระดับท้องถิ่น หรือประชาชนไม่มีความเกี่ยวข้อง (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ต่างจากหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ โดยการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะมาจากงานทางด้านศาลยุติธรรม ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างจะไกลตัว (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๔) เพราะขาดการทำงานเชิงรุก ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ยาก ได้มีการตั้งคำถามว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้ทำงานเชิงรุกเพื่อให้เกิดการเข้าถึงในกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร อาทิ การนำกฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ มาตรวจสอบ ด้วยเพราะการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่ได้พิจารณาเฉพาะการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมผ่านการนำกฎหมายไปวินิจฉัย (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๒.๒.๑๕) เพราะประชาชนบางกลุ่มมองว่าตนเองไม่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาคธุรกิจมองว่าตนเองไม่มีความเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ ภาคธุรกิจส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาลจังหวัดมากกว่า เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เช่น อัยการ ตำรวจ ศาลยุติธรรม ส่วนศาลรัฐธรรมนูญมองว่าเป็นศาลที่พิจารณาเฉพาะด้านการเมือง ทำให้เห็นว่าภาคธุรกิจไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ อีกทั้งยังมองว่าสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อของภาครัฐ อาทิ ประชาสัมพันธ์จังหวัด ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ทำให้ภาคประชาชนยังเข้าไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๒.๑๖) อื่น ๆ

- อาคารสถานที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำให้คนไม่กล้าที่จะเข้าไปติดต่อ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)
- ผู้พิการเข้าถึงได้ยาก (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๒) ด้านความเป็นอิสระ โดยมีทั้งกลุ่มที่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ และกลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ โดย

(๒.๑) กลุ่มที่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ

๑) เพราะเชื่อมั่นว่าศาลทุกศาลยึดหลักความเป็นอิสระ ภาครัฐ มีความเชื่อมั่นว่าทุก ๆ ศาลมีความเป็นกลางเป็นอิสระ โดยมองว่า ไม่ว่าจะเป็นศาลใด การพิพากษา/ การวินิจฉัยอิงตามข้อเท็จจริง ตามข้อมูลที่นำเสนอ สื่อไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสิน ไม่มีผู้ใดสามารถที่จะไปครอบงำ หรือไปโน้มน้าว หรือไปทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตัดสินในเชิงที่ผิดต่อหลักการ หรือบทบัญญัติที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมได้ เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นศาลสูงจะต้องให้ความยุติธรรมกับหน่วยงานที่มองว่าได้รับผลกระทบจากการละเมิด หรือไปละเมิดตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มองว่าศาลรัฐธรรมนูญยังมีความลุ่มลึกในการวินิจฉัย และสามารถให้ความยุติธรรมกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเชื่อมั่นว่าทุกศาล ตามหลักการมีความเป็นอิสระ (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) แต่ด้วยศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัย ความเห็นของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละท่านอาจมีความแตกต่างกัน ไม่ได้มีความคิดเห็นไปทางเดียวกันทั้งหมด แต่ด้วยการวินิจฉัยทางด้านการเมืองอาจ “มีความถูกต้องแต่ไม่ถูกใจ” มีฝ่ายหนึ่งที่ได้ประโยชน์ ฝ่ายหนึ่งที่เสียประโยชน์อยู่แล้ว ทำให้ถูกตั้งคำถามเรื่องความเป็นอิสระ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ภาคเอกชนในบางจังหวัด ผู้นำชุมชนบางแห่งมองว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระมาก (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) และเห็นว่าหากศาลมีความเป็นอิสระ ก็จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในผลการวินิจฉัยของศาล (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่รักษาความเป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญจึงถือว่าเป็นอิสระ (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ในฐานะทนายความ เนื่องจากเรียนมาตั้งแต่ระดับอุดมศึกษา ได้ศึกษาในส่วนของกฎหมายรัฐธรรมนูญมา ในขณะที่เรียนมีความเชื่อมั่นศรัทธาในความเป็นอิสระ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๒) เพราะเชื่อมั่นในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การได้มาซึ่งตุลาการแต่ละท่านเป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ได้อิงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผ่านการกลั่นกรองมาอย่างดี (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑

พฤศจิกายน ๒๕๖๗) มีการตรวจสอบคุณสมบัติของตุลาการหลายขั้นตอน เห็นว่ามีกระบวนการตรวจสอบมาดีแล้ว (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เชื่อมั่นในกระบวนการของศาล (สมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เมื่อมีกระบวนการคัดเลือก/สรรหาเข้ามา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงทำหน้าที่เต็มที่ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) นอกจากนี้เมื่อดูจากองค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระทั่วไป เชื่อมั่นว่ามีความเป็นอิสระ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

ในส่วนของภาครัฐมีความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระของตุลาการ เนื่องจากว่าคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง ๙ ท่านจะมีคณะกรรมการสรรหา เป็นกฎระเบียบขององค์กรอิสระ ซึ่งองค์กรสรรหาการจะได้มาครบทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง อาทิ ท่านประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ผู้นำฝ่ายค้าน ประธานรัฐสภา เป็นต้น (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗) กระบวนการสรรหา หรือที่มาเป็นกระบวนการตามกฎหมาย เป็นตามกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗) เพราะเกิดจากตัวแทนจากหลาย ๆ ส่วนมารวมกัน กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๓) เพราะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
 เพราะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ กระบวนการในการได้มาซึ่งตุลาการทั้ง ๙ ท่าน แต่ละท่านต่างมีความรู้ และประสบการณ์ในการทำงานก่อนที่จะได้มาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยให้เป็นไปตามความเห็นของตนเอง (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีทั้งนักกฎหมาย นักรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างกฎหมายกับการปกครอง ทำให้มีความเชื่อมั่น (สมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ยังมีความมั่นใจ และเห็นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหลายท่านเป็นคนดีอยู่ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) นับถือในตัวบุคคล และผลงาน (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ถ้าตุลาการน่าเชื่อถือ ประชาชนก็จะเชื่อมั่นในความเป็นอิสระ (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๔) เพราะคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกัน
ไม่จำเป็นต้องเอกฉันท์ เพราะคำวินิจฉัยของแต่ละคนบางครั้งมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ด้วยยึดเสียงส่วนมาก การโหวตเสียงก็จะต้องมีความคิดเห็นของทั้ง ๙ ท่าน ทำให้เห็นถึงความเป็นอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละท่าน (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) เชื่อในการให้เหตุผล และเชื่อในความอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ในการพิจารณาของตุลาการแต่ละท่านก็มีความเป็นอิสระอยู่แล้ว เพราะว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือว่าผูกพันทุกองค์กร การพิจารณาวินิจฉัยของตุลาการจะมีคำวินิจฉัยส่วนตน ซึ่งมีการเผยแพร่ประกาศผ่านเว็บไซต์ และพระราชกิจจานุเบกษา ในส่วนนี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพราะว่าไม่จำเป็นต้องเป็นเอกฉันท์ แต่ละท่านมีอิสระเต็มที่ในการพิจารณาวินิจฉัยยก

เหตุผลประกอบคำวินิจฉัย แล้วมีการเผยแพร่แสดงถึงความเป็นอิสระพอสมควร (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๕) เพราะเป็นการดำเนินงานตามตัวบทกฎหมาย ในมุมของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนนั้นเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยเป็นการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรม ตามตัวบทกฎหมาย อย่างไรก็ตามการทำหน้าที่ได้ดีมาน้อยเพียงใดนั้นอาจจะต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่เข้าสู่กระบวนการในการพิจารณาของทางศาล (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) การแสวงหาข้อเท็จจริง และใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายที่กำกับดูแลองค์กรอย่างเคร่งครัด (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) การตัดสินใจของศาลรัฐธรรมนูญยังตัดสินใจตามข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานในส่วนนี้ก็มีน้ำหนัก (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๖) เพราะประชาชนมีความพึงพอใจในผลการวินิจฉัย มองว่าศาลมีอิสระ สามารถวินิจฉัยได้อย่างยุติธรรม ประชาชนมีความพึงพอใจ เช่น การตัดสินสิทธิพรรคการเมือง เห็นว่าผลการวินิจฉัยมีความถูกต้อง ควรเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระต่อไป (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ด้วยศาลรัฐธรรมนูญตั้งขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ และได้ทำหน้าที่วินิจฉัยประเด็นต่าง ๆ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อเป็นสถาบันค้ำยันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยประชาชนไม่สามารถโต้แย้งได้ แม้ผลการตัดสินนั้นจะมีทั้งคนที่ชอบและไม่ชอบ แต่เมื่อพิจารณาจากภาพรวมแล้วเกิดประโยชน์ต่อประเทศ ประชาชนยอมรับ จึงมองว่าศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างมีอิสระที่มากกว่าทุกองค์กร อย่างไรก็ตามมองว่าแม้ศาลจะมีความเป็นอิสระ แต่ก็ต้องมีการถ่วงดุล สามารถตรวจสอบได้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๗) อื่น ๆ

- ทั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ละท่านจึงไม่ได้ขึ้นตรงต่อใคร ถือว่าอิสระ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สัมภาษณ์, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

- ด้วยมีกระบวนการ “Check and Balance” หากมองว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นธรรม เราสามารถใช้กระบวนการถอดถอนตุลาการได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การเข้าชื่อกันเพื่อให้วุฒิสภาเป็นคนเข้าชื่อลงมติถอดถอน ทำให้มองว่ามีความเป็นอิสระมาก

- เห็นว่าหากเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรม ถ้าประชาชนถูกใจก็จะเห็นว่าอิสระ ว่ายุติธรรม แต่ถ้าไม่ถูกใจประชาชนก็เห็นว่าไม่ยุติธรรม (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

- ด้วยมมติ เช่น ๘ : ๑ รวมถึงการเห็นแย้ง ความเห็นทางด้านวิชาการทางด้านกฎหมายที่ตุลาการแต่ละท่านตีความ อาจทำให้รู้สึกว่ามีอิสระ สื่อมักนำไปตีความ เช่น ๗ : ๑ มาจากใครบ้าง จึงทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีอิสระ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

- ประชาชนอาจมีข้อสงสัยเรื่องการตีความในเชิงข้อกฎหมาย ด้วยศาลรัฐธรรมนูญเป็นการพิจารณาวินิจฉัยเชิงกฎหมายมหาชน ซึ่งกฎหมายมหาชนการพิจารณาจะแตกต่างจากกฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายอาญาซึ่งจะมีการเขียนตัวบทไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่กฎหมายมหาชนในบางเรื่องต้องอาศัยการตีความ อาศัยปรัชญาทางกฎหมาย บางกรณีประชาชนก็อาจจะไม่ทราบว่าเหตุผลใดตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงตีความในลักษณะดังกล่าว ยอมรับว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีแนวทางที่กำหนดไว้ชัดเจนว่าการตีความควรตีความแบบใด ยังไม่มีวิธีพิจารณาเรื่องตีความไว้ชัดเจน เพราะฉะนั้นบางกรณี อาจจะใช้หลักการตีความตามตัวอักษรบ้าง ตีความอย่างกว้างบ้าง อย่างแคบบ้าง เช่น การถือหุ้นเป็นที่ยสงสัยว่าเพราะเหตุใดจึงตีความแบบนี้ เป็นปัญหาในเรื่องการตีความ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระ แต่ด้วยมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเชื่อมั่นจากคามอิสระนั้น ๆ ได้แก่

๑) เห็นว่าอิสระ แต่มีการใช้อำนาจมากเกินไป เห็นว่าความอิสระเป็นดาบสองคม เพราะอาจทำให้เกิดการใช้อำนาจมากเกินไป ขึ้นอยู่กับระบบการตรวจสอบ หรือความโปร่งใสในการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีมากน้อยเพียงใด (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) หากพิจารณาตามกฎหมายแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) มีอำนาจตัดสินใจ ประกอบกับที่มา มาตามรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในความอิสระตุลาการอาจจะมีการพิจารณาความเห็นที่มากเกินไป มองว่าเป็นการให้อำนาจศาลมากเกินไป โดยเฉพาะการพิจารณายุบพรรค (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ทำให้มองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไป สามารถที่จะถอดถอนนักการเมืองที่มาจากเลือกตั้งของประชาชนได้ มองว่าเป็นการตีความอย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขต (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) บางคนเห็นว่าที่มาของศาลรัฐธรรมนูญมาจากผู้พิพากษากับผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ยังมีความรู้สึกว่าคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจมากเกินไป คำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญมีน้ำหนักของเหตุผลในคำตัดสินน้อยจนทำให้ประชาชนทั่วไปไม่อาจเห็นด้วยกับการตัดสิน (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ส่วนในมุมมองของเด็ก Generation ใหม่ มองว่าศาลรัฐธรรมนูญอิสระมากที่จะสามารถตัดสินใจ หรือว่าวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง แต่กลุ่มวัยนี้ต่อต้าน (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๒) เห็นว่าตุลาการบางท่านอาจไม่มีความอิสระ ในภาพรวมในระดับองค์กรมีความอิสระ แต่เมื่อพิจารณารายบุคคลอาจมีตุลาการบางท่านขาดความเป็นอิสระ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๓) เห็นว่าเห็นว่าเป็นอิสระ แต่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก มองว่าในบางครั้งเกิดกรณีของการ “แบ่งพรรคแบ่งพวก” เมื่อพิจารณาจากการนำเสนอของสื่อมวลชน จากการติดตามข่าว (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๔) เห็นว่ามีความเป็นอิสระบางเรื่อง มีความเป็นอิสระในระดับหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลต่อความยุติธรรม มองว่ามีความอิสระในบางเรื่อง แต่หลาย ๆ เรื่อง ผลการวินิจฉัยทำให้เห็นว่า อาจจะมีบางประเด็นที่ไม่อิสระ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๕) เห็นว่าเห็นว่าเป็นอิสระ แต่ด้วยธรรมชาติของมนุษย์มีความเอนเอียง ในข้อเท็จจริงองค์ประกอบของศาล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังประกอบไปด้วยประชาชนคนธรรมดาคนหนึ่ง ดังนั้นจึงมีโอกาสที่จะเอนเอียง (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๖) เห็นว่าเป็นอิสระ แต่ตรวจสอบได้ยาก (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) องค์การยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง ศาลยุติธรรม หรือว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อว่าเป็นอิสระ แต่ความอิสระมีกระบวนการตรวจสอบหรือไม่ อย่างไร (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๗) เห็นว่าเป็นอิสระ แต่คำวินิจฉัยไม่ถูกใจ มองว่าตุลาการน่าที่จะมีความอิสระในการตัดสินใจ เพียงแต่ว่าการตัดสินใจนั้น ๆ ไม่ถูกใจ เพราะเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองเสียส่วนใหญ่ ด้วยกลุ่มการเมืองจะมีมวลชนของตนเอง ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่เสียประโยชน์ก็จะออกมาแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ประชาชนที่คล้อยตามกลุ่มการเมืองเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีความอิสระ เห็นว่าปัญหาในส่วนนี้แก้ไขได้ยากเพราะเหตุผล คือ การใช้ดุลพินิจต้องมีเหตุผลที่แหลมคม (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๘) เห็นว่าเป็นอิสระ แต่สัดส่วนที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากข้าราชการ ผู้ทรงคุณวุฒิมากเกินไป หากพิจารณาจากคุณสมบัติความรู้ ความสามารถ คุณวุฒิ วิทยุคุณวุฒิของตุลาการแต่ละท่านน่าเชื่อถือ เห็นว่ามีสัดส่วนของตุลาการที่มาจากส่วนที่เป็นข้าราชการ ผู้ทรงคุณวุฒิมากเกินไป (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๙) เห็นว่าเป็นอิสระ แต่อาจเกิดการแทรกแซงจากการเมือง จากองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผ่านการคัดเลือกการสรรหาแล้ว คิดว่าน่าที่จะมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ แต่ในเรื่องของทางการเมืองเห็นว่าอาจจะมีพื้นที่ที่การเมืองสามารถเข้าไปแทรกแซงได้ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) มองว่าอิสระไม่เต็ม ๑๐๐% เพราะเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญยังอิงกับการเมือง เพราะการเมืองยังมีอิทธิพลต่อศาลรัฐธรรมนูญอยู่มาก (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ส่วนใหญ่เป็นอิสระ ส่วนน้อยที่ไม่อิสระในการใช้ดุลพินิจของตัวเอง เพราะว่าขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไป ณ ขณะนั้น เช่น สถานการณ์การเมือง เป็นปัจจัยที่ทำให้การใช้ดุลพินิจอาจจะไม่ ๑๐๐ % (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ในบางเรื่องอาจจะมีอิสระ แต่ในบางเรื่องอาจจะไม่มีความเป็นอิสระ เช่น ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวบ้านทั่ว ๆ ไป การคุ้มครองสิทธิ สิทธิเสรีภาพ หรือในบทบัญญัติของกฎหมายบางเรื่อง อาจจะมีอิสระ แต่เมื่อไปเกี่ยวข้องกับการเมือง ความเป็นอิสระอาจจะลดลงได้ อีกทั้งยังเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมักจะให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองมากเกินไป (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๐) เห็นว่าอิสระ แต่ไม่เป็นกลาง ยังมีอคติ เป็นเครื่องมือขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง เชื่อว่ามีอิสระ แต่ถ้าถามว่าเชื่อว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นกลางไหม มองว่าศาลรัฐธรรมนูญบางท่านเลือกข้าง เพราะดูจากผลการตัดสิน สื่อมวลชนสามารถคาดคะเนได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของศาลเองว่ามีพฤติกรรมเกี่ยวกับไปทางไหน (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การวินิจฉัยของตุลาการ เมื่อให้ความเห็นเรื่องใด ก็ควรจะมีเหตุผลที่เป็นความเห็นสากล ไม่มีอคติ เพราะมองว่าบางเรื่องเป็นความเห็นลอยที่ยังไม่มีเหตุผล ประชาชนก็อาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมถึงมีคำวินิจฉัยแบบนั้น มีความเป็นอิสระมากเกินไป แต่ในความเป็นอิสระยังมีอคติ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) มองว่าอิสระมากจนถูกมองว่าเป็นเครื่องมือขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง หรือนอกจากจะทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญแล้ว ก็มองว่าเป็นการพิทักษ์ชนชั้นนำ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๑) เห็นว่าอิสระ แต่กระบวนการคัดเลือกอาจถูกแทรกแซง เชื่อว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระ ไม่มีใครครอบงำ เพียงแต่ว่าขั้นตอนการเข้ามาของตุลาการ อาจมีผู้ที่มิอำนาจที่ทำการคัดเลือกคนที่ผลประโยชน์ของตัวเองเข้ามา (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เห็นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระมาก ด้วยเพราะคนที่เป็นตุลาการต้องมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่ง แต่ด้วยกระบวนการสรรหาเป็นธรรมดาอาจจะต้องเลือกคนที่รู้จักกัน ทำให้ไม่ได้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีความอิสระ ๑๐๐% (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) เชื่อกันว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความอิสระ แต่ตั้งข้อสงสัยต่อคณะกรรมการสรรหาว่าจะเป็นอิสระได้จริงหรือไม่เพราะต้องผ่านวุฒิสภา เพราะวุฒิสภาอาจจะเป็นกลุ่มการเมืองใดกลุ่มหนึ่งทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่น เป็นเรื่องการเมือง (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๒) เห็นว่ามีอิสระในขั้นของการวินิจฉัย ส่วนในขั้นของการชี้ขาด อาจไม่อิสระ อิสระในส่วนของการพิจารณา เพราะว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกท่านมีความรู้ มีศักยภาพกันอยู่แล้ว ส่วนการวินิจฉัยชี้ขาด อาจจะไม่มีความไม่อิสระ มั่นใจในอิสระของการพิจารณาแต่ไม่มั่นใจในตอนชี้ขาด เพราะอาจจะมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องการเมือง (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๓) เห็นว่าอิสระ แต่ถูกแทรกแซงจากวุฒิสภา เชื่อกันว่าอิสระ ว่าเมื่อพิจารณาจากตัวบุคคลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วเห็นว่าเป็นอิสระ แต่จะมากจะน้อยการเข้ามาดำรงตำแหน่งสุดท้ายไม่ได้อยู่ที่คัดสรร แต่อยู่ที่วุฒิสภาทำให้เหมือนเป็นการคัดเลือกโดยวุฒิสภาเหมือนการคัดเลือกกรรมการ ป.ป.ช. เช่น คัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถมา สุดท้ายไม่ผ่าน ไม่ได้โปรดเกล้าฯ มองว่าเป็นการแทรกแซง (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๔) เห็นว่าอิสระ แต่ไม่ได้ตีความตามกฎหมาย มองว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระมากเกินไป ด้วยเห็นว่าการตีความของศาลรัฐธรรมนูญต้องมีกฎหมาย ต้องตีความตามตัวบทกฎหมาย แต่ศาลรัฐธรรมนูญตีความตามสิ่งที่คิด ไม่มีกฎหมายมายืนยันเหตุผลดังกล่าว เช่น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินเรื่องของการล้มล้างฯ ศาลต้องให้เหตุผลให้ได้ มีความหนักแน่น หรือ

การเป็นคนไม่สุจริตต้องมีตัววัด ไม่เกิดคำถามว่า ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญอาจจะต้องมีการรอบเหมือนเช่นองค์กรอื่น ๆ อาทิ อัยการเอง ศาล สามารถตรวจสอบได้ มองว่าพอเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ไม่มีใครสามารถตรวจสอบได้ทันที คิดว่าเป็นปัญหาที่ทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนลดลง (จังหวัดหนองคาย , สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๕) เห็นว่าอิสระ แต่ยังขาดการถ่วงดุลอำนาจ มองว่าตามที่ศาลตัดสินมา ก็อาจจะมีถูกบ้าง ผิดบ้าง ถูกใจ ไม่ถูกใจ ไม่สามารถทำให้ถูกใจคนทั้งหมดได้ แต่กระบวนการตัดสิน หากเป็นหน่วยงาน เช่น อัยการจะมี ก.อ. หรือคณะกรรมการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ ฝ่ายอัยการ ศาลจะมี ก.ต. หรือคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในการถ่วงดุลอำนาจ แต่ในกรณีศาลรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาจะต้องนำเรื่องเข้าไปถอดถอนในรัฐสภา และจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้ตัดสินคดีนั้นไปแล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่าไม่มีกระบวนการใดที่จะมาทบทวนผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะศาลรัฐธรรมนูญเมื่อตัดสินแล้วสิ้นสุด ไม่มีการอุทธรณ์ ไม่มีการฎีกา (จังหวัดหนองคาย, สทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๑.๓.๒) กลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ

๑) เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ ด้วยประชาชนบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้มีการตั้งคำถามถึงที่มาขององค์คณะในศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ไม่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดปทุมธานี, สทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๒) เพราะผลการวินิจฉัยไม่เป็นเอกฉันท์ ด้วยในบางกรณีผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นเอกฉันท์ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดข้อสงสัย และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นจึงเห็นว่าในบางกรณี ศาลรัฐธรรมนูญควรมีคำวินิจฉัยที่เป็นเอกฉันท์ จึงจะสามารถนำไปบังคับให้เป็นไปตามมติ ๆ นั้น เช่น การยุบพรรคก็จะเป็นการสร้างความเชื่อถือให้ประชาชนด้วย (จังหวัดสิงห์บุรี, สทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) หากมองในมุมมองของนักกฎหมาย หรือมุมมองของประชาชนทั่วไปมองว่า เมื่อศาลยุติธรรมพิพากษามาอย่างไร ศาลชั้นต้นตัดสินแล้ว จะมีชั้นอุทธรณ์ มีฎีกาพิจารณาอีกครั้ง ผู้พิพากษามีอิสระต่อกันในการพิพากษา ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีชั้นเดียว โดยพิจารณาจากเสียงข้างมาก ดังนั้นเมื่อมีมติไม่เอกฉันท์ จึงทำให้ประชาชนเกิดข้อสงสัย และมองว่าตุลาการแต่ละท่านมีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์แตกต่างกัน เป็นดุลพินิจของท่านทำให้ประชาชนมองว่าเมื่อมีมติไม่เอกฉันท์ก็มองในแง่การเมือง (จังหวัดสงขลา, สทนากลุ่ม, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๓) เพราะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงกับรัฐประหาร มองว่าเกิดข้อกังขาในความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงกับการทำรัฐประหาร ทำให้ประชาชนเกิดความเคลือบแคลงถึงที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีข้อขัดแย้งทางการเมืองกับนักการเมืองหลายพรรค ตุลาการบางท่านมีการแสดงออกหลายอย่างที่ทำได้

ประชาชนเกิดข้อสงสัย จึงมองว่าความอิสระของศาลรัฐธรรมนูญมีน้อย (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๔) มองว่ายังมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

(๔.๑) ไม่เชื่อมั่นในรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ จึงมองว่ารัฐธรรมนูญแต่ละฉบับอาจจะมีผลประโยชน์เกี่ยวกับการเมือง อาจทำให้ศาลรัฐธรรมนูญขาดความเป็นอิสระ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๔.๒) ไม่เชื่อมั่นในคำวินิจฉัยทางการเมือง ด้วยประชาชนบางส่วนไม่เชื่อมั่นต่อผลการวินิจฉัยในกรณีประเด็นทางการเมือง โดยประชาชนมองว่ามีเรื่องของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง มีปัญหาเรื่องมาตรฐานในการตัดสิน ในกรณีเดียวกันแต่มีคำวินิจฉัยแตกต่างกัน ทำให้มองว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขาดความอิสระ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ยกตัวอย่างเช่น การยุบพรรคก้าวไกล กกต. พนักงานสืบสวนเห็นว่าไม่เป็นกรณีล้มล้างสถาบัน แต่ศาลรัฐธรรมนูญมองอีกอย่าง (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ประชาชนยังคิดว่าเป็นเรื่องของการเมือง เมื่อกล่าวถึงศาลรัฐธรรมนูญ จะมองว่ามีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ออกมาในแต่ละครั้งยังเป็นทวิภาคษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมือง บางมติดีก็อาจจะกำกวม เช่น ๕ : ๔ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๓) ไม่เชื่อมั่นในตัวตุลาการ โดยประเด็นเรื่องความเป็นอิสระมักจะไปเกี่ยวโยงกับประเด็นเรื่องการเมือง ขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในตัวตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเห็นว่าคำวินิจฉัยหลายเรื่องเกิดคำถามในใจประชาชน ซึ่งอาจจะทำให้ความเชื่อมั่นลดลงไป และทำให้คนเริ่มไม่ค่อยสนใจ เริ่มตีตัวออกห่างองค์กร (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) บางคดี หากเป็นคดีการเมือง จะมีข้อคำถาม (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๔) เพราะการสรรหา/การคัดเลือกตุลาการต้องผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา มองว่าไม่อิสระเพราะผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภา แต่เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง แต่มาจากการสมัครแล้วก็เลือกกันเอง จึงทำให้ขาดความเชื่อมั่น ในขณะที่หากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรง ก็อาจจะทำให้พิจารณาคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระมากกว่า (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ศาลรัฐธรรมนูญมีวิธีการคัดเลือกและก็ต้องให้วุฒิสภาเห็นชอบ ความเกะกะเกี่ยวของทางการเมืองอาจจะถูกมองว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นคนของใคร (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เป็นโครงสร้างที่รัฐธรรมนูญกำหนดมาแล้วว่าศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาจากใคร อย่างไร ซึ่งจะมีองค์กรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างเช่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา แต่ด้วยประชาชนไม่เชื่อมั่นสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการสรรหาเข้ามา ไม่มีความไว้วางใจสมาชิกวุฒิสภา ดังนั้นเมื่อสมาชิกวุฒิสภาต้องทำหน้าที่ในการรับรองศาล จึงทำให้ขาดความเชื่อมั่น (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม,

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ด้วยความเป็นอิสระต้องไปดูที่มาของศาลรัฐธรรมนูญที่มีกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ความเป็นอิสระหรือไม่อิสระอยู่ที่ตัวบุคคลที่เข้าไปทำหน้าที่ มองว่ามีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าเป็นการเมืองฝั่งตรงกันข้ามก็จะมองว่าไม่อิสระ จะอิสระไม่อิสระ ดูที่กระบวนการสรรหา เพราะมีทั้งการสรรหา และการคัดเลือก การสรรหาถ้าที่มาของ สว. ประชาชนไม่ยอมรับ ไม่ยอมรับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ไม่ยอมรับที่มาของ สว. ก็จะเห็นว่าศาลไม่อิสระ ความเป็นอิสระ หรือไม่อิสระมาน้อยเพียงใดอยู่ที่ปัจเจกบุคคลจะมอง หากเป็นสื่อจะมองในฝั่งการเมือง ก็จะเห็นว่าไม่เป็นอิสระ (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๕) การนำเสนอของสื่อ ส่วนใหญ่รับรู้ศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการวินิจฉัยทางการเมือง ทำให้บางคนมองว่าไม่ค่อยจะโปร่งใส (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ได้ยินจากสื่อมวลชน หรือได้รับรู้ตามสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้ยังมีข้อกังขาสำหรับประชาชนว่าอิสระจริงหรือไม่ เพราะมองว่าเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเสียส่วนใหญ่ ทำให้เกิดข้อกังขา (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เรื่องของความเป็นอิสระ ในปัจจุบันกระแสสังคมออนไลน์ค่อนข้างมีมาก และผลต่อความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๖) มองว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการต่อสู้กันทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ศาลรัฐธรรมนูญคือเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองต่อสู้กันคนที่รักพรรค สนับสนุนพรรคนั้น ๆ จึงมองว่าศาลรัฐธรรมนูญขาดอิสระ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๔.๗) เพราะคำวินิจฉัยไม่ถูกใจประชาชน มองว่าการตัดสินแต่ละครั้ง บางครั้งไม่ถูกใจประชาชน ประชาชนเห็นว่าผลคำวินิจฉัยน่าจะเป็นแบบนี้ แต่ศาลมองไปอีกอย่างหนึ่ง (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๔.๗) ไม่เชื่อมั่นในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญยังถูกตั้งคำถามถึงความเป็นอิสระ เพราะไปอิงกับเรื่องที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยตนเองเห็นด้วยที่มาของตัวแทนจากศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง แต่ในกรณีของผู้ทรงคุณวุฒิไม่เชื่อมั่นโดยมองว่าการเมืองอาจเข้ามาแทรกแซง

๕) มองว่าถูกครอบงำโดยผู้มีอิทธิพล เมื่อฟังจากคำวินิจฉัยประเด็นสำคัญ ๆ ทำให้มีความรู้สึกว่ามีคนที่มียอำนาจทางการเงินเบี่ยงเบนคำวินิจฉัยของศาล (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) มองว่าศาลรัฐธรรมนูญถูกครอบงำ เห็นว่าการใช้วิจารณ์ญาณส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาตัดสินทำให้มีความคิดเห็นขัดแย้งเกิดขึ้นเสมอ มองว่าเมื่อพิจารณาจากผลการวินิจฉัยที่ผ่านมาของศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่ามีการแทรกแซงเข้ามา ทำให้ประชาชนมองว่าเหมือนกับว่าไม่มีความเป็นอิสระ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๖) ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือก ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้รับคัดเลือกมาจากประชาชน แต่เลือกโดย สว. ซึ่ง สว.ไม่ได้มาจากการคัดเลือกจากประชาชน

เช่นเดียวกัน ทำให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญขาดความอิสระ ความอิสระอาจจะต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการเลือก อาจจะต้องเลือกทั้งหมด เช่น ๒ - ๓ ท่าน เพื่อให้มีตัวแทนประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) มองว่าความเชื่อมั่น เกิดมาจากประชาชนมีความเชื่อมั่นจากการที่มีตัวแทนของตัวเองเข้าไปทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของตนเอง เพราะฉะนั้นหากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอยู่กับประชาชนมากเท่าไร ความเชื่อมั่นในความอิสระจะมีมากขึ้น ดังนั้นหากการสรรหา และการคัดเลือกผู้ที่เข้าสู่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะเชื่อมโยงกับประชาชนมากขึ้นก็จะเป็นการดี (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

นอกจากนี้ยังเห็นว่าด้วยรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องมาจากศาลฎีกา ศาลปกครอง มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมาจากองค์กรอิสระ โดย สว.รับรอง สว. ต้องเป็นคนให้ความเห็น ในขณะที่รัฐธรรมนูญของประเทศอื่น ๆ เช่น เกาหลีใต้บัญญัติให้คนที่จะเป็นผู้สรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องยึดโยงกับประชาชนมากกว่า โดยส่วนที่ ๑ จะใช้สภานิติบัญญัติเป็นคนคัดสรรศาลรัฐธรรมนูญมา ๓ คน แล้วให้ประธานาธิบดีคิดมาอีก ๓ คน คนสุดท้ายจะใช้ประธานศาลฎีกาคัดมาอีก ๓ คน ของเกาหลีใต้จะได้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาทั้งหมด ๙ คน เมื่อกลับไปพิจารณาต้นตอสภานิติบัญญัติก็จะมาจากประชาชน เพราะประธานาธิบดีมาจากประชาชน สุดท้ายแล้วทั้ง ๙ คนต้องได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี ซึ่งมาจากประชาชนเลือกตั้ง ดังนั้นตุลาการของประเทศเกาหลีใต้จึงมีความยึดโยงกับประชาชนมากกว่าของประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๗) เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยแล้วเห็นว่าไม่อิสระ ไม่แน่ใจในความเป็นอิสระ ด้วยเห็นว่าคำวินิจฉัยที่ออกมาบางเรื่องยังไม่เป็นมาตรฐานจนทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่แน่ใจในความเป็นอิสระอะไรอย่างนี้ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๘) ประชาชนเข้าถึงยาก ความเป็นอิสระเกิดจากการเข้าถึงของประชาชน หากประชาชนยังเข้าไม่ถึงก็ยิ่งถือว่าไม่อิสระ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๙) ไม่มีเกณฑ์มาตัดสินว่าอิสระ ในด้านความเป็นอิสระ มองว่าไม่มีหลักเกณฑ์มาชี้ได้ชัดเจนว่าไม่มีการครอบงำ เพราะไม่มีมาตรฐาน ไม่มีบรรทัดฐาน ไม่มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เป็นเรื่องที่พิสูจน์ หรืออธิบายได้ยาก ว่าอันไหนอิสระ ไม่อิสระ เพราะว่าแต่ละความคิดเห็น ต่างมุมมองกัน (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๑๐) อื่น ๆ ตัดสินไม่ตรงกับที่คาดหวังไว้ จึงมองว่าไม่อิสระ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

(๓.๑) กลุ่มที่เห็นว่าทำหน้าที่ได้ดีแล้ว

(๓.๑.๑) เพราะครอบคลุมทุกประเด็น หากพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ก็ถือว่ามีครอบคลุมทุกประเด็น แต่ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนระดับล่างได้รับทราบ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) มองว่าประชาชนยังได้รับประโยชน์จากศาลรัฐธรรมนูญมากพอสมควร (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๓.๑.๒) เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หากพิจารณาคำวินิจฉัยที่ผ่านมาก็นับได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ค่อนข้างดี (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิอยู่แล้ว และก็ทำตามหน้าที่มาโดยตลอด เพียงแต่ว่าประชาชนอาจจะไม่ได้ทราบ หรือรับรู้เนื่องจากการเข้าถึงจำกัด (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ศาลรัฐธรรมนูญดูแลกฎหมายสูงสุดเป็นหน้าที่โดยชอบธรรมที่ให้การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ยังมีความเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญยังมีความคุ้มครองสิทธิของประชาชนอยู่ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เป็นกฎหมาย หรือเป็นตัวบทที่สำคัญ เพราะเราทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมาย เชื่อว่ากฎหมายจะต้องคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ รวมถึงภาคประชาชนทุกคนทำหน้าที่ของตัวเอง (สมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เป็นมาตราหนึ่งของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ หากศาลรัฐธรรมนูญจะเน้นประเด็นนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับประเด็นนี้สามารถสื่อสารให้ประชาชนได้ทราบว่ามีความวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเผยแพร่ให้กับประชาชนได้ทราบ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗) หน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิก็เป็นไปตามหลักกฎหมาย หรือหลักปณิธานของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่ายึดหลักนิติธรรมสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ต้องทำมาตรา ๗ ให้ชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจอะไรบ้าง และประชาชนสามารถที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพอะไรได้บ้างที่บัญญัติไว้ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ ของสิทธิ ตามอำนาจหน้าที่ในหมวด ๕ ก็จะครอบคลุม คุ้มครองประชาชนได้จะคุ้มครองอย่างไร คุ้มครองได้ขนาดไหน ได้ระดับใด ถ้าทำตามหมวด ๕ ได้ถือว่าดี (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) เป็นหน้าที่ปกติของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมองว่ารัฐธรรมนูญค่อนข้างจะเขียนไว้ค่อนข้างละเอียดแล้ว มีรายละเอียดมาก (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

มองว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่นี้ได้ดี เพราะในกฎหมายรัฐธรรมนูญมีอยู่ ๒ มาตราที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสั่งเพิกถอน หรืองดการใช้กฎหมายที่ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมองว่าเป็นการสร้างความสะดวกอย่างหนึ่งให้กับประชาชน (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) อาทิ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิ

เสรีภาพของประชาชนศาลรัฐธรรมนูญ ก็ผ่านเข้าไปพิจารณาแล้ววินิจฉัยออกมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนที่จะสมัคร (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ด้วยศาลรัฐธรรมนูญอิงกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงก็เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะคุ้มครองสิทธิของประชาชน (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

เห็นว่าถ้าเป็นตัวบทกฎหมาย ศาลทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิตามตัวบทกฎหมายอยู่แล้ว แต่ในกรณีที่ว่าการวินิจฉัยจะถูกใจใครหรือไม่ก็อยู่ที่มุมมอง บางครั้งเมื่อประชาชนบริโภคสื่อต่าง ๆ เมื่อมีการวินิจฉัย บางครั้งก็ใช้ความรู้สึก มีไขว้เขวบ้าง (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

การทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของประชาชนโดยสิทธิและหน้าที่เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่โดยตรง แต่บางเรื่องก็คุ้มครองสิทธิของรัฐด้วย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๑.๓) เพราะพิจารณาจากผลการดำเนินงาน คำวินิจฉัย มองศาลรัฐธรรมนูญในทางบวก โดยผลจากการดำเนินงานน่าที่จะทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่พอสมควร แต่หากประชาชนมองว่ามีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็อาจจะทำให้ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ดี (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗; จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เชื่อกันว่าศาลรัฐธรรมนูญยังคุ้มครองสิทธิประชาชนจากคำพิพากษาที่ผ่านมา ยังเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความยุติธรรม (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) คุ้มครองดีอยู่แล้ว แล้วมีกฎหมายหลายฉบับที่แก้ไข เช่น พ.ร.บ.คู่สมรสที่ผู้หญิงสามารถแต่งงานกันได้ เพราะปัจจุบันเรื่องของสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมยังให้ความคุ้มครองมากจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เห็นว่าทำได้ดีพอสมควรเพราะว่าส่วนใหญ่จะวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีที่ขัด หรือแย้งกับกฎหมายทั่ว ๆ ไป ถ้ามีการขัดหรือแย้งก็สามารถจะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอีกทีหนึ่ง เป็นการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนมาก เพราะว่าประชาชนสามารถยื่นคำร้องด้วยเอง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตีความสิทธิเสรีภาพของประชาชนคนไทย (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ด้วยคำพิพากษาหลายคำพิพากษาเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการทำแท้ง ถือว่ามีความก้าวหน้าค่อนข้างสูงมากพอสมควร แม้กระทั่งคำวินิจฉัยในเรื่องของตัวกฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ล่าสุด ถือว่าศาลก้าวหน้ามากในส่วนของการฟ้องร้องคดีครอบครัว ในคดีสิทธิเสรีภาพมีข้อกังขาถึงการทำหน้าที่ของศาล (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) การทำแท้ง สมรสเท่าเทียม หรือแม้แต่ในส่วนของคนพิการ ซึ่งมองว่าในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้ดี (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ถือว่าคุ้มครองได้ระดับที่ดีพอสมควร อย่างเช่นเรื่องสิทธิเสรีภาพในเรื่องทำแท้ง แพทย์หญิงถูกดำเนินคดีที่ไปทำแท้ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็มองว่าน่าจะเป็นเรื่องสิทธิตาม

มาตรา ๒๘ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นการขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยได้มีการแก้ไขกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ ถือว่าตอบโจทย์ของประชาชนได้ในส่วนนี้ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่ามีความคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนมาก ด้วยเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนมากล้วนเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

เห็นว่าทำอยู่มาก แต่การรับรู้ของประชาชนน้อย น่าจะมีอีกหลาย เรื่องซึ่งได้ทำ แต่ส่วนใหญ่สื่อนำเสนอเฉพาะเรื่องทางการเมือง (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญเขาทำหน้าที่ดีอยู่แล้ว เพียงแต่ประชาชนอาจจะไม่รู้ว่าทำหน้าที่อะไร อย่างไร (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) ในแง่ของการปกป้องสิทธิต่าง ๆ คิดว่าทำหน้าที่ได้ดี แต่ว่าสิ่งที่คุ้มครองประชาชนไม่ค่อยรอบทบาท รู้แต่สิทธิทางการเมืองค่อนข้างเห็นชัด โดยการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพอื่น ๆ อาทิ คนพิการคิดว่าดีแล้ว แต่ด้านการเมืองรู้สึกว่ามีคำถาม (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

ในเรื่องการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางท่านมีความประทับใจอยู่เรื่องหนึ่ง สมัยที่รับราชการอยู่ที่ระยองเกิดเรื่อง ร้องเรียน โดยผู้ถูกร้องเรียนเป็นนายกเทศบาลเมืองมาบตาพุด มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ฝ่ายตรงข้ามได้ พยายามไปหาข้อบกพร่องของนายกเทศมนตรีเพื่อขอลดถอนแล้วไปพบว่านายกเทศมนตรี ณ ขณะนั้น มี บิดามารดาเป็นคนจีน แล้วมาเป็นข้อโต้แย้งว่านายกเทศมนตรีไม่สามารถที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้เพราะว่า คุณสมบัติไม่ใช่คนไทย ซึ่งในขั้นนั้นข้อร้องเรียนเรียนดังกล่าวยังไม่สามารถมีข้อสรุปได้ ค้างมานานหลายปี จนท้องถิ่นจังหวัดในขณะนั้นได้ย้ายไปยังจังหวัดระยอง และได้ไปพบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฉบับ หนึ่งที่ระบุว่า ในกรณีดังกล่าวให้ถือว่าเป็นคนไทย ศาลรัฐธรรมนูญระบุว่ากฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติ แบบนั้น เป็นกฎหมายที่เลือกปฏิบัติ จึงนำคำวินิจฉัยดังกล่าวมาเป็นหลักฐาน ส่วนผู้ร้องนั้นไม่พอใจ ไปร้อง ต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินทราบว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาแล้ว ก็ให้ถือว่าชัดเจน ไม่ผิดคุณสมบัติ จึงมองว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เรื่องการ คุ้มครองการเลือกปฏิบัติ เป็นคำวินิจฉัยที่มีความสำคัญมาก (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๑.๔) อื่น ๆ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการทำหน้าที่ คุ้มครองสิทธิเต็มที่อยู่แล้ว แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ ทำให้บางเรื่องอาจจะยัง ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างเต็มที่ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๒) กลุ่มที่เห็นว่ายังทำหน้าที่ได้น้อย

(๓.๒.๑) เพราะเมื่อเทียบกับศาลอื่นแล้วมีน้อย มองว่าบทบาทหน้าที่ ในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน /ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ มีน้อยกว่าศาลอื่น ๆ เช่น ศาลยุติธรรม (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๓.๒.๒) เพราะขาดมาตรการเชิงรุก นอกจากนี้ยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญยังขาดมาตรการเชิงรุกในเรื่องกฎหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ได้ลงไปพิจารณาว่ากฎหมายขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่น กฎหมายการปฏิรูปที่ดิน ที่มักเกิดปัญหาในการกำหนดเขตที่ดิน ทำให้เขตที่ดินไปทับซ้อนกับที่ดินของประชาชน ด้วยขอบเขตที่ดินของประชาชนอยู่มาก่อน ส่วนกฎหมายป่าไม้ หรือกฎหมายปฏิรูปที่ดินมากำหนดในภายหลัง ทำให้ประชาชนถูกจำกัดสิทธิ ทำให้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน อาทิ กรณีของการประกาศเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติได้กำหนดพื้นที่ทับซ้อนกับที่ดินของชาวบ้านซึ่งอยู่มาก่อน จนทำให้เกิดกระแสความขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าประชาชนถูกลิดรอนสิทธิ และถูกดำเนินคดี ซึ่งอาจเข้าข่ายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ประชาชนเข้าไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพราะมองว่าเป็นคดีปกครอง ด้วยประชาชนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลปกครอง ซึ่งหากประชาชนนำคดีเข้าสู่กระบวนการของศาลปกครอง ประชาชนอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังนั้นหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำงานเชิงรุกได้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๓.๒.๓) เพราะไม่สามารถลงมาทำงานเชิงรุกได้ ศาลรัฐธรรมนูญเองหรือศาลยุติธรรมส่วนใหญ่จะทำงานแบบตั้งรับ ด้วยความที่ต้องดำรงความเป็นกลาง ทำให้ไม่สามารถลงมาทำงานเชิงรุก ให้ความรู้เหมือนที่หน่วยงานทำได้ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๓.๒.๔) เพราะเห็นว่ามี ความขัดแย้งกัน เรื่องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังเข้าไม่ถึงสิทธิ ในกระบวนการของการคุ้มครองสิทธิ ประชาชนรับรู้แต่ประเด็นเรื่องการยุบพรรค แต่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของเขา ประชาชนยังไม่รู้ว่ามันต้องยังไง (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๓) กลุ่มที่เห็นว่ายังไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้

(๓.๓.๑) เพราะเมื่อพิจารณาเทียบกับศาลอื่น ศาลรัฐธรรมนูญยังทำหน้าที่ได้น้อยกว่า กลุ่มนี้มองว่าประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นในการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาเทียบเคียงกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมบางหน่วยงาน โดยมองว่า แม้คนทุกคนจะอยู่ภายใต้ศาลรัฐธรรมนูญที่จะให้ความคุ้มครอง แต่ทุกคนไม่ได้มีอิสระเสรีภาพที่แท้จริง เช่น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ เจ้าหน้าที่ตำรวจมักไม่เคยแจ้งสิทธิในการขอตรวจค้น การตรวจสืบสาวจะถูกบังคับให้ตรวจ ทั้งคนที่ซบถ และคนไม่ได้ซบถ ทำให้เห็นว่าทุกคนไม่มีอิสระเสรีภาพ ต้องจำยอม (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๓.๓.๒) เพราะไม่ฟังเสียงประชาชน การทำหน้าที่ยังถือว่าไม่ได้คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเท่าที่ควร เช่น คดีการเมือง มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลเกี่ยวกับการเมือง แต่ต้องฟังเสียงของประชาชนด้วย มิเช่นนั้นไม่ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้วยในระบบประชาธิปไตยเสียงส่วนใหญ่ต้องมาก่อน การยุบพรรคการเมือง การทำอะไรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมืองเกี่ยวกับนักการเมือง (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๔) อื่น ๆ ได้แก่ มองว่าหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นหน้าที่ศาลยุติธรรม ส่วนการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ได้แก่ ศาลปกครอง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญต้องดูกติกาภาพรวมของประเทศ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ใน ส่วนของการศึกษา ประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิส่วนใหญ่เยาวชนที่อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จะเข้าใจในเรื่อง ของความเสมอภาคทางการศึกษา ส่วนผลการวินิจฉัยต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เยาวชนยังไม่ค่อยเข้าใจ สามารถสอดแทรกไว้ในเนื้อหาหน้าที่พลเมือง (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔.๑) กลุ่มที่พึงพอใจ

(๔.๑.๑) เพราะได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

ด้วยความเชื่อมั่นของประชาชนอยู่กับการประชาสัมพันธ์ ซึ่งที่ผ่านมาในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้ง (กกต.) ได้รับจดหมายข่าว วารสารศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลจะส่งมาให้หน่วยงานเป็นราย ไตรมาส เป็นกิจกรรมของศาลในการเผยแพร่บทความวิชาการ อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่าจะสนใจ หรือไม่ อย่างไร (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) มองว่ามีการเผยแพร่ มีการ ประชาสัมพันธ์มากขึ้น ผ่านสื่อต่าง ๆ การเข้าถึงแพลตฟอร์ม การเข้าถึงคำพิพากษาที่น่าสนใจ ประชาชน สามารถเข้าถึง เข้าไปค้นหา เข้าไปใช้ข้อมูลได้มากขึ้น (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) มี สื่อประชาสัมพันธ์ของศาลรัฐธรรมนูญออกมาให้เห็นบ้าง (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เห็นว่าตามสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ มีการประชาสัมพันธ์ ได้อย่างทั่วถึง (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๑.๒) เพราะได้รับข้อมูลการเผยแพร่คำวินิจฉัย งานธุรการของ

ศาลเท่าที่เห็นก็ค่อนข้างจะเป็นมืออาชีพอยู่แล้ว เห็นได้จากการเผยแพร่เกี่ยวกับคำวินิจฉัย เกี่ยวกับการ สืบค้นที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการพิจารณาข้อกฎหมายในด้านอื่นได้ (จังหวัดนครนายก, สนทนา กลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การรวบรวมทั้งคำวินิจฉัยต่าง ๆ เราสามารถค้นหาได้ทางเว็บไซต์ ชัดเจนดี อยู่แล้ว (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เมื่อต้องการสืบค้น สามารถค้นพบคำ วินิจฉัยที่ต้องการ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การรวบรวมศึกษาข้อมูลคำ วินิจฉัยต่าง ๆ ถือว่าทันสมัย ถ้ามีข้อปัญหาอะไร สามารถเข้าไปในเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ สามารถ เข้าไปเลือกได้ว่าคำวินิจฉัยในเรื่องนี้เป็นอย่างไร สามารถที่จะเข้าถึงได้ พอใจในการดำเนินการของเรื่อง ธุรการ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) เข้าไปดูประจำ มีเว็บไซต์เข้าไปค้นคำสั่ง ได้ดี เพราะต้องใช้ตลอดเวลา (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) สามารถเข้าไปค้นคำ วินิจฉัยได้โดยไม่ยาก และเป็นคำวินิจฉัยที่สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ต่อยอด เพื่อศึกษา และนำไปทำอย่าง อื่นได้ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) เห็นว่าการดำเนินการด้านธุรการของศาล รัฐธรรมนูญ ดีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามในส่วน of คำพิพากษาคงจะมีการสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เปลี่ยนภาษากฎหมายให้เป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจ (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) โดยส่วนตัวเวลาเข้าไปค้นคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือว่าคำวินิจฉัยอะไรต่าง ๆ ค่อนข้างที่จะ

ค้นหาได้ค่อนข้างง่ายเนื่องจากเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญมีการแบ่งแยกงานวิจัย และคำวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังแยกออกเป็นปี แยกทั้งความคิดเห็นฉบับเต็ม และฉบับย่อ ต้องชื่นชมทางทีมงาน เพราะสามารถเข้าถึงได้ค่อนข้างง่าย (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๑.๓) เพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มองว่าหากประชาชนต้องการรู้เรื่องอะไรก็สามารถเข้าไปใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสารได้ ส่วนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถนำเอาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปลงไว้ในเว็บไซต์ได้ ประชาชนสามารถศึกษาค้นคว้า คำวินิจฉัยที่ยาวก็สามารถสรุปย่อให้กระชับได้ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) ในส่วนของการดำเนินการด้านธุรการของศาล มองว่าค่อนข้างที่จะทันสมัย สามารถที่จะใช้แอปพลิเคชัน หรือเว็บไซต์ได้ ในส่วนของศาลยุติธรรมเอง หรือศาลปกครองยังจะต้องไปยืนยันทัวตนที่ศาล แต่ในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้ ไม่ต้องไปถึงสำนักงาน มองว่าสะดวก (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๑.๔) เพราะมีระเบียบการดำเนินงานทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่กำหนด การทำหน้าที่ของสำนักงาน แต่ละองค์กรจะมีระเบียบปฏิบัติที่จะต้องปฏิบัติตามขององค์กรนั้นอยู่แล้ว (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๑.๕) เพราะเคยมีประสบการณ์ในการให้บริการแล้วมีการให้บริการที่ดี ในส่วนภาคธุรกิจได้คะแนนเต็ม โดยเฉพาะฝ่ายที่รับคำร้องที่ให้คำแนะนำ หรือเอกสารต่าง ๆ ที่ขาดตกบกพร่อง (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๒) กลุ่มยังไม่พึงพอใจ

(๔.๒.๑) เพราะมองว่ายังขาดการทำงานเชิงรุก โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ โดยมองว่า การทำงานเชิงรุกที่ดีที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ การสื่อสารทางสื่อโทรทัศน์ โดยศาลรัฐธรรมนูญใช้เวลา ๓ - ๕ นาทีในการให้ความรู้ หรือข้อมูลคดีสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ที่อยู่ในการพิจารณาของศาล ด้วยประชาชนสามารถเข้าถึงโทรทัศน์ได้ง่ายที่สุด โดยเฉพาะช่องที่เป็นที่นิยม แม้ค่าใช้จ่ายจะสูง เช่น ช่อง ๕ ช่อง ๙ ช่อง NBT เหมือนเช่นศาลปกครองเริ่มแรกประชาชนไม่รู้จัก แต่ช่วงนั้นตุลาการศาลปกครองได้ออกมาบรรยายให้ความรู้ สามารถเข้าไปคุยแลกเปลี่ยนกับศาลได้ทำให้เริ่มเป็นที่รู้จัก ทำให้ในปัจจุบันประชาชนมีความเข้าใจอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ส่วนศาลรัฐธรรมนูญประชาชนยังคงเข้าใจว่าเป็นศาลการเมือง ไม่ทราบศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในประเด็นอื่น ๆ กฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรืออาจใช้สื่อท้องถิ่นเช่น เสียงตามสาย โดยอาจจะมีการประชาสัมพันธ์คดีสำคัญ ๆ ๒ - ๓ นาทีก็จะสามารถสร้างความรับรู้ให้ชาวบ้านได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) หรือกรณีที่มีคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดที่จะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ควรจะต้องแจ้งให้หน่วยงานนั้น ๆ ทราบวิธีปฏิบัติ เพราะโดยลำพังภารกิจของหน่วยงานมีมาก บางครั้งทราบจากองค์กรภาคประชาชน เช่น คนพิการจะรู้ว่าสิทธิของตนเอง ก็มาบอกเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่จึงต้องกลับไปดูว่าคำวินิจฉัย ถ้าเป็นไปได้ธุรการศาลรัฐธรรมนูญก็ควรดำเนินการ (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๔.๒.๒) เพราะประชาชนยังขาดการรับรู้ ด้วยประชาชนประชาชนในบางพื้นที่ ในส่วนภูมิภาค ในภาคชนบท ยังขาดการรับรู้ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ จึงสะท้อนให้เห็นถึงการประชาสัมพันธ์ของศาลรัฐธรรมนูญว่ายังมีไม่เพียงพอ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ส่วนของธุรการ ยังมองว่ายังไม่พอเพราะประชาชนมีความรู้ในเรื่องของการยื่นศาลรัฐธรรมนูญน้อย หรือไม่ทราบว่าตัวเองสามารถเข้าสู่กระบวนการของศาลได้อย่างไร แม้แต่เจ้าหน้าที่ก็ยังไม่มีความเข้าใจ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) มองว่าตนเองยังทราบถึงกระบวนการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ยังเห็นว่ามีน้อย ประชาชนไม่ค่อยทราบ แม้จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ แต่ด้วยประชาชนไม่สนใจศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่ได้เข้าไปใช้บริการ (จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) ด้วยความเป็นกฎหมาย ทำให้เข้าใจยาก เข้าถึงยาก (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๒.๓) เพราะแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีข้อจำกัด การดำเนินงานด้านธุรการ คิดว่าก็น่าจะดีอยู่แล้ว เพียงแต่ช่องทางการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ อาทิ จากเว็บไซต์ บางครั้งเห็นว่าอาจจะเข้าไปถึงยากไปบ้าง เพราะบางครั้งมีชั้นข้อมูลหลายชั้น มีเมนูย่อย ๆ จำนวนมาก ทำให้หาข้อมูลยาก (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗) มองว่าการประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญยังมีน้อยมาก (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๓) อื่น ๆ ได้แก่ การดำเนินด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างไร ไม่ทราบ แม้จะเป็นทนายความ เวลาจะใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญต้องเปิดดูทุกครั้ง ต่างจากศาลยุติธรรมที่ทำประจำอยู่แล้ว รวมถึงศาลปกครอง ศาลเยาวชนและครอบครัว หากเป็นศาลรัฐธรรมนูญ คนที่ทำงานด้านกฎหมายต้องเปิดดูคำวินิจฉัยที่ผ่านมาว่าคำวินิจฉัยไปในแนวใด มองว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานให้กับนักกฎหมายได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องยึดถือข้อเท็จจริง และบริบทของการยื่นคำร้องขณะนั้น (จังหวัดภูเก็ต, สนทนากลุ่ม, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๕.๒.๓ ความคาดหวังที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

(๑) ด้านการประชาสัมพันธ์

(๑.๑) เครือข่ายประชาสัมพันธ์ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะอาศัยเครือข่ายหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ อาทิ ประชาสัมพันธ์จังหวัด ช่วยทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้ทราบ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าจะมีการประชาสัมพันธ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบผ่านสำนักงานท้องถิ่นจังหวัด โดยการแจกแผ่นพับ หรือใบปลิว สามารถนำไปฝากหน่วยงานได้ เพื่อให้ท้องถิ่นจังหวัดประชาสัมพันธ์ต่อ อีกทั้งยังสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ในการประชุมประจำเดือน เพื่อว่าองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นจะเข้าไปประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบในอำนาจหน้าที่ หากประชาชนมีความเดือดร้อนสามารถเข้าไปฟังได้ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒) การประชาสัมพันธ์เชิงรุก คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกไปยังผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นกระบอกเสียงให้กับทางศาล เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบบทบาทหน้าที่ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๓) การประชาสัมพันธ์สิทธิขั้นพื้นฐาน อย่างน้อยศาลรัฐธรรมนูญควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ความรู้พื้นฐานทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ เพราะหากประชาชนบางคนมีความรู้ก็จะส่งต่อความรู้ให้กับคนอื่น ๆ ต่อไป ทำให้เกิดการประชาสัมพันธ์ต่อ ๆ กันไป (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) ทำอย่างไรให้ประชาชนทั่วไประับทราบ เพราะประชาชนมีโอกาสได้อ่าน ได้ฟังค่อนข้างน้อย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๔) การประชาสัมพันธ์ผ่านแพลตฟอร์มที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก อยากให้ประชาสัมพันธ์สร้างความรับรู้ให้กับประชาชนให้มากอาจจะทำผ่านแพลตฟอร์มก็ได้ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๕) ประชาสัมพันธ์กับเด็ก และเยาวชน เพื่อให้เกิดการเข้าถึงควรจะมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะการเข้าถึงกลุ่มเด็ก และเยาวชน เช่น โครงการตุลาการน้อย เพื่อให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย หน้าที่ ตามที่กำหนด (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๒) ด้านการนำผลการประเมินไปปฏิบัติ เป็นโอกาสที่ดีที่ศาลรัฐธรรมนูญเมื่อได้มีการประเมินความเชื่อมั่นแล้วจะนำผลการวิจัยไปไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓) การเข้าถึงประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยากเห็นภาพที่ศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงประชาชนมากขึ้น (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ส่วนใหญ่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างจะยังไม่ถึง โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่อยู่สูง เข้าถึงยาก ประชาชนยังไม่เข้าใจในเรื่องของอำนาจหน้าที่ของศาลว่าทำอะไร จะเข้าสู่กระบวนการอย่างไร จึงคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำให้ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าถึงได้มากขึ้น (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๒) ด้านความเป็นอิสระ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อแสดงให้เห็นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการคัดเลือกมาอย่างไร มีภารกิจหน้าที่อย่างไร ความเป็นอิสระอย่างไร (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์

ส่วนรวม

(๓.๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชาสัมพันธ์ หรือการลงพื้นที่เพื่อไปพบกับประชาชนโดยตรง หรือพบปะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเข้าถึงประชาชน และหน่วยงานมากขึ้น เพื่อลงมาให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๓.๒) ด้านการยื่นคำร้อง คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาลดสิทธิการยื่นคำร้องกับกลุ่ม “นักร้อง” ด้วยมองว่ามีการยื่นคำร้องมากเกินไป บางประเด็นประชาชนไม่เห็นถึงประโยชน์ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๓.๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และประโยชน์ส่วนรวม คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะเห็นว่าศาลยังทำหน้าที่ในส่วนนี้น้อย (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าประชาชนรู้ว่าตนเองมีสิทธิอะไรบ้าง มีสิทธิที่จะเข้าถึงกฎหมายที่ยังขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในที่ดิน (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๔) ด้านการบังคับใช้ คาดหวังว่าศาลจะพิจารณาดูในข้อกฎหมาย ว่ากฎหมายมีข้อบกพร่องตรงไหนแล้วต้องเข้าไปแก้ไข บังคับให้ส่วนราชการนั้นแก้กฎหมาย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๓.๕) ด้านการให้ความรู้ อยากจะให้ศาลรัฐธรรมนูญลงมามีความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ ด้วยประชาชนยังไม่ค่อยรู้ แม้จะมีระบบการสื่อสารที่ดี แต่ไม่ค่อยจะกระจาย แม้จะมีการคุ้มครองแต่ก็ไม่รู้ว่าจะคุ้มครองอย่างไร (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔.๑) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ กลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนคาดหวังว่า หากมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นเอกสาร จะมีทั้งคนที่อ่าน และไม่อ่าน ดังนั้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ธุรการของศาลรัฐธรรมนูญควรมีช่องทางที่หลากหลายเหมาะสมในแต่ละกลุ่ม (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าจะมีช่องทางการสื่อสารแบบใหม่ที่ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความเข้าใจ และเดินเข้ามาหาศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะอย่างไร้ให้ประชาชนสนใจศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลต้องเป็นตัวขับเคลื่อนภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ ต้องทำความเข้าใจกับประชาชนว่า แสดงให้เห็นว่าประชาชนกับศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกันอย่างไร ทำให้ประชาชนมีความสนใจศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนเปลี่ยนความคิดมุมมองจากที่มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเหมือนอภิสิทธิชน เวลาที่มีคำวินิจฉัยต่าง ๆ ทุกคนต้องปฏิบัติตาม สำนักงานศาลเองจะต้องขับเคลื่อนที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญคืออะไร สิทธิตามรัฐธรรมนูญคือ

อะไร และเวลาที่มีสิทธิจะต้องดำเนินการอย่างไร เป็นหน้าที่ของสำนักงานศาล (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าจะให้มีการประชาสัมพันธ์ทำให้คนเข้าใจได้ง่ายขึ้น (จังหวัดพังงา, สนทนากลุ่ม, ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗)

คาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะนำคำวินิจฉัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมาเผยแพร่ในรูปของทำหนังสือตีแผ่ ก็จะทำให้ประชาชนสนใจ และเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น หากมีนิตยสาร หรือมีสื่อที่สามารถที่จะตีแผ่ให้ประชาชนได้รับทราบ ก็อาจจะเพิ่มความเชื่อมั่นให้พี่น้องได้ (หนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๒) การเผยแพร่ผลการวิจัย ด้วยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางท่าน เคยรับงานวิจัยจากศาลรัฐธรรมนูญ เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างครอบคลุม แต่ไม่แน่ใจว่าเมื่อทำเสร็จแล้ว งานวิจัยในส่วนนี้ได้รับการเผยแพร่หรือไม่ เนื่องจากงานวิจัยต่าง ๆ ต้องใช้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการจ้างทีมวิจัย ดังนั้นการที่ศาลรัฐธรรมนูญทำงานวิจัยแต่ละชิ้นออกมา ควรจะเปิดให้มีการเผยแพร่ หรือย่อออกมาให้ง่ายขึ้น นอกจากการรวมเป็นเล่มหนา เพื่อให้ประชาชนเห็นว่า การทำวิจัยไม่ได้เป็น “งานวิจัยชิ้นหิ้ง” ซึ่งประชาชนเองไม่ได้เข้าไปอ่าน (จังหวัดเชียงราย, สนทนากลุ่ม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๓) การมีหน่วยงานในพื้นที่ คาดหวังว่าธุรการของศาลรัฐธรรมนูญจะลงพื้นที่เพื่อเข้าไปคุยกับประชาชนในเรื่องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้วยเป็นประเด็นที่ประชาชนเสียสิทธิบ่อย ๆ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าจะมีการทำงานของธุรการศาลรัฐธรรมนูญในระดับภูมิภาค คาดหวังว่าจะเห็นคนที่ทำหน้าที่รับเรื่อง และให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการเขียนคำร้อง ให้ความรู้ด้านข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายต่าง ๆ ธุรการศาลน่าจะมียุทธศาสตร์ในเชิงภูมิภาคมากขึ้น อาจจะไม่ครบทุกจังหวัด อาจจะเป็นระดับภาค เช่น ศาลปกครอง ๔ ภาค หรืออาจมี ๘ - ๙ ภาค เป็นกลไกในการยื่นคำร้อง แม้ในปัจจุบันประชาชนจะสามารถยื่นเองได้ผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ในการเขียนคำร้อง สามารถลดภาระส่วนกลางได้มาก แล้วก็เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในการใช้สิทธิตรงนี้ (จังหวัดขอนแก่น, สนทนากลุ่ม, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดแพร่, สนทนากลุ่ม, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗) คาดหวังว่าถ้าจะให้การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นต้องมีหน่วยงานส่วนหน้าในพื้นที่ (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๔) ด้านเครือข่าย อยากให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้เข้าไปประสานกับมหาวิทยาลัย หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้กับอาจารย์ บุคลากรเพื่อนำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา หรือประชาชนให้มีความเข้าใจ โดยไม่เน้นเป็นหลักการมาก เช่น การอบรม การนำเสนอเป็นคลิปสั้น ๆ ต้องทำให้เด็ก และเยาวชนสนใจ อาจจะเป็นละครสั้น แล้วลงเนื้อหาวิชาการ หรือนำเสนอเป็น TikTok ๒ - ๓ นาที แล้วนำเข้าสู่วีdeo เป็นต้น (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๔.๕) ช่องทางการติดต่อ คาดหวังว่าจะมีช่องทางการเข้าถึงติดต่อ การเข้าถึงได้ง่ายขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น (จังหวัดอำนาจเจริญ, สนทนากลุ่ม, ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗)

(๔.๖) ความรวดเร็วในการทำงาน ด้วยเห็นว่าประชาชนอาจจะต้องการความรวดเร็ว เพราะโดยทั่วไปการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐจะช้า ความรวดเร็วเป็นสาระสำคัญสำหรับประชาชน หรือการสื่อสารต่าง ๆ การสื่อสารคำวินิจฉัย การสื่อสารออกไปต้องรวดเร็ว ทำให้ง่ายยิ่งขึ้นสำหรับประชาชน กระบวนการเข้าถึงจะต้องง่ายและรวดเร็ว (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๕) อื่น ๆ ได้แก่ คาดหวังว่า ตุลาการจะยึดถือจรรยาบรรณ การให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ อาจเป็นข้อจำกัดในฐานะที่เป็นตุลาการ คล้ายคลึงกับศาลยุติธรรม (จังหวัดหนองคาย, สนทนากลุ่ม, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๗)

๕.๒.๔ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

(๑.๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และความรู้

(๑.๑.๑) ด้านวิธีการประชาสัมพันธ์

๑) กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์

โดยตรง

- ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าเดิม เช่น เผยแพร่ผลการวินิจฉัยเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ ว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ใดไปแล้วบ้าง ผ่านวิธีการการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ อาทิ โบว์ชัวร์ คู่มือ หนังสือ เว็บไซต์ ยูทูบ TikTok (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗; จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ ทั้งช่องทางโทรทัศน์ facebook ที่ให้ประชาชนสามารถเข้ามาดูได้ ว่าประเทศไทยมีศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าถูกล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เราสามารถไปดำเนินการอย่างไรได้บ้าง (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ต้องประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น เช่น ศาลปกครองมีกราฟฟิก มีการ์ตูน ใน TikTok เป็นกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนสนใจมากขึ้น ไม่ใช่แค่ใช้ตัวอักษรอย่างเดียว ซึ่งนักกฎหมายอาจจะคุ้นเคย แต่ประชาชนทั่วไปไม่สนใจ โดยจะมีการนำเสนอในทุกสัปดาห์ จะน่าสนใจมากขึ้น (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

- ต้องการให้ประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์มากยิ่งขึ้น เพราะเหมาะกับประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัด (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

- ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยใช้สื่อโทรทัศน์ โดยศาลรัฐธรรมนูญใช้เวลา ๓ – ๕ นาทีในการให้ความรู้ หรือข้อมูลคดีสำคัญต่าง ๆ ที่อยู่ในการพิจารณาของศาล ด้วยประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ได้โดยง่าย โดยเฉพาะช่องที่เป็นที่นิยม หรือ

อาจใช้สื่อท้องถิ่น เช่น เสียงตามสาย โดยอาจจะมีการประชาสัมพันธ์ที่สำคัญ ๆ ๒ - ๓ นาทีก็จะสามารถสร้างความรับรู้ให้ชาวบ้านได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๒) ศาสตร์รัฐธรรมนูญร่วมมือกับเครือข่ายในการ

ประชาสัมพันธ์

- เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ด้วยการสร้างเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) สร้างเครือข่าย หรือหาวิธีการที่จะนำเสนอตัวตนออกมาให้ประชาชนเห็นได้มากขึ้นว่า ศาสตร์รัฐธรรมนูญเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เป็นที่พึ่งให้กับประชาชน ไม่ได้มีเพียงศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลปกครอง (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

- ด้วยมีหน่วยงานหลายหน่วยงานในจังหวัดที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ อาทิ อัยการ ดังนั้นศาสตร์รัฐธรรมนูญใช้อัยการเป็นหน่วยงานในการทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยศาสตร์รัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการเพิ่มพูนความรู้ให้กับอัยการเพื่อให้สามารถทำหน้าที่แทนศาสตร์รัฐธรรมนูญได้ หรือการประชาสัมพันธ์ ก็อาจจะฝากให้อัยการช่วยประชาสัมพันธ์ ด้วยมีประชาชนเข้ามาติดต่อหน่วยงานดังกล่าวเป็นจำนวนมาก (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

- ประสานงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยในการประชาสัมพันธ์ ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่ในการประสานงานกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา ศาสตร์รัฐธรรมนูญอาจสนับสนุนสื่อต่าง ๆ อาทิ โบชัวร์ แผ่นพับ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

- ประสานงานกับศูนย์ดำรงธรรมของทุกจังหวัดเพื่อฝากสื่อประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนที่มาติดต่อกับศูนย์ดำรงธรรม เพราะที่ผ่านมาศูนย์ดำรงธรรมยังไม่เคยได้รับสื่อประชาสัมพันธ์จากศาสตร์รัฐธรรมนูญ จะมีแต่เฉพาะศาลปกครองเท่านั้นที่ส่งสื่อประชาสัมพันธ์มาให้เผยแพร่ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เห็นว่า ในส่วนของ สคบ.เองมีกฎหมายที่ครอบคลุมไปในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ หากศาสตร์รัฐธรรมนูญมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงการได้รับการคุ้มครองสิทธิมากยิ่งขึ้นก็จะเป็นเรื่องดี โดยเฉพาะการเผยแพร่รัฐธรรมนูญในประเด็นการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน ด้วยในบางกรณี สคบ.ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ได้ครอบคลุมทั้งหมด จึงต้องการให้ศาสตร์รัฐธรรมนูญช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบว่าตนเองมีสิทธิอะไรบ้าง (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

- ควรจะมีเครือข่ายในพื้นที่ สร้างเครือข่าย เช่น ศูนย์ดำรงธรรมรับเรื่องของจังหวัด แล้วส่งต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนจะเข้ามาติดต่อเองเวลาเขาเดือดร้อน อาจพิจารณาเฉพาะประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน รวมถึงศูนย์ยุติธรรมชุมชนในระดับตำบล ถ้าสามารถสร้างเครือข่าย โดยนำบุคลากรของศูนย์มาฝึกอบรมให้ความรู้ในแต่ละปี

ก็จะทำให้บุคลากรของศูนย์ดำรงธรรมเป็นตัวแทนของศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๑.๒) ด้านกลุ่มเป้าหมาย

๑) ประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการประชาสัมพันธ์ควรสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ประชาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ ซึ่งจะสามารถใช้การสื่อสารได้หลากหลายช่องทาง ทำให้จำเป็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น ประชาชนคนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ดี สามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้โดยตรง ส่วนประชาชนบางกลุ่มที่มีอายุมากไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว แต่อาจจะสะดวกในรูปแบบของเอกสารมากกว่า ทำให้การสื่อสารผ่านเอกสารจะสามารถเข้าถึงได้มากกว่า (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

โดยการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้ควรแตกต่างกันไป ในแต่ละช่วงวัย เช่น เด็ก และเยาวชนสามารถสื่อสารทางช่องทางออนไลน์ได้ ในขณะที่กลุ่มผู้ใหญ่ควรใช้ช่องทางอื่น (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) เช่น การทำเป็นละครสั้น ๆ ด้วยในปัจจัยมีการเผยแพร่ในลักษณะนี้มาก โดยเฉพาะใน TikTok และ Facebook ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม อีกทั้งยังได้รับความนิยมอย่างมาก ศาลรัฐธรรมนูญอาจนำเอาความรู้ต่าง ๆ หรือนำตัวอย่างข้อพิพาท หรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ มาผลิตเป็นละครสั้นเพื่อเป็นการจำลองจากสถานการณ์จริง เพื่อให้แง่คิด หรือสาระผ่านทางช่องทางดังกล่าว (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มระบุว่าในปัจจุบัน หน่วยงานปกครองของกระทรวงมหาดไทย นิยมนำกรณีศึกษาต่าง ๆ มาทำเป็น YouTube เพื่อเผยแพร่กรณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อสงสัย เช่น คำพิพากษาของศาล ดังนั้นเมื่อผู้นำชุมชนเกิดข้อสงสัยต่าง ๆ จึงมักจะเข้าไปดูจากสื่อดังกล่าว (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๒) การประชาสัมพันธ์กับเด็ก และเยาวชน เน้นการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม อาทิ TikTok เพื่อเป็นการปลูกฝังให้รู้สิทธิ และหน้าที่ของตนเอง (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๓) การประชาสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป ปรับวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ในระดับประชาชนที่เป็น “ชาวบ้าน” ควรมีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม หากจะลงพื้นที่ควรเป็นใครบ้างที่เหมาะสมจะลงไปสื่อสารกับประชาชน เน้นการสื่อสารสังคมผ่านภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายสื่อมวลชน (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๔) การประชาสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชนที่มีพฤติกรรมที่ไม่ได้ติดตามทางสื่อออนไลน์ โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงคนหมู่มากที่ไม่ได้ติดตามสื่อออนไลน์เพื่อให้รู้ถึงสิทธิเสรีภาพ ซึ่งวิธีการที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในปัจจุบันที่จะทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจนั้นยังมีน้อย (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงาน ผ่าน

สื่อโทรทัศน์ ด้วยเพราะ “คนเฒ่าคนแก่” ส่วนใหญ่ก็จะรับรู้ข่าวสารจากทางโทรทัศน์ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๑.๓) ด้านช่องทาง/รูปแบบในการประชาสัมพันธ์

๑) ควรใช้ช่องทางหลากหลาย การประชาสัมพันธ์ควรใช้ช่องทางที่หลากหลาย และทั่วถึง (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗; จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ศาลรัฐธรรมนูญต้องพยายามที่จะสื่อสารทางช่องทางต่าง ๆ ว่า ในประเด็นใดที่เมื่อประชาชนได้รับความเสียหายแล้ว ประชาชนสามารถยื่นคำร้องเข้าไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้บ้าง ถ้าต้องการยื่นคำร้อง สามารถทำได้โดยวิธีการใดได้บ้าง ต้องใช้ทนายหรือไม่ หรือประชาชนต้องยื่นคำร้องด้วยตัวเอง วิธีการเขียนข้อเท็จจริงเรื่องที่เกิดขึ้นกับประชาชนต้องเขียนอย่างไร เป็นต้น (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจว่า ในการพิจารณาคดีข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร เห็นว่าไม่ควรเปิดเผยว่าการวินิจฉัยในแต่ละครั้งนั้นมีเสียงที่เห็นด้วยไม่เห็นด้วยเท่าไร ให้นำเสนอเฉพาะสรุปผลการวินิจฉัย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้มีช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์แล้ว ควรมีช่องทางอื่น ๆ อาทิ facebook TikTok ซึ่งเป็นสื่อที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การประชาสัมพันธ์อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ที่มากกว่า ๑ ช่องทางนอกเหนือจากเว็บไซต์ อาจจะไปไว้ที่ Facebook ที่สามารถลิงค์ไปยังเว็บไซต์ได้ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๒) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ ด้วยเห็นว่าประชาชนนิยมฟังมากกว่าอ่าน อาทิ ในกรณีของ กกต.จะมีการสื่อสารทางวิทยุของรัฐบาล โดยรัฐบาลจะมีช่วงเวลาให้ กกต. มาออกรายการ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่มีอิทธิพลในวงกว้าง สื่อขนาดใหญ่ เช่น กรณีของ ป.ป.ช. ก็จะทำให้ประชาชนสนใจ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) การให้ความรู้ในกระบวนการเข้าถึง ควรทำเป็นโปสเตอร์ฉบับการ์ตูน หรือจดหมายข่าวฉบับการ์ตูนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจได้ง่ายขึ้น (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๓) การนำระบบไอทีมาช่วยในการสื่อสาร ด้วยราชการมีอำนาจในการจัดให้มี Monitor room เพื่อใช้ในการสื่อสาร แล้วนำมาประชาสัมพันธ์ตามช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ อาทิ Tiktok Facebook YouTube ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนในปัจจุบัน (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) อาทิ อย่างน้อยควรมีการสื่อสารผ่านคลิปลับตาหละ ๑ คลิป (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๔) ประชาสัมพันธ์ผ่านการลงพื้นที่พบปะประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ด้วยลงพื้นที่เพื่อไปพบปะประชาชน เพื่อให้ประชาชนรับทราบ

ขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทราบอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ การตีความของศาลรัฐธรรมนูญกับสิทธิของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจ และเข้าถึงสิทธิ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) หรือ ในแต่ละปีศาลรัฐธรรมนูญอาจจะลงพื้นที่เพื่อพบปะกับชุมชนนำร่อง เช่น เลือกมา ๑,๐๐๐ ชุมชน โดยสนับสนุนงบประมาณให้แต่ละชุมชนมาพบปะประชุมร่วมกัน อาทิ ใช้วันสำคัญทางศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน ช่วยประหยัดงบประมาณ และใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น หากใช้งบประมาณชุมชนละ ๒,๐๐๐ บาท ก็จะใช้งบประมาณเพียง ๒ ล้านบาท เมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี ก็จะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นของการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันหลักของชาติ เรื่องของสิทธิ เสรีภาพ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

การทำให้เป็นรโมบายเคลื่อนที่เพื่อออกไปประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชน โดยศาลรัฐธรรมนูญควรมีรโมบาย ๒๐ คัน ซึ่งอาจจะเป็นรถที่ให้เจ้าหน้าที่ของทางศาลใช้งานอยู่แล้ว เพื่อออกมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน เป็นโครงการศาลรัฐธรรมนูญพบปะประชาชน หากศาลออกมาพบปะกับประชาชนโดยตรง สามารถลงมาขับเคลื่อนเรื่องสิทธิ เสรีภาพด้วยตัวเอง ก็จะทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัว เมื่อประชาชนตื่นตัวมาก ก็จะทำให้เกิดการกระตุ้นการทำงานของท้องถิ่น ทั้งนี้รโมบายจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถประชาสัมพันธ์ได้ตลอดเวลา สามารถออกหน่วยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๕) การใช้บุคคลที่มีอิทธิพลทางการสื่อสารออนไลน์ช่วยในการประชาสัมพันธ์ โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจหาทีม influencer ภาคเอกชน เพื่อที่จะนำสื่อต่าง ๆ ที่ศาลจัดทำไปเผยแพร่ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๖) รูปแบบของสื่อควรมีความน่าสนใจ ง่าย สร้างสื่อที่น่าสนใจ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) หากเป็นคำวินิจฉัยควรย่อให้สั้นลงที่ละประเด็น ถ้าเป็นคลิป ควรเป็นคลิปสั้นๆ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ทำเป็น infographic หรือ Flow Chart ขั้นตอนการวินิจฉัย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การเผยแพร่ในรูปแบบคำพิพากษา หรือว่าคำย่อมันอาจจะไม่เพียงพอ อาจจะมีในเรื่อง keyword มี chart มี Flow หรือว่ารูปภาพ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าใจ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) หน้า Facebook ควรนำเสนอประโยคสำคัญที่น่าสนใจ น่าติดตาม น่าอ่าน เพื่อให้เข้าไปอ่านต่อที่เว็บไซต์ ต้องหาตัวอย่างกฎหมายที่ง่าย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๗) การทำจดหมายแจ้งเวียน เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเป็นรายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี เช่น กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจะประชาสัมพันธ์ข้อมูลกรณีต่าง ๆ เช่น วินัยข้าราชการ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

ทุก ๒ เดือนหรือทุก ๓ เดือน ไม่ได้ทำเป็นรูปเล่มสวยงาม เป็นกระดาษ จดหมายข่าว แล้วก็ให้กรมเวียนลงมาถึงจังหวัด จังหวัดก็จะเวียนไปยังพื้นที่ ไปสู่ท้องถิ่น ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำหลักการนี้มาใช้ได้ เช่น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยอะไรสามารถทำจดหมายเวียนมายังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนได้ อาจจะทุก ๒ เดือน ทุก ๓ เดือน ก็แจ้ง เวียนทุกกระทรวง ทบวง กรมก็สามารถทำได้ โดยขอความอนุเคราะห์ทุกกระทรวง ทบวง กรม ได้แจ้งเวียนลงไปในระดับหน่วยงาน (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ศาลรัฐธรรมนูญอาจสรุปคำวินิจฉัยฉบับย่อ แล้วแจ้งไปยังหน่วยงานต่าง ๆ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๘) มีเจ้าหน้าที่คอยตอบคำถามทางออนไลน์ ให้มีเจ้าหน้าที่

คอยรับสายทางโทรศัพท์ หรือว่าทางแชท line หรือว่าทางแชท Message เพื่อตอบข้อซักถามหรือข้อสงสัยของประชาชน เพราะว่าบางทีประชาชนอาจจะมีย่อสงสัย เช่น จะสามารถยื่นฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ หรือต้องการที่จะไปขอคำวินิจฉัยสำคัญที่ออกสื่อ เป็นต้น (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๙) ประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงอยากให้ศาล

รัฐธรรมนูญจัดอบรมสร้างเครือข่ายขึ้นในระดับพื้นที่ ให้ช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนในพื้นที่ระดับล่างเข้าถึงได้มากขึ้น (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๑๐) ใช้ประเด็นที่ประชาชนสนใจเป็นตัวช่วยในการ

ประชาสัมพันธ์ นำเอาประเด็นที่สังคมสนใจอยู่ในกระแสสื่อมาชี้แจง เพื่อเปิดให้มีข้อซักถาม เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้ประชาชนมีภาพจำเชิงลบต่อศาล ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะต้องมีการชี้แจงประเด็นที่สังคมตั้งข้อสงสัย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์ได้เช่นเดียวกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อนำเอาข้อวิจารณ์ไปพัฒนาปรับปรุงต่อ เพราะประชาชนอาจจะมีมุมมองที่หลากหลายเพราะไม่รู้กฎหมาย (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๑๑) การเชิญประชุม ประชาสัมพันธ์ก่อนเบื้องต้นเพื่อเป็น

การสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน แล้วก็เริ่มจากหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดโดยการเชิญหน่วยงานอุดมศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัด หน่วยงานราชการต่าง ๆ มาเข้าร่วมประชุมเบื้องต้น แล้วให้ข้อมูลต่าง ๆ สร้างกลุ่มติดต่อ เช่น กลุ่มไลน์ศาลรัฐธรรมนูญจังหวัด.... เพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ ของศาลปกครอง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม การอบรม การให้ความรู้ต่าง ๆ หลังจากนั้นส่งเอกสารต่าง ๆ มายังหน่วยงาน มีการอบรมความรู้ทางด้านกฎหมายทุกปี มีการลงทะเบียน มีการให้ประกาศนียบัตร การประชุม หรือให้ความรู้ทางออนไลน์ และอาจลงพื้นที่จริงเมื่อมีโอกาส (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๑๒) ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อชุมชน ศาลรัฐธรรมนูญควรทำ

เอกสารส่งให้ผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว เสียงตามสายในช่วงเวลาที่เหมาะสม อาจ

ใช้วิธีการอ่านข่าว อ่านข้อมูลตามเอกสารให้ประชาชนได้ฟัง รวมถึงกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วย (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๑๓) ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเฉพาะกลุ่ม ในส่วนของคนพิการ ก็จะมีสถานีวิทยุรายการยืมสื่อจากกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญได้ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้พิการ โดยควรทำเป็นเอกสารเพราะบางคนไม่มีโทรศัพท์ หรือเข้าไม่ถึง หรือสัญญาณไม่มี หรือไปจัดสัมมนาหรือให้ความรู้ ณ ที่นั้น ๆ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๑๔) เข้าร่วมกับจังหวัดเคลื่อนที่ ด้วยแต่ละจังหวัดจะมีกิจกรรมที่เรียกว่า “จังหวัดเคลื่อนที่” เป็นประจำทุกเดือน โดยทางจังหวัดจะลงไปพบปะกับประชาชน ถ้ามีบุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญมาร่วมกิจกรรมในโครงการนี้ด้วย ก็จะเป็นการเผยแพร่ให้ข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๑.๔) ด้านเนื้อหาการประชาสัมพันธ์

๑) สิทธิของประชาชนในการยื่นคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญ จำเป็นต้องปรับปรุง หรือพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะสิทธิของประชาชนในการยื่นให้ศาลวินิจฉัย รวมทั้งบทบัญญัติข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่อาจขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ โดยต้นน้ำ ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนในการให้ข้อมูลเบาะแสต่าง ๆ ส่วนกลางน้ำ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ และบทบาทที่แตกต่างกันไป โดยเห็นว่าหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ ต้องเข้มแข็ง เข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ส่วนปลายน้ำ ได้แก่ การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ให้ประชาชนได้รับรู้ว่าเขาสามารถที่จะรักษาสิทธิของเขาเองได้อย่างไรบ้าง เขามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องผ่านช่องทางใดได้บ้าง ลักษณะของคำร้องต้องมีลักษณะอย่างไร ให้เขาเห็นว่าเขาสามารถทำได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเขาทางการเมือง (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

การประชาสัมพันธ์ในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ในส่วนของผู้มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ อาทิ คุณสมบัติ ขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ โดยควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ในวงกว้างเพื่อให้เกิดความทั่วถึง และมีการประชาสัมพันธ์ตลอดเวลา (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

การจัดหมวดหมู่เนื้อหาของคำวินิจฉัย โดยนำประเด็นที่มีความใกล้เคียงกันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้แล้วมาจัดเป็นหมวดหมู่แล้วนำไปเผยแพร่ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับทราบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีของ กกต. จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิการสมัคร การยุบพรรคหรือกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้สมัคร ก็อาจจะส่งไปที่ กกต. แล้ว กกต.ก็จะแจ้งให้

ผู้สมัครรับทราบ ทำให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ประกอบกับหากประชาชนต้องการยื่นคำร้องต่อศาล ก็สามารถใช้นวทางดังกล่าวในการยื่นเรื่องต่อศาลได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๒) กฎหมายขั้นพื้นฐาน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อกฎหมายต่าง ๆ อาทิ กฎหมายเบื้องต้น เพื่อให้ทราบว่าประชาชนมีสิทธิอะไรบ้าง มีกรณีใดบ้างที่จะมากระทบบสิทธิของตนเอง หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตทั่วไป เพราะหากประชาชนได้รับทราบถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง ก็จะทำให้สามารถปกป้องพิทักษ์ของตนเองได้ (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๓) ผลการวินิจฉัย และคำวินิจฉัย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลผลการวินิจฉัย ด้วยประชาชนอาจมีประเด็นข้อสงสัย (จังหวัดนครนายก, สนทนากลุ่ม, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) การสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคำวินิจฉัยต่าง ๆ การให้หลักการเหตุผลต่าง ๆ ของคำวินิจฉัย ความแตกต่างระหว่างคำวินิจฉัยที่ผ่านมากับกรณีที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยเฉพาะในประเด็นทางด้านการเมือง ด้วยประชาชนมักจะรับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว การเผยแพร่ข้อมูลคำวินิจฉัยจะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจมากขึ้น (จังหวัดสระบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๗) ในการวินิจฉัยทุกครั้งไม่ว่าจะด้วยเรื่องใด ควรที่จะมีการถ่ายทอดสดเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) สร้างสื่อให้เข้าใจโดยนำคำวินิจฉัยมาชี้แจงให้ประชาชนคลายข้อสงสัย (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) แสดงตัวอย่างผลงานที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยในเรื่องอะไรไปแล้วบ้าง ประชาชนจะได้มีภาพออกได้ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๔) บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญทำอะไรได้บ้าง และประชาชนจะเข้าถึงได้ด้วยวิธีไหน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่แค่ศาลการเมืองอย่างเดียว ประชาสัมพันธ์ บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนทราบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการดำเนินการในการคุ้มครองสิทธิคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในด้านใดเรื่องใด เพื่อให้ประชาชนทราบ ทำให้เข้าใจ และเข้าถึงช่องทางการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ว่ามีเรื่องใดบ้างที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เพื่อที่ประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) อยากให้ทางศาลรัฐธรรมนูญแสดงตัวออกมา ประชาชนจะได้รู้ว่ามีอีกสถาบันหนึ่งหรือหน่วยงานหนึ่งที่คุ้มครองประชาชนอยู่จริง ๆ ไม่ได้มีแค่ตัวบทในรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เกิดการรับรู้ให้มากกว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทไม่ใช่มีแค่เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่รวมถึงกฎหมายอื่นที่ศาลดูแลให้ความยุติธรรมแก่ประชาชน มีการประชาสัมพันธ์รับรู้ทุกช่องทางทำให้ประชาชนได้มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๕) คำวินิจฉัย การเผยแพร่คำวินิจฉัย ในเรื่องประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจมาก ๆ อยากให้มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ รับทราบคำวินิจฉัย โดยที่สามารถเข้าใจได้ ให้ใช้ภาษาง่ายๆ (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒) ด้านการอบรมให้ความรู้

(๑.๒.๑) ด้านเนื้อหาในการฝึกอบรม

- ประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ด้วยในการพิจารณาคดีขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน ซึ่งประชาชนอาจจะไม่รู้มาก่อนว่าต้องเก็บหลักฐานอะไรไว้บ้าง ประชาชนยังขาดความรู้ จึงควรมีการอบรมให้ความรู้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๗) ควรมีการอบรมให้บุคลากรของรัฐหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เช่น ศูนย์ดำรงธรรม จังหวัด ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ หรือศูนย์คนพิการ องค์การบริหารส่วนตำบล ให้บุคลากรรับรู้กฎหมายเบื้องต้นของทางศาลรัฐธรรมนูญ ให้เข้าใจเบื้องต้นก่อนเพื่อที่เขาจะได้รับไปถ่ายทอดให้ประชาชนอีกที (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๒) ด้านกลุ่มเป้าหมาย

๑) หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) สามารถเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่สามารถกระจายความรู้ให้กับประชาชนได้ ดังนั้นจึงควรอบรมให้ความรู้แก่ สคบ. ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ สคบ.สามารถให้คำปรึกษาในบางประเด็นแก่ประชาชนได้ (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

ศาลรัฐธรรมนูญควรทำหน้าที่ในการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กระบวนการขั้นตอนของศาล เพื่อให้หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่เหล่านั้นนำความรู้ที่ได้ไปประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน และผู้นำในชุมชน โดยใช้ภาษาง่าย ๆ ที่ประชาชนเข้าใจ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

ควรมีการอบรมให้บุคลากรของรัฐหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เช่น ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ หรือศูนย์คนพิการ องค์การบริหารส่วนตำบล ให้บุคลากรรับรู้กฎหมายเบื้องต้นของทางศาลรัฐธรรมนูญ ให้เข้าใจเบื้องต้นก่อนเพื่อที่เขาจะได้รับไปถ่ายทอดให้ประชาชนอีกที เพราะว่าการที่บุคลากรเหล่านี้เข้าใจทางภาษากฎหมายก็สามารถไปถ่ายทอดให้ประชาชนเข้าใจได้เป็นภาษาที่ประชาชนคุ้นเคย และบุคลากรเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้จบกฎหมายคือ ถ้าเขามีความเข้าใจแล้วเขาก็จะสามารถถ่ายทอดได้ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนทนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๒) เด็ก และเยาวชน และสถาบันการศึกษา ศาลรัฐธรรมนูญ อาจจะต้องลงมาประสานทำความเข้าใจ ต้องจัดกิจกรรม โดยขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มเป้าหมายว่าเน้นไปที่เด็ก และเยาวชนระดับใด มัธยม หรือว่ามหาวิทยาลัย ต้องมีกิจกรรม (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) การเข้าถึง หรือเข้าไปแนะนำในโรงเรียน และจัดอบรมประเด็นที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญใน

สถานศึกษา (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) บรรจุกฎหมายรัฐธรรมนูญ และเนื้อหาเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญลงในหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น มัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อปลูกฝังความรู้พื้นฐานแก่เด็ก และเยาวชน เพื่อให้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ (จังหวัดปทุมธานี, สนทนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๓) กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุ ด้วยเป็นกลุ่มที่เข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ยาก ดังนั้นควรให้หน่วยงานแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ซึ่งสามารถจะสอดแทรกตรงนี้เข้าไปได้ (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๔) ผู้นำชุมชน ให้ความรู้แก่กันนั้น ผู้ใหญ่บ้านผ่านการประชุมประจำเดือน โดยสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไป หลังจากนั้นให้กำนันผู้ใหญ่บ้านนำไปเสนอแนะนำกับลูกบ้านต่อ ให้ผู้นำชุมชนไปเผยแพร่ความรู้ให้กับลูกบ้าน (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

๕) อื่น ๆ เช่น กลุ่มผู้พิการ ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาในภาพรวมของผู้นำองค์กรคนพิการทั่วประเทศ ให้มาเรียนรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ผู้นำเอาความรู้มากระจายให้กับคนพิการภายในจังหวัดแต่ละจังหวัด (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนทนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๒.๓) ด้านรูปแบบ กรณีที่เป็นเด็ก และเยาวชนอาจจัดให้มีการแข่งขันทักษะการตอบปัญหาทางวิชาการเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ หรือมีกิจกรรมก็อาจจะมาร่วมกับศาลเยาวชนได้ (จังหวัดอุทัยธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๓) ด้านการยื่นคำร้อง ช่องทางในการติดต่อ

(๑.๓.๑) การปรับปรุงกฎหมาย การยื่นคำร้องควรมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าในกรณีใดบ้างที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้ อาทิ การเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับ หน้าที่รัฐของรัฐตามรัฐธรรมนูญว่าหน้าที่ใดบ้างที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ หากรัฐมีการละเมิดสิทธิดังกล่าว (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๓.๒) การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ยื่นคำร้องที่ไม่สุจริต เช่น เมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ตกเตือนแล้ว แต่ยังมายื่นซ้ำ แม้จะเป็นเรื่องใหม่ แต่เป็นเจตนาเดิม อาจจะมีโทษปรับ เพราะหากมีการยื่นซ้ำบ่อยครั้ง อาจทำให้ความเสียหายต่อความมั่นคงประเทศ เศรษฐกิจ สังคมสืบสน (จังหวัดสิงห์บุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๓.๓) การยื่นคำร้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน การยื่นคำร้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน จึงจะผ่านเข้ามายังศาลรัฐธรรมนูญได้ ทำให้เห็นว่าบางเรื่องถูกกั้นไว้ตั้งแต่ขั้นของผู้ตรวจการแผ่นดินเอง ทำให้คำร้องไปไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญก็ทำให้มองว่าปัญหาต่าง ๆ จึงไม่ค่อยได้รับการแก้ไข ส่งผลทำให้ไม่ค่อยมีความเชื่อมั่น (จังหวัดฉะเชิงเทรา, สนทนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗)

(๑.๓.๔) ช่องทางในการยื่นคำร้อง ต้องการให้ศาลมีช่องทางติดต่อหรือแนะนำแนวทางดำเนินงานว่ามีเรื่องใดบ้างที่ประชาชนสามารถนำไปร้องศาลรัฐธรรมนูญได้ (จังหวัด

ฉะเชิงเทรา, สนนากลุ่ม, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗) ทำอย่างไรให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย (จังหวัดปทุมธานี, สนนากลุ่ม, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) อาจใช้ศูนย์ดำรงธรรมของแต่ละอำเภอ แต่ละจังหวัดเป็นสถานที่ยื่นคำร้อง กรณีที่เขาไม่สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้ หรืออาจอำนวยความสะดวกให้มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้สำหรับยื่นคำร้อง โดยมีเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมคอยให้บริการ แนะนำ เช่น กรณีคนพิการจะมีพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ดูแล ถ้าเป็นผู้พิการ ก็สามารถมาใช้ช่องทางนี้ได้ มีเจ้าหน้าที่บอก ถึงแม้มันจะมีช่องทางอื่น ๆ ยื่นด้วยตนเอง ยื่นด้วยจดหมาย แต่บางครั้งประชาชนเข้าไม่ถึง บางคนมีอายุมาก บางคนไม่ใช้อินเทอร์เน็ต (จังหวัดสุพรรณบุรี, สนนากลุ่ม, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

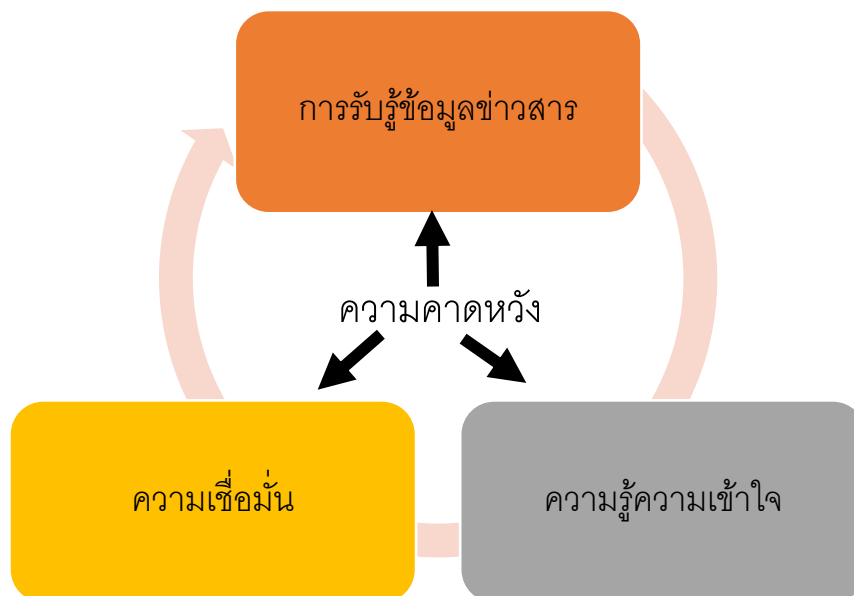
(๑.๓.๕) สิ่งอำนวยความสะดวกในการยื่นคำร้อง ควรมีแบบฟอร์มเบื้องต้นโดยมีการแยกหัวข้อเป็นหมวดหมู่ตามสิทธิที่จะยื่นคำร้อง เพื่อสร้างเข้าใจ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

(๑.๓.๖) ช่องทางในการติดต่อ อยากให้มีช่องทางที่ติดต่อได้จริง อาจจะเป็นทาง LINE official เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ และการติดต่อ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) ทำ Chat Box หรือทำ Hotline สายด่วนที่สามารถโทรปรึกษาโดยตรงได้ (จังหวัดสมุทรสาคร, สนนากลุ่ม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗)

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทำให้พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน โดยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน เพราะเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ประชาชนก็จะมี ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย และเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น ความสนใจที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารก็จะมีมากตามขึ้นไปด้วย เป็นกระบวนการสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่ สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๑๑ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๑ ด้านการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ นับเป็นประเด็นหลักที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน และส่งผลต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในที่สุด ซึ่งผลการศึกษาค้างนี้แสดงให้เห็นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง และพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) และสื่อโทรทัศน์เป็นหลักในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ ด้วยผลการศึกษาพบว่า ช่องทางที่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ได้แก่ สื่อสองประเภทนี้ ดังนั้นเพื่อให้การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการสื่อสารมากที่สุด สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรเน้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) และสื่อโทรทัศน์ในการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้สื่อทั้งสองประเภทยังเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของวัย ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี พื้นที่ (เมือง และชนบท) การสื่อสารด้วยสื่อทั้งสองช่องทางจึงเหมาะสมมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

ส่วนวิธีการสื่อสารอื่น ๆ ซึ่งประชาชนยังเข้าถึงได้น้อย อาทิ การสื่อสารผ่านหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ แผ่นพับ สายด่วน (Call center) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาล

รัฐธรรมนูญ และรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น สื่อต่าง ๆ เหล่านี้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรปรับปรุงให้เหมาะสม และใช้กับเฉพาะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม

๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยประเด็นดังกล่าว ประชาชนยังมีความรู้ต่ำกว่าประเด็นอื่น ได้แก่ ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ ในประเด็นเรื่องสังกัด ได้แก่ การเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน และคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น) ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ ได้แก่ ประเด็นเรื่องการยื่นคำร้องของประชาชน หรือชุมชน ได้แก่ การวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินให้พิจารณาก่อน ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ประเด็นเรื่องสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และหน้าที่ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยงานธุรการคือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาวิจัย ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย การทำวิทยานิพนธ์แก่บุคคลภายนอก และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติงาน การร่วมมือ และประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน และการส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ควรมุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มเติมผ่านทางสื่อช่องทางต่าง ๆ หรือการจัดอบรมให้ความรู้

๓) ปรับปรุง และพัฒนาข้อมูลข่าวสาร สื่อความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย ด้วยในปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงคำวินิจฉัยต่าง ๆ เป็นภาษากฎหมายที่เข้าใจได้ยาก ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจ ส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจข้อมูลข่าวสาร หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารออกไป ดังนั้นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงควรปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ให้เป็นฉบับประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึง เข้าใจข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ง่าย แม้แต่คำวินิจฉัยต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญก็ควรมีฉบับประชาชน หรือมีคำอธิบายที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย

๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในส่วนภูมิภาค และจังหวัด ด้วยประชาชนคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะอาศัยเครือข่ายหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้ทราบ การเป็นเครือข่ายกับท้องถิ่นจังหวัดจะช่วยประชาสัมพันธ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบถึงข้อมูลข่าวสาร และความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจส่งแผ่นพับ ใบปลิว เอกสารต่าง ๆ สื่อ คลิปให้กับหน่วยงานดังกล่าว รวมไปถึงหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ ยุติธรรมจังหวัด กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น รวมไปถึงผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปประชาสัมพันธ์กับประชาชนต่อไป อาทิ ประชาสัมพันธ์ผ่านการประชุม ผ่านเสียงตามสาย

๕) การใช้บุคคลที่มีอิทธิพลทางการสื่อสารออนไลน์ช่วยในการประชาสัมพันธ์ โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจหาทีม influencer ที่มีผู้ติดตามจำนวนมากเพื่อมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนผ่านสื่อออนไลน์ เช่น TikTok เนื่องจากจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ เข้าถึงได้ง่าย และสามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

๖) จัดหาเจ้าหน้าที่คอยตอบคำถามทางออนไลน์ ด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีการพัฒนาสื่อออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่ประชาชนบางกลุ่มสามารถเข้าถึงได้สะดวก ดังนั้นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีเจ้าหน้าที่คอยอ่าน และตอบข้อซักถามต่าง ๆ ที่ประชาชนมีข้อสงสัยต่าง ๆ เพราะนอกจากจะเป็นการให้ข้อมูลแล้ว ยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนที่มาใช้บริการ

๔.๓.๒ ด้านความรู้ความเข้าใจ

ด้วยความรู้ความเข้าใจของประชาชนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนจึงมีความจำเป็นเช่นเดียวกัน โดย

๑) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นที่ประชาชนยังขาดความรู้ความอยู่ย่มาก ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นที่ประชาชนยังขาดความรู้ ได้แก่ (๑) สิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิของศาลรัฐธรรมนูญ สิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้ กระบวนการในการยื่นคำร้อง ประโยชน์ที่จะได้รับจากการยื่นคำร้อง ฯลฯ (๒) อำนาจหน้าที่กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การทำหน้าที่ที่ผ่านมา คำวินิจฉัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น (๓) ความเกี่ยวพัน หรือประโยชน์ของศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน เพราะประชาชนมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ห่างไกลจากวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ทำให้ไม่สนใจ จนทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับประเด็นที่อยู่ใกล้ตัวประชาชน

๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ภูมิภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมไปถึงคุณลักษณะอื่น ๆ อาทิ ผู้สูงอายุ พิกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นิติกร กำนันผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ/ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/นายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรม ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ภาคเอกชน เป็นต้น โดยควรมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ใกล้ตัว ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัย หรือการทำหน้าที่อื่น ๆ แก่ประชาชน นอกเหนือจากคำวินิจฉัยเรื่องการเมือง ด้วยประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นหลัก จึงรับรู้แต่เฉพาะประเด็นด้านการเมือง ดังนั้นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัยอื่น ๆ นอกเหนือจากคำวินิจฉัยเรื่องการเมือง เพื่อให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อื่น ๆ หรือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้โอกาสที่ประชาชนสนใจเรื่องการเมือง ให้ความรู้เพิ่มเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังควรมีการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เชิงรุก ด้วยการสรุปคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับประชาชนกลุ่มนั้น ๆ แล้วสื่อสารโดยตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว อาทิ สรุปคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วส่งให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องถิ่นจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งต่อข้อมูลให้กับประชาชน เพราะหากประชาชนสนใจ ก็จะนำไปสู่การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตัวเอง ทำความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญมีมากขึ้น

๔) ด้วยประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลอื่น ๆ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีเครื่องมือ/วิธีการที่จะสร้างประสบการณ์ดังกล่าวให้กับประชาชนโดยอ้อม ทั้งนี้เงื่อนไขที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้พบว่า เงื่อนไขหนึ่ง ได้แก่ การขาดประสบการณ์โดยตรงในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจน้อย มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ในขณะที่ผู้เคยเข้ามาใช้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะตรงกันข้าม ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีเครื่องมือ/วิธีการที่จะสร้างประสบการณ์ดังกล่าวให้กับประชาชน อาทิ การผลิตสื่อภาพยนตร์คลิปที่แสดงให้เห็นกรณีตัวอย่างของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ การจำลอง

เหตุการณ์ต่าง ๆ การสร้างศาลจำลองในรูปแบบสื่อออนไลน์ เป็นต้น โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๕) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรส่งเสริมให้เกิดการเผยแพร่ผลการวิจัย ด้วย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัย เป็นงานวิจัยที่ค่อนข้างครอบคลุม และ น่าสนใจ มีประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงควรส่งเสริมให้เกิดการเผยแพร่งานวิจัย ในวงกว้าง เช่น การตีพิมพ์ การจัดประชุมสัมมนา การนำมาทำเป็นหนังสือคู่มือต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ออกไป ในวงกว้าง

๖) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรประสานเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อ จัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษา ด้วยกลุ่มอาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษามีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นคนกลุ่มเมลาเด็ก และเยาวชน อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญมี เครือข่ายสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรใช้เครือข่ายดังกล่าวในการจัดกิจกรรมเพื่อ เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงนักเรียน/นักศึกษา เพื่อให้บุคลากรกลุ่มนี้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๓ ด้านการสร้างเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๑) มุ่งเน้นสร้างเชื่อมั่นด้านความอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แม้ ประชาชนร้อยละ ๗๔.๐๒ จะมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ แต่สำนักงาน งานศาลรัฐธรรมนูญยังคงจำเป็นที่จะต้องยังจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการทำงานเพื่อให้ประชาชนมีความ เชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ร้อยละ ๘๕) โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความอิสระของตุลาการศาล รัฐธรรมนูญที่มีผลประเมินต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ การอบรมเพื่อสร้างความรู้ความ เข้าใจ หรือด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น โดยอาจมุ่งเน้นไปที่ด้านนี้ก่อนก็ สามารถทำได้

๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาล รัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ด้วยผลการทดสอบพบว่า ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงควรทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งอำนาจ หน้าที่ กระบวนการในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การเข้าสู่กระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญ ประโยชน์ที่จะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

๓) ในการสร้างเชื่อมั่นแก่ประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณา ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การ

รับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และ ประสพการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๓.๔ การดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๑) ประเด็นที่ประชาชนมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นหากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามที่ประชาชนคาดหวัง ระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญก็จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ประชาชนคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งความผาสุกของประชาชนโดยรวม คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด อีกทั้งผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นหากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามที่ประชาชนคาดหวัง ระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญก็จะเพิ่มขึ้น โดยควรพยายามแสดงให้เห็นว่า การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยต่าง ๆ ที่ออกมา ก่อให้เกิดการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติอย่างไร ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ที่มี โดยเฉพาะในส่วน of ประชาชนควรแสดงให้เห็นว่า การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวประชาชนอย่างไร ด้วยปัญหาอีกประการหนึ่งคือ ประชาชนมองว่าศาลอยู่ไกลตัว เป็นศาลที่วินิจฉัยเฉพาะประเด็นทางการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องแสดงให้เห็นว่า แม้จะเป็นประเด็นการเมือง แต่ผลการวินิจฉัยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

๒) เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความคาดหวังด้วย ด้วยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสพการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสพการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน อาจจำเป็นต้องพิจารณาจากปัจจัยดังกล่าวด้วย

๕.๓.๕ ด้านอื่น ๆ

ทบทวนเรื่องการมีหน่วยงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาค/จังหวัด ด้วย ปัญหาหลักที่ทำให้ประชาชนขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ ปัญหาประชาชนไม่สามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้สะดวกเหมือนศาลอื่น ๆ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถลงไปให้ความรู้แก่ประชาชน และหน่วยงานในพื้นที่ได้สะดวก เป็นเพราะไม่มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรทบทวนแนวความคิดการตั้งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาค หรือจังหวัดใหม่ โดยอาจเริ่มต้นจากการศึกษาความเป็นไปเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมต่าง ๆ ทั้งในแง่ของอำนาจหน้าที่ โครงสร้างการบริหาร บุคลากร งบประมาณ ฯลฯ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เช่น อาจเริ่มจากตั้งสำนักงาน ณ ศาลากลางจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภูมิกาศนั้น ๆ หลังจากนั้นค่อยขยายไปยังกลุ่มจังหวัด หรือจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษา และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์การวิจัยการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗ จำนวน ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่าง ๆ ๖ ภูมิภาค ๒๙ จังหวัด จำนวน ๔,๓๕๔ ชุด และการสนทนากลุ่มในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคใน ๑๗ จังหวัด จำนวน ๔๐๙ คน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

๕.๑ ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

จากผลการศึกษาระดับความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) โดยมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางทุกด้าน อย่างไรก็ตามด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้มากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๐) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ย .๕๗) และด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ (ค่าเฉลี่ย .๕๓) ตามลำดับ

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในภูมิภาคแตกต่างกันพบว่า ภาคต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามระดับความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ (Sig.=.๐๐๐) โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ภาคเหนือมีระดับความรู้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๓) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ค่าเฉลี่ย ๐.๖๑) ภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๘) ภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๘) ภาค

กลาง (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๖) กรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๐) และภาคตะวันตก (ค่าเฉลี่ย ๐.๔๖) มีระดับความรู้ต่ำที่สุด

อีกทั้งจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นเรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจพบว่า (๑) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานเพราะส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับศาลรัฐธรรมนูญ มีความพยายามที่จะติดตามข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ ติดตามคำวินิจฉัยตลอดเวลา กลุ่มนักการเมืองหรือประชาชนที่สนใจการเมือง กลุ่มประชาชนทั่วไป ด้วยเพราะเคยรับฟังผลการวินิจฉัยมีการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยเฉพาะประชาชนที่สนใจการเมือง กลุ่มเด็ก และเยาวชน ด้วยเพราะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในปัจจุบันทำได้ง่าย มีการเรียนการสอนในสถานศึกษา และ (๒) กลุ่มที่เห็นว่าประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ เพราะประชาชนขาดการรับรู้ถึงสิทธิของตนเอง ประชาชน/หน่วยงานขาดความสนใจ มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รับรู้เฉพาะประเด็นด้านการเมือง ขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ขาดความรู้ว่าประเด็นใดจึงจะสามารถร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้บ้าง จะเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับเงื่อนไขที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ (๑) ขาดประสบการณ์ ด้วยประชาชนไม่เคยมีประสบการณ์โดยตรงในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงมีความรู้ความเข้าใจน้อย (๒) รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อเป็นหลัก ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลทางการเมือง (๓) ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นภาษากฎหมายที่เข้าใจยาก ทำให้ยากที่ประชาชนจะทำความเข้าใจ (๔) เป็นเรื่องไกลตัว ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และ (๕) ด้วยคุณลักษณะของประชาชน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไปตามวัย

๕.๒ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาระดับความเชื่อมั่นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๓) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) ส่วนด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑)

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคพบว่า ภาคต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

เมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับความเชื่อมั่น .๐๕ (Sig.=.๐๐๐) โดยผู้ตอบแบบสอบถามจากภาคเหนือมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญสูงสุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๗) รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) ภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) ภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) ภาคตะวันตก (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๖) และกรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑) มีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

นอกจากนี้เมื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญตามตัวชี้วัด “ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่มีค่าเป้าหมายร้อยละ ๘๕ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญแก่ประชาชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่น – เชื่อมั่นมากคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๒ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด (ร้อยละ ๘๕) อยู่ร้อยละ ๑๐.๙๘ อย่างไรก็ตามผลการประเมินมีระดับสูงกว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ เล็กน้อย (ร้อยละ ๗๓.๐๗) คิดเป็นร้อยละ ๐.๙๕

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการประเมินระดับความเชื่อมั่นรายภาคพบว่า ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่น – เชื่อมั่นมากต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ได้แก่ ภาคเหนือ (๗๙.๕๙%) รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง (๗๖.๖๘%) ภาคใต้ (๗๕.๖๕%) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๗๕.๔๙%) ภาคตะวันออก (๗๑.๔๕) ภาคตะวันตก (๖๘.๕๘) และกรุงเทพมหานคร (๖๗.๓๔%) มีร้อยละต่ำที่สุด

ทั้งนี้จากข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยกลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ยื่นคำร้อง เพราะมีประสบการณ์ เช่น เคยเข้าไปค้นคว้าวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ เคยเข้าไปใช้บริการที่ศาลรัฐธรรมนูญ เคยผ่านกระบวนการยื่นคำร้อง เพราะเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่สามารถเข้าไปศึกษาข้อมูล เข้าถึงการยื่นคำร้อง การร้องเรียน หรือร้องทุกข์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้มากขึ้น เพราะได้รับการอบรมให้ความรู้ในกรณีของสถาบันการศึกษานั้น ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปอบรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติม เพราะมีช่องทางการยื่นคำร้องที่หลากหลาย ไม่เสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อาทิ เพราะมีหลักการ มีวิธีการ มีเงื่อนไขกำหนดไว้ในกฎหมาย เมื่อทำตามกระบวนการนั้น ๆ ก็สามารถเข้าถึงได้ ส่วนกลุ่มที่เห็นว่าเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเฉพาะคดีการเมือง เพราะอยู่ห่างไกลประชาชนนิยมติดต่อกับหน่วยงานโดยตรงในพื้นที่ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะขาดประสบการณ์ เพราะคิดว่ายังมีค่าใช้จ่ายบางอย่างที่ต้องเสีย เพราะประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และมีความเชื่อมั่นองค์กรอื่นมากกว่า เพราะมี

กระบวนการซับซ้อน ยุ่งยาก ต้องใช้เวลา ต้องผ่านหน่วยงาน เพราะขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี เพราะไม่เกี่ยวข้อง ใกล้ตัว ไม่สนใจ เพราะมองว่าต้องมีความรู้ด้านกฎหมาย เพราะไม่ถึงรู้สิทธิของตนเอง เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ เพราะขาดการทำงานเชิงรุก เพราะประชาชนบางกลุ่มมองว่าตนเองไม่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น อาคารสถานที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำให้คนไม่กล้าที่จะเข้าไปติดต่อ ผู้พิการเข้าถึงได้ยาก

(๒) ด้านความเป็นอิสระ โดยมีทั้งกลุ่มที่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ และกลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ โดยกลุ่มที่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระ เพราะเชื่อมั่นว่าศาลทุกศาลยึดหลักความเป็นอิสระ เพราะเชื่อมั่นในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพราะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพราะคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกัน ไม่จำเป็นต้องเอกฉันท์ เพราะเป็นการดำเนินงานตามตัวบทกฎหมาย เพราะประชาชนมีความพึงพอใจในผลการวินิจฉัย อื่น ๆ อาทิ ทั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ละท่านจึงไม่ได้ขึ้นตรงต่อใคร ด้วยมีกระบวนการ “Check and Balance” สามารถใช้กระบวนการถอดถอนตุลาการได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด อย่างไรก็ตาม แม้จะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระ แต่ด้วยมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเชื่อมั่นจากความอิสระนั้น ๆ ได้แก่ เห็นว่าอิสระ แต่มีการใช้อำนาจมากเกินไป เห็นว่าตุลาการบางท่านอาจไม่มีความอิสระ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก มีความเป็นอิสระบางเรื่อง ด้วยธรรมชาติของมนุษย์มีความเอนเอียง ตรวจสอบได้ยาก คำวินิจฉัยไม่ถูกใจ สัดส่วนที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากข้าราชการ ผู้ทรงคุณวุฒิมากเกินไป อาจเกิดการแทรกแซงจากการเมือง ไม่เป็นกลางยังมีอคติ เป็นเครื่องมือขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง กระบวนการคัดเลือกอาจถูกแทรกแซง มีอิสระในขั้นของการวินิจฉัย ส่วนในขั้นของการชี้ขาดอาจไม่อิสระ ถูกแทรกแซงจากวุฒิสภา ไม่ได้ตีความตามกฎหมาย ยังขาดการถ่วงดุลอำนาจ ส่วนกลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นว่าศาลมีความเป็นอิสระเพราะขาดความรู้ความเข้าใจ เพราะผลการวินิจฉัยไม่เป็นเอกฉันท์ เพราะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงกับรัฐประหาร มองว่ายังมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง (ด้วยไม่เชื่อมั่นในรัฐธรรมนูญ ไม่เชื่อมั่นในคำวินิจฉัยทางการเมือง ไม่เชื่อมั่นในตัวตุลาการ เพราะการสรรหา/การคัดเลือกตุลาการต้องผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา การนำเสนอของสื่อ ทำให้เกิดข้อกังขา มองว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการต่อสู้กันทางการเมือง เพราะคำวินิจฉัยไม่ถูกใจประชาชน ไม่เชื่อมั่นในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ) มองว่าถูกรวบงำโดยผู้มีอิทธิพล ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคัดเลือก เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยแล้วเห็นว่ามีอิสระ ประชาชนเข้าถึงยาก ไม่มีเกณฑ์มาตัดสินว่าอิสระ อื่น ๆ ตัดสินไม่ตรงกับที่คาดหวังไว้ จึงมองว่าไม่อิสระ

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม โดยกลุ่มที่เห็นว่าทำหน้าที่ได้ดีแล้วเพราะครอบคลุมทุกประเด็น เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย เพราะพิจารณาจากผลการดำเนินงาน คำวินิจฉัย ส่วนกลุ่มที่เห็นว่ายังทำหน้าที่ได้น้อย เพราะเมื่อเทียบกับศาลอื่นแล้วมีน้อย เพราะขาดมาตรการเชิงรุก เพราะไม่สามารถลงมาทำงานเชิงรุกได้ เพราะเห็นว่ามีขีดแย้งกัน เรื่องสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังเข้าไม่ถึงสิทธิ กลุ่มที่เห็นว่ายังไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ เพราะเมื่อพิจารณาเทียบกับศาลอื่นแล้วศาลรัฐธรรมนูญยังทำ

หน้าที่ได้น้อยกว่า เพราะไม่พึงเสียงประชาชนอื่น ๆ ได้แก่ มองว่าหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นหน้าที่ศาลยุติธรรม ส่วนการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เป็นหน้าที่ของศาลปกครอง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญต้องดูกติกาภาพรวมของประเทศ

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยกลุ่มที่พึงพอใจเพราะได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพราะมีระเบียบการดำเนินงานทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่กำหนด เพราะเคยมีประสบการณ์ในการให้บริการแล้วมีการให้บริการที่ดี ส่วนกลุ่มยังไม่พึงพอใจเพราะมองว่ายังขาดการทำงานเชิงรุก เพราะประชาชนยังขาดการรับรู้ เพราะแม้จะมีการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีข้อจำกัดอื่น ๆ ได้แก่ ไม่ทราบว่ามีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อะไร

๕.๓ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๗) โดยมีความคาดหวังมากที่สุดในการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๑) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๔.๐๐) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๙) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) ส่วนด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐)

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญระหว่างภูมิภาค พบว่า ภาคต่างกันมีระดับความคาดหวังไม่แตกต่างกันเมื่อทดสอบด้วยสถิติ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ (Sig.=.๒๖๘)

ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในด้านความคาดหวังพบว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญดังนี้

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีเครือข่ายประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก มีการประชาสัมพันธ์สิทธิขั้นพื้นฐาน มีการประชาสัมพันธ์ผ่านแพลตฟอร์มที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก มีการประชาสัมพันธ์กับเด็ก และเยาวชน ด้านการนำผลการประเมินไปปฏิบัติ เป็นโอกาสที่ดีที่ศาลรัฐธรรมนูญเมื่อได้มีการประเมินความเชื่อมั่นแล้วจะนำผลการวิจัยไปไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น และ (๓) ด้านการเข้าถึงประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยากเห็นภาพที่ศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงประชาชนมากขึ้นผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) ด้านความเป็นอิสระ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้นกว่าเดิม

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการประชาสัมพันธ์ หรือการลงพื้นที่เพื่อไปพบกับประชาชนโดยตรง หรือพบปะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาลดสิทธิการยื่นคำร้องกับกลุ่ม “นักร้อง” ด้วยมองว่ามีการยื่นคำร้องมากเกินไป บางประเด็นประชาชนไม่เห็นถึงประโยชน์ คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนมากยิ่งขึ้น คาดหวังว่าศาลจะพิจารณาในข้อกฎหมาย ว่ากฎหมายมีข้อบกพร่องตรงไหนแล้วต้องเข้าไปแก้ไข บังคับให้ส่วนราชการนั้นแก้กฎหมาย คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญลงมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิให้กับประชาชนอย่างจริงจัง

๔) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

คาดหวังว่าจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย คาดหวังว่าจะมีการเผยแพร่ผลการวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ คาดหวังว่าจะมีหน่วยงานในพื้นที่ คาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จะเข้าไปประสานกับมหาวิทยาลัย หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้กับอาจารย์ บุคลากรเพื่อนำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา หรือประชาชน คาดหวังว่าจะมีช่องทางการเข้าถึง การเข้าถึงได้ง่ายขึ้น คาดหวังว่าจะมีความรวดเร็วในการทำงาน อื่น ๆ ได้แก่ คาดหวังว่า ตุลาการจะยึดถือจรรยาบรรณเป็นหลัก

๕.๔ ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๑) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๓๑๒) (๒) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (.๒๕๑) และ (๓) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กับระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ (Sig. = .๐๐๐) เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Correlation โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (.๕๘๘)

ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า (๑) อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการ

ยุคธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางโทรศัพท์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square (๒) อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square และ (๓) อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภาคที่อยู่อาศัยหลัก บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย ประสบการณ์การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางหน่วยงานภาครัฐอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแผ่นพับ และประสบการณ์การใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อทดสอบด้วยสถิติ Chi-square

๕.๕ ข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ (๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) และสื่อโทรทัศน์เป็นหลักในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ (๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมุ่งเน้นประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) ปรับปรุง และพัฒนาข้อมูลข่าวสาร สื่อความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย (๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีเครือข่ายประชาสัมพันธ์ในส่วนภูมิภาค และจังหวัด (๕) การใช้บุคคลที่มีอิทธิพลทางการสื่อสารออนไลน์ ช่วยในการประชาสัมพันธ์ และ (๖) จัดหาเจ้าหน้าที่คอยตอบคำถามทางออนไลน์

๒) ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้วยความรู้ความเข้าใจของประชาชนส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนจึงมีความจำเป็นเช่นเดียวกัน โดย (๑) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นที่ประชาชนยังขาดความรู้อยู่มาก (๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย (๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัย หรือการทำหน้าที่อื่น ๆ แก่ประชาชน นอกเหนือจากคำวินิจฉัยเรื่องการเมือง (๔) ด้วยประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลอื่น ๆ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีเครื่องมือ/วิธีการที่จะสร้างประสบการณ์ดังกล่าวให้กับประชาชนโดยอ้อม (๕) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรส่งเสริมให้เกิดการเผยแพร่ผลการวิจัย (๖) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรประสานเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษา

๓) ด้านการสร้าง ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ โดย (๑) มุ่งเน้นสร้างความเชื่อมั่นด้านความอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (๓) ในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น

๔) ด้านการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) ประเด็นที่ประชาชนมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นหากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามที่ประชาชนคาดหวัง ระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญก็จะเพิ่มขึ้น (๒) เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความคาดหวังด้วย

๕) ด้านอื่น ๆ คือ ทบทวนเรื่องการเมืองหน่วยงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาค/จังหวัด

ศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ แผนงาน และนโยบาย. (๒๕๖๕). *แผนปฏิบัติการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๒๐๘๓๑๑๔๔๔๔๒.pdf

ศาลรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๖). *รายงานประจำปี ๒๕๖๖ ศาลรัฐธรรมนูญ*.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๔๐๘๒๙๑๓๕๗๐๘.pdf

ศาลรัฐธรรมนูญ. (ม.ป.ป.). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ*.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๑๙๑๑๑๒๑๕๓๔๓๒.pdf

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (๒๐๒๑). *ศาลยุติธรรม ยุค New Normal มุ่งเน้น “การให้บริการ”*.

<https://justicechannel.org/popular/sym๑๘>

สำนักงานป้องกัน ละปราบปรามการฟอกเงิน. (ม.ป.ป.). *สรุปผลการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน ปปง. ประจำปีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙*.

<https://www.amlo.go.th/index.php/th/about/๒๐๒๐-๐๕-๑๙-๐๓-๐๗-๑๕/๒๐๒๐-๐๕-๑๙-๐๔-๒๐-๒๗>

สำนักงานศาลปกครอง. (๒๕๖๕). *โครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔*. ศาลปกครอง.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ กองยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ แผนงานงาน และนโยบาย. (๒๕๖๖). *แผนปฏิบัติการรายปี (พ.ศ. ๒๕๖๗) ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๓๐๒๑๕๑๔๓๘๒๔.pdf

สุตปิติ วรธนะหทัย. (๒๕๖๕). *การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อศาลยุติธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์*. *วารสารดุลพาท*, ๑(๖๙), ๑๕๙ – ๑๙๑.

สุรัชย์ (ฟูอาด) ไวยวรรณจิตร, สุไรยา หนิเร, มูฮำหมัดราฟิร มะเก็ง, มาหะมะดารี แวนะ และโชคชัย ศุภภิญโญ. (๒๕๕๙). *การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. สถาบันพระปกเกล้า.

สุวรรณา คุณติลภณัฐวสา. (๒๕๖๐). *ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์*.

<https://research.kpru.ac.th/sac/fileconference/๓๒๙๒๐๑๘-๐๕-๐๑.pdf>

อัจฉราพร ปะทิ. (๒๕๕๙). *ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง: กรณีศึกษาประชาชนในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน*.

http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/๒๐๑๖/TU_๒๐๑๖_๕๗๐๕๐๓๗๐๘๒_๔๙๘๙_๔๐๐๙.pdf

อำภรัตน์ อ่อนเปรี้ยว และยุทธนา สุดเจริญ. (๒๕๖๐). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในการเก็บพยานหลักฐาน. *วารสารวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาราชภัฏสวนสุนันทา*, ๙(๒), ๑๗๖ – ๑๘๓.

เอกอนงค์ ศรีสำออง. (๒๕๖๗). ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และความคาดหวังต่อการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, ๒๒(๑), ๑๑๘ – ๑๓๘.

ภาษาอังกฤษ

Indeed Editorial Team. (๒๐๒๓). *Customer Expectations: What They Are and How To Improve Them*. <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/customer-expectations>

Nedha. (๒๐๑๑). *Difference Between Knowledge and Understanding*. <https://www.differencebetween.com/difference-between-knowledge-and-vs-understanding/>

Pabley, Dave. (๒๐๒๓). *Customer expectations: ๗ types all researchers should understand*. <https://www.qualtrics.com/blog/customer-expectations/>

แบบสอบถาม
การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

เนื่องด้วยศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปประมวลผล และนำเสนอในภาพรวม โดยไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามในกระดาษ หรือใน QR Code ต่อไปนี้ ตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนในทุกข้อรายการ จะขอบคุณยิ่ง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ อายุ

☐ ๑. ๑๘ - ๒๐ ปี	☐ ๒. ๒๑ - ๒๕ ปี	☐ ๓. ๒๖ - ๓๐ ปี	☐ ๔. ๓๑ - ๓๕ ปี
☐ ๕. ๓๖ - ๔๐ ปี	☐ ๖. ๔๑ - ๔๕ ปี	☐ ๗. ๔๖ - ๕๐ ปี	☐ ๘. ๕๑ - ๕๕ ปี
☐ ๙. ๕๖ - ๖๐ ปี	☐ ๑๐. ๖๑ ปี ขึ้นไป		

๑.๒ ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ๑. ต่ำกว่าประถมศึกษา	☐ ๒. ประถมศึกษา	☐ ๓. มัธยมศึกษา/ปวช.
☐ ๔. อนุปริญญา/ปวส.	☐ ๕.ปริญญาตรี	☐ ๖. ปริญญาโท
☐ ๗. ปริญญาเอก		

๑.๓ อาชีพหลัก

☐ ๑. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)	☐ ๒. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนภูมิภาค)
☐ ๓. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)	☐ ๔. ข้าราชการตุลาการ (ผู้พิพากษา/ตุลาการ)
☐ ๕. พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ ๖. พนักงานองค์การมหาชน
☐ ๗. พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	☐ ๘. นักการเมืองท้องถิ่น
☐ ๙. นักการเมืองระดับชาติ	☐ ๑๐. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
☐ ๑๑. พนักงานบริษัทเอกชน	☐ ๑๒. เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ
☐ ๑๓. เกษตรกร	☐ ๑๔. รับจ้างทั่วไป
☐ ๑๕. พ่อบ้าน/แม่บ้าน	☐ ๑๖. นักเรียน/นักศึกษา
☐ ๑๗. ว่างาน/ไม่ประกอบอาชีพ	☐ ๑๘. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑.๔ จังหวัดที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน (โปรดระบุ)

๑.๕ บทบาท/หน้าที่/ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การออกกฎหมาย

☐ ๑. ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย	☐ ๒. เป็นคณะกรรมการในศูนย์ยุติธรรมชุมชน
☐ ๓. เป็นนิติกรในหน่วยงาน	☐ ๔. เป็นบุคลากรในหน่วยงานยุติธรรมของรัฐ
☐ ๕. เป็นทนายความ หรือนักกฎหมายในภาคเอกชน	☐ ๖. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑.๖ ท่านเคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ หรือไม่

- ☐ ๑. ไม่เคย
- ☐ ๒. เคย ศาลยุติธรรม (ศาลชั้นต้น อุทธรณ์ฎีกา)
- ☐ ๓. เคย ศาลปกครอง
- ☐ ๔. เคย ศาลทหาร

ส่วนที่ ๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ที่ผ่านมามีท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

☐ ๑. แผ่นพับ	☐ ๒. โปสเตอร์
☐ ๓. หนังสือแจก	☐ ๔. รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น
☐ ๕. รายการวิทยุทั่วไป	☐ ๖. หนังสือพิมพ์
☐ ๗. โทรศัพท์	☐ ๘. เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ
☐ ๙. สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ)	☐ ๑๐. สื่อ Infographic
☐ ๑๑. สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑	☐ ๑๒. นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ
☐ ๑๓. สถาบันการศึกษา	☐ ๑๔. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากร
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
☐ ๑๕. การจัดฝึกอบรม สัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ	☐ ๑๖. เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ
☐ ๑๗. ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น	☐ ๑๘.ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก
☐ ๑๙. สื่ออื่นๆ (โปรดระบุ).....	

๒.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

- ๑)
- ๒)
- ๓)

๒.๓ ท่านเคยใช้บริการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- ☐ ๑. ไม่เคยใช้บริการ
- ☐ ๒. ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๓. ใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๔. เข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๕. เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๖. ศึกษาดูงานศาลสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๗. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๒.๔ ท่านเคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

- ☐ ๑. ไม่เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- ☐ ๒. เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ “เรื่องที่ยื่น”)

๒.๕ กรณีที่ท่านเคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

- ☐ ๑. ศาลรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย
- ☐ ๒. ศาลไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ส่วนที่ ๓ ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของ ศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๑ ท่าน “ทราบ” หรือไม่ว่าข้อความต่อไปนี้ คือ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นคำถาม	ทราบ (๑)	ไม่ทราบ (๒)
ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง		
๑) เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม	①	②
๒) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร	①	②
๓) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสภา ข้าราชการตุลาการ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น	①	②
๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา	①	②
ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่		
๕) วินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป	①	②
๖) วินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ	①	②
๗) วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ	①	②
๘) วินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	①	②
๙) วินิจฉัยกรณีที่มีประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ	①	②
๑๐) วินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ	①	②
๑๑) ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินให้พิจารณาก่อน	①	②
๑๒) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	①	②
ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ		
๑๓) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยงานธุรการคือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	①	②
๑๔) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์)	①	②
๑๕) ศึกษาวิจัย ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย การทำวิทยานิพนธ์แก่บุคคลภายนอก และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ	①	②
๑๖) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ	①	②

ประเด็นคำถาม	ทราบ (๑)	ไม่ทราบ (๒)
๑๗) พัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติงาน	①	②
๑๘) ร่วมมือ และประชาสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน	①	②
๑๙) ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	①	②

๓.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ)

- ๑)
- ๒)
- ๓)

ส่วนที่ ๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑ ท่านมี “ความเชื่อมั่น” ต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้อยู่ในระดับใด

การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ	ระดับความเชื่อมั่น				
	เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่น มาก
ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม					
๑) เชื่อมั่นว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย	⑤	④	③	②	①
๒) เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยง่าย เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	⑤	④	③	②	①
๓) เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนเข้าถึงโดยสะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	⑤	④	③	②	①
๔) เชื่อมั่นว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล					
๕) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน	⑤	④	③	②	①
๖) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม	⑤	④	③	②	①
๗) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่	⑤	④	③	②	①
๘) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้	⑤	④	③	②	①
๙) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีโดยปราศจากอคติ	⑤	④	③	②	①

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ	ระดับความเชื่อมั่น				
	เชื่อมั่น มาก	เชื่อมั่น	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อมั่น	ไม่เชื่อมั่น มาก
๑๐) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจาก การแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง	⑤	④	③	②	①
๑๑) เชื่อมั่นว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทาง วิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ					
๑๒) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และ เสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง	⑤	④	③	②	①
๑๓) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และ เสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม					
๑๔) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของ ประชาชนโดยรวม	⑤	④	③	②	①
๑๕) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์ รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ					
๑๖) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้าน ธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม	⑤	④	③	②	①
๑๗) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้าน ธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนด	⑤	④	③	②	①

๔.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น (โปรดระบุ)

- ๑)
- ๒)
- ๓)

ส่วนที่ ๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๑ ท่านมี “ความหวัง” ต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ต่อไปนี้ “มากน้อยเพียงใด”

การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม					
๑) คาดหวังว่า ประชาชน/ชุมชน/หน่วยงานสามารถยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย	⑤	④	③	②	①
๒) คาดหวังว่า รัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ ประชาชน และชุมชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้	⑤	④	③	②	①

การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓) คาดหวังว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล					
๔) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน	⑤	④	③	②	①
๕) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม	⑤	④	③	②	①
๖) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่	⑤	④	③	②	①
๗) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้	⑤	④	③	②	①
๘) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ	⑤	④	③	②	①
๙) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง	⑤	④	③	②	①
๑๐) คาดหวังว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ					
๑๑) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง	⑤	④	③	②	①
๑๒) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเป็นธรรม	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม					
๑๓) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ	⑤	④	③	②	①
๑๔) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งความผาสุกของประชาชนโดยรวม	⑤	④	③	②	①
๑๕) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นบทบัญญัติกฎหมายสูงสุด	⑤	④	③	②	①
ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ					
๑๖) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการเป็นไปด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว	⑤	④	③	②	①
๑๗) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด	⑤	④	③	②	①

๕.๒ ท่านมีความคาดหวังอื่น ๆ ต่อการดำเนินงานในอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ (โปรดระบุ)

- (๑)
- (๒)
- (๓)

ส่วนที่ ๖ ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
--

๖.๑ ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ)

(๑)

(๒)

(๓)

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ๒

แบบสนทนากลุ่ม

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗

๑. จังหวัด

๒. วัน/เดือน/ปีที่จัด..... สถานที่จัด.....

๓. จำนวนผู้เข้าร่วม คน

๔. ประเด็นสนทนากลุ่ม

๔.๑ ความรู้ความเข้าใจความรู้ ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการให้ความรู้แก่ประชาชน (ด้านโครงสร้าง ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒) ด้านความเป็นอิสระ

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

(๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓ ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ใน ๕ ด้าน ได้แก่

(๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

(๒) ด้านความเป็นอิสระ

(๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

(๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

(๕) ด้านการดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

